

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL YAPI VE SOSYAL DEĞİŞME ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YENİ NESİL EBEVEYNLİK VE SOSYAL MEDYA
BAĞLAMINDA BLOGGER ANNELER**

DERYA DÖNMEZ

2501110784

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ UĞUR DOLGUN

İSTANBUL - 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : DERYA DÖNMEZ Numarası : 2501110784
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : SOSYAL YAPI SOSYAL DEĞİŞME Danışmanı : DR. ÖĞR. ÜYESİ UĞUR DOLGUN
Tez Savunma Tarihi : 30.07.2019 Saati : 13:00
Tez Başlığı : "YENİ NESİL EBEVEYNLİK VE SOSYAL MEDYA BAĞLAMINDA BLOGGER ANNELER"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR. HAYATİ TÜFEKÇİOĞLU		Kabul
2-DR. ÖĞR. ÜYESİ BURHAN BALOĞLU		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ UĞUR DOLGUN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-PROF.DR. VEYSEL BOZKURT		
2-PROF.DR. ABULFAZ SÜLEYMANOV		

ÖZET

YENİ NESİL EBEVEYNLİK VE BLOGGER ANNELER

DERYA DÖNMEZ

Dünya 'da değişen birçok olgu, duygu, düşünce gibi annelik kavramı da değişmiştir. Anneliğin çerçevesi değiştiği gibi özünde hissettirdiği duyguda değişmiştir. Annelik özelinde ebeveynlik algısı bu denli değişirken bunun tarihsel süreçte değişen şartlara, hissedilen ihtiyaçlara ve eleştirilen uygulamalara karşı bir tepki niteliğinde evrim geçirdiği de görülmektedir. Çünkü bilinen geleneksel ebeveynlik yaklaşımları artık yeni nesil ebeveynleri tarafından kabul görmezken yeni nesil ebeveynler eski düzene bir tepki ve ön yargı düzeyinde söylemler geliştirmiştir.

Bunların ötesinde anneliğin aslında çocukluk döneminin keşfi ile kendini bulduğu kabul edilmelidir. Bu çalışma da tarihsel süreç içinde; çağlar arasındaki değişimin çocuğu, çocukluğu ve ebeveynliği ne ölçüde etkilediği görülmektedir. Çalışmadaki bulgular, dönemin ihtiyaçlarının ortaya çıkması ve eleştirilen yaklaşımların incelenmesi sonucunda çocuğun ve çocukluğun geldiği noktayı göstermektedir. Tüm bunlar literatür taraması ile yapılmaktadır. Kısıtlı ve yetersiz kitap sayısı olmakla birlikte bu alanda mevcutta bulunan aile sosyolojisi ve çocukluk sosyoloji kitapları ile yayımlanmış dergiler, makaleler, tezler ve uzman görüşleri bu çalışmanın kaynağıdır. Yaklaşık on beş aylık bir çalışmanın sonucunda oluşan bu araştırma da yazılı kaynakların dışında; sosyal medya da fenomen olan instagram anneleri ve blogger annelerin hesapları bu süre içinde takibe alınmış ve neler paylaştıkları gözlenmiştir.

Gelinen noktada değişen anneliğin son saç ayağı sosyal medya ekseninde ortaya çıkan fenomen annelerdir. Son durum ise; tanınan ve ünlü hale gelen bu annelerin artık maddi çıkar ve gösteriş uğruna çocuklarını sosyal medyada ifşa etmeleri ve bu sebeple çocukların ruhsal ve karakter değişimleri üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin yüksek düzeye çıkmasıdır.

Anahtar Sözcükler

Yeni nesil ebeveynlik, annelik, çocukluk, blogger anneler, instagram anneleri.

ABSTRACT

NEW GENERATION PARENTING AND SOCIAL MEDIA IN THE CONTEXT OF BLOGGER MOTHERS

DERYA DÖNMEZ

Many cases, concepts, feelings, thoughts, etc., have changed in the world. As the frame of motherhood changes, it has changed in the sense of feeling in the essence. While the perception of motherhood changes so much, it is evident that this has evolved as a response to changing conditions, felt needs and criticized practices in the historical process. Because known traditional maternity approaches are no longer accepted by their new generation of parents, new generation parents have developed discourse in a response and judgment level to the old order.

Furthermore, it should be assumed that motherhood finds itself through the discovery of childhood. In this historical process; It is seen how the change between ages affects children, childhood and parenthood. The findings of this study show the point where the child and childhood came from as a result of the emergence of the needs of the period and the approaches that were criticized. All this is done by literature review. A limited and inadequate number of books have been published in this field; journals, articles and expert opinions are the source of this study.

The phenomenon that emerged in the social media axis is the last hairstyle of the changing motherhood. These are also called blogger mothers or instagram mothers. Although personal experiences and experiences are involved in the emergence of this change, the last appearance that emerged has become known and famous is that the mothers are now exposed to social media for the sake of material interest and manifestation, and the negative effects created by the children on the spiritual and character changes are high.

Key words

New generation parenting, motherhood, childhood, blogger mothers, instagram mothers.

ÖNSÖZ

Çocuk sosyolojisinin sosyal bilimlerde ihmal edilmiş olmasından ötürü bu çalışma akademik hayata yön vermesi bağlamında önem taşımaktadır.

Çocuk sosyolojisi bağlamında “yeni nesil ebeveynlik” incelenmiştir. Ancak bu konunun çözümlenebilmesi için çocuk ve çocukluğun tarihsel gelişimine sosyolojik bakış açısı ile yaklaşmak gerekmektedir. Aksi takdirde yeni nesil ebeveynlik ve son moda olan blogger anneler kavramının hangi neden ve/veya ihtiyaçtan ortaya çıktığı noktasında karar vermemiz oldukça güçleşir. Tarihsel süreçte çocukluk kavramının geçirdiği aşamalar bize bugünün dünyasında çocuk ve çocukluğun geldiği fiziksel, psikolojik, kültürel, sosyal ve daha birçok nokta da karar vermemize olanak sağlayacaktır. Eğer ki, çocukluk, kavramları ve sosyolojisi bütün geçmiş, yaklaşımları ve yöntemleri ile anlaşılırsa bugün çocuk odaklı oyunların, eğitimlerin neden bu kadar önemli olduğu da çözümlenir. Ve bu çocukları, ebeveynleri hem bireysel hem toplumsal düzeyde ileri taşır ki, çocuklar geleceğin henüz keşfedilmemiş mesleklerinde kendilerine yer bulabilsinler ve hatta o meslekleri kendileri inşa edebilsinler.

Konunun ana noktası olan çocuktan, çocukluktan yola çıkıp ebeveynliğin günümüzde geldiği nokta çözümlenecektir. Çünkü ebeveynlik de belli nedenler ve/veya sonuçlardan sonra bu aşamaya gelmiştir. Dolayısıyla çocukluğun tarihsel süreçteki anlamına ve gelişmesine bakarken aslında ebeveynliğin hatta daha çok anneliğin de geçirdiği aşamalar ele alınacaktır. Çünkü ebeveynler çocuklarının; tavırlarına, davranışlarına ve tepkilerine göre şekil alıyorlar. Konunun temel hipotezi şudur: Anneler günümüzde iki türlü duruş sergiliyorlar: İlki; tarihsel süreçte çocuğun gelişimine, ihtiyaçlarına, verdiği tepkilere karşı geliştirdikleri yaklaşımlar, yöntemler üzerinden annelik değişimi. İkincisi ise annelerin kendi egolarını kendi zengin ve süslü hayatlarını ve kendi isteklerini çocuklarının üzerinde uygulayarak ve yaşatarak geliştirdikleri annelik olgusu. (parasal gösterişler, dekoratif gösterişler, modasal gösterişler, anneliklerinin yarıştırılması ve sonucunda oluşan fenomen yada blogger anneler).

Birçok pedagog, çocuk gelişimi uzmanı kendi bilgileri dahilinde annelik ve özellikle çocuk gelişimi ile ilgili kitaplar yazıyor. Hatta birçok anne hiçbir bilgisi

olmadan kendi anneliğini yüceltmek ve egosunu tatmin etmek ve dahası sosyal medyada takipçi kaygısıyla kitap çıkarıyor. Fakat bunların hiç biri sosyolojik baēlamda ele alınan kitaplar deēil. Sadece ocuk olgusu üzerinden eēitimsel bilgiler içeren yol gösterici kaynaklar.

Dolayısıyla bu çalışma, önemli bir olgu olan ocukluēu ve ebeveynliēi (daha çok annelik üzerinden giderek) tarihsel aşamaları ile sosyolojik düzlemde ele alacak; gelişen teknoloji, digital ortam, sosyal medya ile birlikte gidişatın olumlu ve olumsuz yönlerini gösterecektir.

Çalışmanın birinci bölümünde; ocuk, çocukluk ve ebeveynliēin günümüzdeki durumuna gelene kadar geirdiēi aşamalar tarihsel süreçte ele alınmıştır. Bu süreçlerden geçerken yaşanılan kaos ortamları, ocuk ve ebeveynliēe yansımaları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde; geçmişten gelen ebeveynlik yaklaşım ve yöntemlerinin gerek eleştirisi gerek bilgi toplumuna uyarlanması şeklinde oluşan yeni nesil ebeveynlik incelenmiştir. Hem kavramsal hem yaklaşımsal boyutu ele alınmıştır.

nc bölümde ise; blogger ve instagram anneleri incelenmiştir. Sosyal medyanın ebeveynliēe özellikle annelere kattıēı tanınırlık, fenomenlik gibi etiketlerin ocuk ve annelik algısı üzerindeki etkileri ele alınmıştır.

Akademik hayata faydalı olması umuduyla.

DERYA DÖNMEZ

İSTANBUL - 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
RESİMLER LİSTESİ.....	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLUĞUN TARİHSEL VE YAKLAŞIMSAL BOYUTU

1.1.Çocuğa Genel Bir Bakış.....	4
1.2.Çocukluğa Genel Bir Bakış	5
1.3.Çocukluğun ve Ebeveynliğin Tarihi	6
1.3.1.Antik Çağ.....	7
1.3.2.Orta Çağ.....	12
1.3.3.(Erken) Modern Dönem.....	20
1.3.4.Post Modern Dönem.....	24
1.4.Türkiye’de Tarihsel Süreç.....	27
1.5.Kuşaklararası Durum.....	34
1.6.Çocuk/Çocukluk Yaklaşımları.....	37
1.7.Çocuğun Özünüyle ilişkisi.....	39
1.8.Çocuk - Ebeveyn (aile) ilişkisi.....	40
1.9.Çocuk - Toplum ilişkisi.....	41
1.10.Çocuk – Dünya ilişkisi.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ NESİL EBEVEYNLİK

2.1.Yeni Nesil Ebeveynliğin Tanımı.....	45
2.2.Yeni Nesil Ebeveynliğin Özellikleri	47

2.3.Yeni Nesil Ebeveynlik Yaklaşımları.....	48
2.3.1.Helikopter Ebeveynlik.....	48
2.3.2.Çocuklarla El Ele Ebeveynlik.....	49
2.3.3.İnatlaşmadan Ebeveynlik.....	52
2.3.4.Doğal Ebeveynlik.....	57
2.3.5.Pozitif Ebeveynlik.....	60
2.3.6.Yavaş Ebeveynlik.....	62
2.3.7.Paylaşımlı Ebeveynlik.....	65
2.3.8.E-ebeveynlik	67
2.3.9.İki Arada Ebeveynlik.....	70
2.3.10.Hızır Ebeveynlik.....	72
2.3.11.Zamansız Ebeveynlik.....	74
2.4.Y.Nesil Ebeveynliğin Ebeveynler Açısından Avantaj ve Dezavantajları.....	75
2.5.Y.Nesil Ebeveynliğin Çocuk Açısından Avantaj ve Dezavantajları.....	77
2.6.Çalışan Anne Olmak.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BLOGGER ANNELER VE İNSTAGRAM ANNELERİ

3.1.Blogger ve İnstagram Annelerinin Çocuklara Olumlu ve Olumsuz Etkileri.....	93
3.2.Anneliğin Yeni Dönemdeki Ölçütü.....	98
3.3.Annelik ve Sosyal Medya İlişkisi	100
3.4.Blogger ve İnstagram Annesi Olmanın Koşulları.....	101
3.5.Blogger ve İnstagram Annesi ile Çocuğun Dünyası.....	102
SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA.....	108
EK 1. Soru – Cevap Şeklinde Uzman Görüşleri.....	116
EK 2. Blogger / İnstagram Anneleri İle İlgili Haberler	133
EK 3. İnstagram Annelerinin Hürriyet Gazetesi’ nden Ömür Kurt’ a Verdikleri Temmuz 2017 Tarihli Röportajları.....	141
EK 4. Blogger Anneye İstismar Suçlaması.....	144

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1.1: Antik Çağ'da Oyunun Önemi.....	10
Resim 1.2: Antik Yunan ve Roma'da Oyuncaklar.....	11
Resim 1.3: Antik Çağ'da Savaş'a Katılan Çocuk ve Gençler.....	12
Resim 1.4: Antik Çağ'da Babanın Aile Üzerindeki Otoritesi	12
Resim 1.5: Orta Çağ'da Küçük Bir Kız Çocuğu.....	18
Resim 1.6: Çocukların Yetişkin Gibi Giydirilmelerinin Yansıtılması	19
Resim 1.7: Orta Çağ'ın Normal İnsanlarının Günlük Hayatı.....	19
Resim 1.8: Orta Çağ'da Zengin Hayatı ve Kıyafetleri	20
Resim 1.9: Orta Çağ'da Çocuk, Minik Yetişkindir.....	21
Resim 1.10: İslamiyetten Önceki Türk Toplumlarında Çocuk Kıyafetleri.....	33
Resim 1.11: Osmanlı'da Amin Alayı.....	34

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Bebek Ölüm Oranları.....	84
Tablo 2.2: Cinsiyete Göre Seçilmiş Göstergeler.....	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Başarılı Bir Hayat İçin Gerekli Özellikler.....	56
Şekil 3.1: Digital Ebeveynliğin Döngüsü.	100

KISALTMALAR LİSTESİ

AÇÇAP/AÇSAP	: Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü
ARŞ.GRV	: Araştırma Görevlisi
C.	: Cilt
CEO	: Chief Executive Officer: Genel Müdür / Üst Yönetici
ÇEV.	: Çeviren
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EBEV.	: Ebeveynlik
MÖ	: Milattan Önce
S.	: Sayı
S.S	: Sayfa Sayısı
T.Y	: Tarih yok
VB.	: Ve Bunun Gibi, Ve Benzeri
UZM.	: Uzman
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YY	: Yüzyıl

GİRİŞ

Çocuk, toplumun en küçük yapı taşıdır. Hatta bu yapı taşı bebeklik dönemi ile başlar denebilir. Önce kendisi sonra ailesi sonra da toplumun merkezindedir. Hem öğretir hem öğrenir. Hem etken hem edilgendir. Doğduğu an itibariyle çevresi tarafından anlaşılmasa da aslında etkileşime başlar. Annesi ile güven duygusunu doğumundan birkaç saat sonra kurar. Ve bu güven duygusu onun bütün yaşamına etki edecek en önemli şeydir. İlk olarak annesinden sonra babasından aldığı sevgi ve güven bağı ile doğru orantılı olacak şekilde hayatı şekillenmeye başlar.

Çalışmanın esas konusu “yeni nesil ebeveynlik” olsa da, çocuğa ve çocukluğa inmeden veya çocukluğun bilinmezliklerini çözmeden çocukluğun kendi özünde oluşan o kültürü anlamadan ebeveynliğin anlaşılması pek mümkün değildir. Dolayısıyla önce çocuk/çocukluk ve bununla beraber gelişen ebeveynliğin tarihsel gelişimi incelenmek durumundadır.

Ebeveynlik denilen olgu birçok araştırmada doğuştan gelen bir duygu ve/veya içgüdüsel bir his olarak kabul görmemektedir. Bu rolün toplum tarafından kabul gördüğü ve diğer bireylerin bu rolün gerektirdiklerini anne olan kişiye zamanla yükledikleri belirtilir. Ve annenin elde ettiği deneyimler bu role katkı sağlar. Ebeveynin dahil olduğu anne ve baba ikilisinden baba rolü için bu söylenebilir. Fakat annelik sanılanın aksine dürtü değil içgüdüdür. Anneliğin eğer içgüdüsel ya da doğuştan geldiği yönünde düşünülürse o zaman bütün kadınlar doğurmak zorundadır gibi bir mantık çıkabilir. Ama böyle bir zorunluluk yoktur. Bundan sebeple annelik doğuştan gelmez öğrenilir gibi bir önerme de oluşabilir. Bu belki bir yönüyle doğru olabilir. Elbette bütün kadınlar doğurmak zorunda değildir. Hatta bazı geleneksel toplumlarda bir kadına atfedilen en önemli (zorunlu tutulan) statü anneliktir. Ama günümüzde gelişmiş toplumlarda böyle bir öncelik ya da sınırlama yoktur. Daha doğrusu böyle bir mecburiyet yoktur. Fakat bunu başka bir örnek ile açıklayacak olursak; cinsellik en temel içgüdülerimizden biridir. Yeme ve içmeden sonra gelir. Yani doğuştan gelen bir ihtiyaçtır. Peki biz burada herkesin mutlaka bir cinsel hayatı olmalıdır diyebiliyor muyuz? Annelik doğuştan ise o zaman herkes

anne olmak zorunda kalır ama bunu tercih etmeyen yani anne olmak istemeyen ya da doğurduğu çocuğa annelik yapamayan bir sürü kadın var, bu yüzden annelik doğuştan değildir diye bir düşünce ile eş gidilirse o zaman cinsellik de doğuştandır ve herkes yaşamak durumundadır denebilir. Ama bundan hoşlanmayan, zevk ve haz almayan veya hiç evlenmeyen bir dolu kadın var. Yani bir hissin ya da duygunun doğuştan ya da içgüdüsel olarak var olması, onun mutlaka ve sorgusuz yapılması anlamına gelmiyor. Sadece hissedilmesi için o koşulun, o durumun veya o hissin ortaya çıkması veya çıkarılması gerekiyor. Doğuştan getirilen duygular ancak onları oluşturan koşullar yerine getirilirse anlaşılır ya da ortaya çıkar. Hatta sanılanın aksine annelik toplumsal öğretilerdir düşüncesine ters olarak anne olmamak veya annelik yapamamak toplumsal etiketlerden ve toplumsal statülerden kaynaklanır. Burada anne olmamayı tercih etmek annelik duygusundan bihaber olmak anlamına gelmiyor. Çeşitli sebeplerden dolayı öncelik sırasında daha alt tarafta yer almasından kaynaklanıyor. Kariyer, maddi olanaklar, sosyal statü, ailesel ve toplumsal sıkıntılar gibi. Annelik yapamayan kadınlar ise; bu duygunun olmayışından değil, bu duyguyu yaşayacak psikolojik ve toplumsal şartların oluşmamasından kaynaklı duygu karmaşasına giriyorlar. (ya da normal insani davranışlara sahip olamayan hasta ruhlu kişilerin anne olmadan çok önce vicdanen ve duygusal açıdan çöküş içinde olup bunu kontrol edememiş ama bir şekilde doğuma zorlanmış kişilerdir).

Bu düşüncenin ucundan tutulan tarafı şudur ki; annelik duygusu toplum tarafından öğretilmez ama annelik deneyimleri, oluşmuş annelik kimliğinin aşamaları toplum tarafından yönlendirilebilir ve yorumlanabilir.

Yani annelik, toplum öğretisi (büyük bir oranda) değildir. Ama şu gerçeği de kabul etmek gerekir ki; gelişmemiş toplumlarda ya da doğu kültüründe erken yaşta hatta çocuk yaşta evliliklerin sonucu anneliğe çok küçük yaşta sahip olan kızların durumu farklı açılardan ele alınmalıdır. Burada toplum baskısı, dayatması; geçmişten gelen kalıplarla kadınların bilincine işlenir. Ama bu durumda, olması gereken bir annelik içgüdü beklenmemelidir. Çünkü annelikten önce geçirmesi gereken başka aşamalar vardır. Çocukluk, ergenlik gibi. Annelik içgüdüsel ama bu içgüdü'nün de ortaya çıkma zamanı vardır. Psikolojik, fizyolojik, sosyalleşme gibi duyguları tatmin etmeden ya da bu duygular tarafından hazırlanmadan annelik çok sancılı bir dönem olacaktır.

Burada annelik üzerinde durulmasının sebebi; çocuk ve çocukluk; özellikle annelik (özelinde ebeveynler) tarafından şekilleniyor. Ve davranışlara yansıyor. Ebeveynlerde kendi ebeveynlik kimliklerini çocuğun; psikolojik, fizyolojik, kültürel gelişimlerine göre şekillendiriyorlar. Bir nevi etki-tepki durumu. İki tarafta karşı tarafın bazen ihtiyaçlarına göre, bazen hayallerine göre şekil alıyor denebilir.

Günümüz ebeveynliğinin geldiği durumun anlaşılması için tarihsel aşamada ne gibi evrelerden geçmiş incelemek gerekmektedir. Tabi ebeveynliğin tarihine bakarken çocuk ve çocukluk ile paralel gitmek gereklidir. Çünkü dediğimiz gibi birbirlerini aktif olarak etkileyen iki taraf aynı noktadan beraber yürümeye başlar ve sona birlikte gelirler. Eğer aralarda biri düşer kalırsa bu diğer tarafı olumsuz etkiler bazen geri dönmesine bazen yola tek başına devam etmesine neden olur.

Bir yandan bu ilişki incelenirken diğer yandan bu ilişkiyi doğrudan ve dolaylı etkileyen faktörler incelenenecektir. Çünkü toplum, tüm dinamikleri ile ayakta duran bir yapıdır. Ve tüm toplum üyeleri birbirlerini aktif bir şekilde etkilerler. Toplumun sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için ise her bir dinamiğin kendi içinde uyumlu olması gerekmektedir. Bu uyum ise tarihsel süreç de geçirdiği aşamaları anlayarak, sindirerek mümkün olur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLUĞUN TARİHSEL VE YAKLAŞIMSAL BOYUTU

1.1. Çocuğa Genel Bir Bakış

Çocuk ve çocukluk birbirinden farklı kavramlardır. Araştırmanın konusu aslında çocukluk bazlı olacaktır. Fakat çocukluğu ve bu olguya atfedilen kültürün özümsebilmesi için çocuğu genel bir bakış ile incelemek faydalı olacaktır. Bu iki kavramın farkı birinin diğerinin davranışları, hayalleri, idealleri, yetenekleri, dünyayı anlama ve kavrama gayreti ve daha bir sürü bilinen ve bilinmeyen duygu düşünce yaptırım üzerinden kendine özgü kültürü oluşturma çabasındadır. Bunu yapana çocukluk yaptırana çocuk denmektedir. Yaptıran tarafında yer alan çocuk; tüm bu değişim ve gelişimi bazen bilerek, isteyerek, öğrenerek, deneyerek yapar bazen de önce birincil çevresindekilerin büyüdükçe de ikincil çevresindekilerin etkisiyle yapar. Kendine özgü bu çocukluk kültürünü oluştururken genel düzeyde toplumun özel düzeyde bulunduğu kültürün ona dayattığı normlardan büyük ölçüde etkilenir. İşte daha bebek yaşta kendisine öğretilen bu normlar, semboller, kültür öğeleri çocuğun kişiliğinin oluşmasında başat rol oynar. Ve en önemlisi bu öğelerin çocuğa yansılma şeklidir. İleriki bölümlerde detaylı inceleyeceğimiz bu konuya sadece şunu eklemeliyiz: çocuk bu öğeleri; baskı ile korku ile tehdit ile mi özümseyiyor yoksa güçlü bir sevgi ve güven bağı duygusuyla mı? Tüm bunların nedenleri, nasılları ve sonuçları çocukluğu ve bunun oluşturduğu kültürü doğru anlamakla olur.

Çocuğun tanımını birçok yönden inceleyebiliriz. *Dini açıdan*; Allah'ın bir emanetidir. Anne ve babasına verilen mucizevi bir armağandır. Ya da buluş çağına gelmemiş insandır. *Toplumsal açıdan*; ailesine ve milletine faydalı olması beklenen ve doğar doğmaz bu bilinçle yetiştirilen gelecek günlerin, yılların ve yüzyılların garantisidir. Postman, "çocuklar göremeyeceğimiz bir zamana gönderdiğimiz canlı mesajlardır." (Özcan, 2017, s.92) diyerek çocuğun gelecekteki önemine dikkat çekmiştir. *Hukuk açısından*; çocuk, sorumluluğu göz önünde bulundurularak yaş küçüklüğünden dolayı henüz sorumlu olmayan ve her çeşit muameleyi yapmaya

yetkili bulunmayan insan olarak tanımlanmıştır. (<http://www.e-akademi.org>). *Unicef'e göre*: daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır. (<https://www.unicefturk.org>).

Bunun gibi toplumsal dinamiklerin her biri çocuğu kendi şartlarına ve haklarına göre tanımlayabilirler. Çocukluk kadar karmaşık olmasa da, çocukluk tanımına göre daha standart özellikler gösterebilir yine de bütün bilim dalları kendilerine göre tanımlar yapmışlardır. Ama genel bir tanım yapılacak olursa; Çocuk; ebeveynlerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak karar verdikleri biyolojik olarak var olan, sonrasında kendi kültürü ve yaşadığı toplum ve/veya kültür öğelerine göre şekil alan ya da aldırılan küçük insanın (özellikle küçük diye adlandırılmaktadır. Bunun nedeni ileriki bölümlerde açıklanacaktır) ergenliğe girene kadar bulunduğu dönemin yaratıcısıdır.

Bu iki kavram arasındaki bir diğer fark ise, çocuk insanlığın var olduğu zamandan beri vardır. Ve doğal olarak standartlık gibi bir özelliği barındırır. Yani dünyanın her yerinde çocuk ve çocuğa ait özellikler genelde aynıdır. Çocukluk ise onu oluşturan kültürün şeklini alır. Dünyanın her yerinde çocukluğa atfedilen anlamlar farklıdır. Bu kültürü insanlık oluşturmuştur. Hatta çocukluk modern zamanların kavramı olarak kabul edilmektedir.

1.2. Çocukluğa Genel Bir Bakış

Çocuğu içine alıp anlamlandırmaya belli bir kalıba ya da bir kültüre sokmaya çalışan çocukluk için bir tanımlama yapmak zordur. Çünkü çocukluk, çocuk gibi standart özellikler sergilemez. Tarihin her döneminde farklılık göstermektedir. Aynı toplumun farklı kültürlerinde bile farklıdır. Bundan sebeple dünyada kabul edilmiş standart bir çocukluk tanımı ya da çocukluğa ait özellikler yoktur. Fakat tüm bunların dışında genel bir tanım yapacak olursak, doğuştan gelen genetik özelliklerin yanında bebeklik dönemiyle kendisine eklemlenen belli başlı davranış kalıplarıyla kendi kültürünü oluşturmaya çalışan, birey olma yolunda kendinden sonra gelen ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini hazırlayan ve bu dönemlere nitelik kazandırmaya çalışan en önemli ve en karmaşık dönemdir.

Kendine has kültürü oluşturmak için tüm tarihsel süreçlerden geçmek durumunda kalmıştır. Tarihin belli dönemlerinde kendisinden bihaber olan toplumların içinde sıkışıp kalmış önünde oluşan duvarları yıkamamıştır. İnsanın en özel en masum olduğu dönem olan çocukluk, kendisinden önceki bebekliğin izlerini

taşıır, kendinden sonra gelen ergenlik ve sonrasında ki yetişkinlik dönemlerine de ışık tutar.

Aslında bir toplumun anlaşılması için en başta çocukluğuna bakılması gerekmektedir. Çocukluk algısı var mı? Çocukluğa attığı anlamlar nedir.? Bu dönemi sadece bir geçiş olarak mı görüyor yoksa bireyin oluşmasında esas rolün burada yattığının farkında mı? Tüm bunların yanında eğer gelişmiş bir çocukluk anlayışı varsa mutlaka gerçek temele oturmuş bir annelik olgusu da vardır. Çünkü bir çocukluk algısından söz ediliyorsa buna cevap veren bir annelik olgusu da vardır. Babalık dışında burada aslında daha önemli hale gelen anneliktir. Çünkü zaten çocukluk algısının olmadığı dönemlerde bile bir babalık hegemonyasından söz edilebilir. Doğru ya da yanlış ama bir baba kültürü zaten vardır. Ama annelik için aynı şeyler söylenmemektedir. İşte anneliğin içini, sevgi ve güven bağı doldurmaya başladığı anda çocukluk algısı değişmeye başlamıştır. Ve kilit nokta budur.

1.3. Çocukluğun ve Ebeveynliğin Tarihi

Çocukluğa ilişkin araştırmaların neredeyse birçoğu batılı sosyal bilimcilerin araştırmalarında kendini göstermektedir. Ve yine çocukluğun gelişimi ve değişimi gerek Rönesans gerek aydınlatma çağının ortaya çıkması gerek maatbanın bulunması gibi nedenlerle olduğu için, bu tarihsel süreci anlamak için batılı kaynaklar incelenmiştir. Türkiye’de çocukluğun geldiği nokta yine tarihsel bakış ile incelenmiştir. Fakat asıl çıkış noktamız batılı bilimciler, sosyologlar, düşünürlerdir.

Çocukluğun değer kazanması ve toplumun önemli bir dinamiği olmasının anlaşılması bilimin, felsefenin, sanayinin ve teknolojinin gelişmesi ile doğru orantılıdır. Bu bilimlerin gelişmesi ve birbirleri ile olan bağılıklarının anlaşılması çocukluğun yükselişe geçmesine neden olmuştur. Bu sayede çocukluk kavramı artık yavaş yavaş hak ettiği değeri görmeye başlamış ve çocuk ilgi ve emek harcanması gereken küçük bir insan kimliğine sahip olmuştur. Eğitimdeki gelişmelerle birlikte yavaş yavaş da olsa çocuk evden uzaklaşmış ve kendi kültürünü oluşturacak öğeleri keşfetmeye başlamıştır.

İlk çağlarda çocuk üzerinde mutlak otorite egemendi ki bu otorite tek başına babaya aitti, sonraları çocuğu merkezine alan bir yapıya dönüştü. Çocuk artık birey olma yolunda saygı ve sevgi duyulması gereken bir varlık oldu. Babanın korku ve baskı ile oluşturduğu otoriterlik yerini annenin sevgi ve güven duygusuna bıraktı.

Değer verilmeyen kız çocukları da yine erkek çocukların gölgesinde kalmak şartıyla değer görmeye başladı. Baba-oğul yerini anne-çocuk ilişkisine bıraktı. Çocukluk kültürü oluşurken kendini bu kültüre uydurmak zorunda kalan bir annelik kültürü de böylece oluştu. Aslında bu iki dinamik karşılıklı şekillenmeye başladı denebilir. Etki-tepki ile birbirlerinin kültürlerini anlamaya başladılar. Günümüzdeki şekillerini anlamak için ise muhakkak tarihsel süreç bilinmek durumundadır. Şimdi bu süreçlerin detaylı bir şekilde incelemesi yapılacaktır.

1.3.1. Antik Çağ

Antik çağ'a ait çok fazla kaynak bulunmamaktadır. Çocukluk araştırmaları genel olarak ortaçağ ile başlar. Çünkü ortaçağ çocukluğu bambaşkadır. Çocukluğun karanlıklara daha çok gömüldüğü, zarar gördüğü bir dönemdir. Ortaçağ'a geçmeden önce kısıtlı kaynaklardan edinilen bilgiler üzerinden genel bir bakış ile antik çağ çocukluğu anlaşılmaya çalışılacaktır.

Antik çağ, çocuklara yeterince önem verilmediği ama ortaçağ kadar da zor şartların olmadığı bir dönemdir. Bebeklik ile yaşlılık arasındaki her dönemi kapsar. (Sağlam, Aral, 2016: 44). Bu dönemde "ilk günah" izleri görülmektedir. Kilise'ye göre çocuk zaten günahkar olarak doğmaktadır. Ünlü düşünür Saint Augustine; yeni doğanların konuşma yeteneğinden yoksun olması üzerinde durmuş ve çocukların fiziksel ve mental yetersizliklerine vurgu yapmıştır. Bu yetersizlikleri ise ilk günaha bağlamış, ilk günah işlenmemiş olsaydı muhtemelen çocukların doğar doğmaz konuşmaya başlayabileceklerini savunmuştur. (Öztürk, 2017: 260). Dolayısıyla devlete ve topluma yararı olmayan güçsüz, zavallı ve günahkar olarak doğan çocuklar öldürülmelidir. Birde fakir bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmişse bir çocuk hem ailesine hem devlete gereksiz bir yük oluşturmaktadır. Dolayısıyla mutlak otoritenin baba olmasından dolayı da bebeğin yaşamasına hatta öldürülmesine de baba karar verebilmektedir. Çocuk yaşasa bile aileye yük olacağından en iyi yol onu manastıra yollamak ya da zengin soylu ailelerin yanına köle olarak vermektir. Annenin herhangi bir konuda söz sahibi olması mümkün değil iken çocuk doğurma ya da doğurmama kararının bile baba da olduğu görülmektedir.

Bu noktada anlaşılıyor ki; günümüz anlamında bir ebeveynlik kavramından da söz etmek mümkün değildir. Hatta ebeveynlik dışında annelik kavramının varlığı bile söz konusu değildir. Fakat şu soruyu sormak gerekir. Annelik duygusunun

varlığı var mıdır? Yani anne içten içe çocuğuna şefkat ve sevgi beslerken bulunulan dönemin, devletin ve kilisenin baskısıyla bu duyguları yaşayamıyor mu? Çünkü annelik duygusu ve hissi içgüdüselidir. Bir anneye bu sevgi ve şefkat sonradan toplum tarafından verilmez. Dolayısıyla bu farkı anlamak, bu dönemi anlatan kaynaklardan edinilen bilgilerle sağlanmamaktadır.

Bu dönemde esas önemli olan devletti. Bu yüzden devletin toplum üzerinde etkisi vardı. Çocukluk anlayışında ise; çocuklar devlet ile toplum arasındaki ilişkiyi kuvvetlendiren birer araçtı. Bu sebeple çocuklar iyi bir vatandaş olmak zorundaydılar. (Öztürk, 2017: 258). Devletlerarası borç ilişkilerinde rehin alınıp verilirlerdi. Ya da kız çocukları borç karşılığı zengin aileye verilir. Daha sonra buradan biri ile evlendirilirdi. Böylece ilişkilerin kuvvetlendirileceği düşünülürdü. Erkek çocukların durumu kız çocuklara göre daha iyiydi. Özellikle itibarlı ailelerin erkek çocukları; kültürlü olmak zorundaydılar, herhangi bir spor dalı ile ilgilenmeleri ve mutlaka bir müzik aleti çalmaları gerekirdi.

Dönem ile ilgili birkaç resim şöyledir.

Antik Çağ'da oyun oynayan çocuklar;

Resim 1.1 : Antik çağ'da oyunun önemini vurgulayan bir fotoğraf.

<http://www.anadoludabugun.com.tr/tarihin-gizemli-dunyasinda-bugun-antik-cag-oyun-ve-oyuncaklari-46539>

- https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=4r69XluDBNLRxgPs74eQCg&q=antik+%C3%A7a%C4%9Fda+%C3%A7ocukluk&oq=antik+%C3%A7a%C4%9Fda+%C3%A7ocukluk&gs_l=img.12...0.0..26776...0.0..0.0.0.....1.....gws-wiz-img.b2GSLPJkThY#imgsrc=Gk9QYuoNIIA1oM:

Bu dönemde genel uygulamalar böyle olmak ile birlikte bazı milletlerde şartların daha insancıl olduğu da görülmektedir. Mesela; eski Mezopotamya uygarlıklarında kız çocuklarının da erkek çocuklar gibi erken yaşlarda eğitim almaya başladıklarını görüyoruz. Burada daha adaletli ve eşitlikçi uygulamaların varlığı aslında bu kötü şartlarda bile umut verici gibi gözükmuştür. Mezopotamyalılar gibi spartalılarda da durumun daha iyi olduğu görülmektedir. Kız çocukları da erkek çocukları gibi iyi bir eğitim almaktadır. Müzik ve spor ile uğraşmalarına da tıpkı erkek çocukları gibi izin verilmektedir. (Öztürk, 2017: 259). Kültürel anlamda çocuklara bu önem verilirken fiziksel olarak da kızların erkekler kadar iyi olacağını düşünen bu millet onları savaşçı bir toplum olmanın verdiği özgüvenle birlikte bedensel güçlerine de önem vermişlerdir. Mısır da ise; soyun kız çocuklarından yürüdüğüne inanmalarından dolayı kız çocuklarının eğitimi başta olmak üzere birçok alanda önem gördükleri görülmektedir. Hatta yönetimde oldukları bile görülmüştür. Aslında burada bu toplumlar için sosyolojik bir tespit yapılacak olursa, toplumların oluşum şartları, iklimleri, göçebe ve yerleşik hayat tarzları gibi birçok olgunun diğer anlayışlar gibi çocukluk anlayışını da etkilediği söylenebilir. Savaşçı bir toplum, kendi dinamiklerinde bulunan öğelerin farkında olarak bunu toplumun tüm kesimlerine adaletli olarak dağıtabiliyor. Toplumunu varlığının sebebi olan fiziksel güce dahil ediyor. Ve en önemlisi bunu farkında olarak yapıyor. Kız çocuklarını evde temizliğin ya da köleliğin bir parçası olarak görmüyor. Bunu yaşadığı günlerin deneyimi olarak kültürüne ekliyor. Göçebe ve savaşçılık özellikleri bu tarz toplumlarda kendini daha adaletli bir şekilde gösteriyor. Ve toplumun her üyesini hayatın her alanına katıyor. Ya da dini anlayışı, dini ritüelleri yüksek bir toplum da ilk günah gibi bir inanışa tutunup toplumu bebeklikten itibaren ayrıştırabiliyor. Kötülük üzerinden insanların vicdanlarını yok saymalarına neden oluyor. Annesinin memesini emen bir bebeği günahkar ilan edip bunun üzerinden çocukluğu suçlama yoluna gidiyor. Bu durum kilisenin ya da o dönemin dini elinde tutan dinamiklerinin otoritesini sağlamlaştırma çabasından başka bir şey değildir. Ya da çok sayıda çocuk sahibi olmanın ve de tabi bu çocukların erkek olmasının önemini vurgulayan bir inanışında din içerikli

olduğunu anlamak zor değildir. Çok çocuk sahibi olmak demek öldükten sonra verilecek ödüllere eş değer tutulmuştur. Gücü elinde bulunduran din adamlarının sorgulanmak istenmemelerinin ve kendi uygulamalarının bedelini bebek ve çocuklara ödetmelerinin insanlık dışı olduğunu önemle vurgulamak gerekir. Antik çağ'da durum böyle içler acısı iken orta çağ'ın karanlık dönemi tam bir kabus olarak kabul edilebilir.

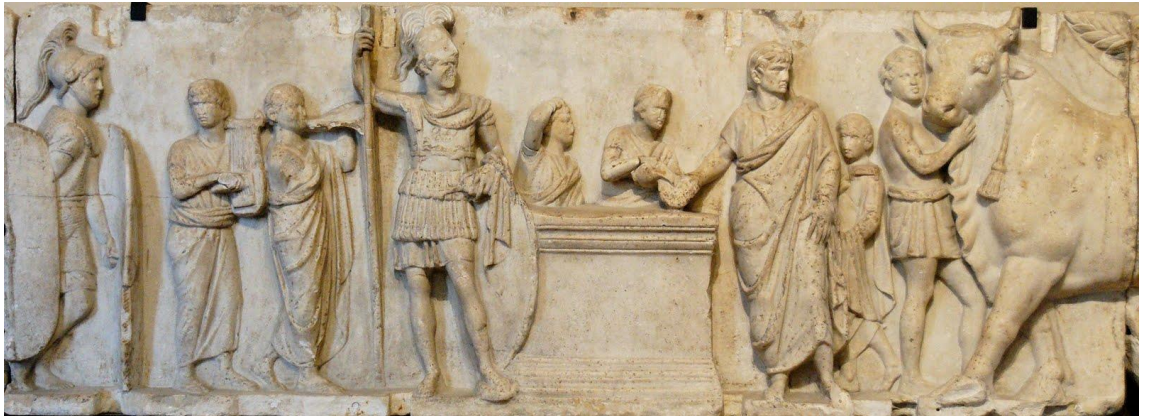
Resim 1.2 : Antik Yunan ve Roma' da oyuncaklara bir örnek.

- <http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/antik-yunan--ve-romada-oyuncaklar>
- https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=4r69XluDBNLRxgPs74eQCg&q=antik+%C3%A7a%C4%9Fda+%C3%A7ocukluk&oq=antik+%C3%A7a%C4%9Fda+%C3%A7ocukluk&gs_l=img.12...0.0..26776...0.0..0.0.0.....1.....qws-wiz-img.b2GSLPJkThY#imgsrc=fH7aIUglKgPFEM:

Resim 1.3 : Antik Çağ'da savaş'a katılan çocuk ve gençler.

- <https://www.ensonhaber.com/galeri/antik-cagda-genclerin-zorlu-yasami>
- https://www.google.com/search?q=antik+%C3%A7a%C4%9Fda+%C3%A7ocukluk&safe=active&tbm=isch&tbs=rimg:CcUKZljd_1x9ljiNgVqphJmmlxhKbStjJhsZi0r8vfTIsu1wwiOL6WC7K5cvM5dwXbkNGGyLYpjZ30mP2weDmXi-lyoSCY2BWqmEmaaXEZ4glJDEg_1N8KhIJGEptK2MmGxkRpwKCohZ9ljYqEgmLSvy99Miy7RH1Z8tU7ECyOSoSCXDCI4vpYLsrEfanywBqa4XnKhIJly8zl3BduQ0RC5J6T2733JcqEgkYbltimNnfSRHBdMID384r8yoSCY_1bB4OZeL6XEYFvwx75wTrU&tbo=u&sa=X&ved=2ahUKEwjdrPeo4-PhAhUO2qQKHTsJCCAQ9C96BAgBEBs&biw=1366&bih=657&dpr=1#imgsrc=xQpkiN3_H2NiHM:

Resim 1.4 : Antik Çağ'da babanın aile üzerindeki otoritesi.

https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=l8W9XluyJ-TRgwea97qIBg&q=antik+%C3%A7a%C4%9Fda+baba&oq=antik+%C3%A7a%C4%9Fda+baba&gs_l=img.3...684.1931..2267...0.0..0.266.1249.0j7j1.....0....1..gws-wiz-img.....35i39j0i8i30j0i24j0.0_4GESRhys4#imgsrc=Cqa6KITAZRWAWM:

1.3.2. Orta Çağ

Orta çağ ile ilgili ilk söylenebilecek şey; çocukluk anlayışının olmamasıdır. Burada ki kilit nokta çocukluk sevgisinden değil böyle bir çocukluk döneminin varlığından bihaber olmalarıdır. Kaynakların genelinde geline nokta çocuklar için; bebeklikten yeni çıkmış küçük yetişkinlerdir anlayışı hakimdir. Çünkü bilinen ve anlaşılan bir çocukluk anlayışı ve algısı yoktur. Antik çağ dönemini anlatırken şuna değinilmişti, aslında her toplum ve kültür kendi dinamiklerini ve bu dinamiklere yükledikleri anlamları kendileri oluşturuyorlar. Dolayısıyla çocukluk anlayışının da olmamasını böyle bir anlayışa ihtiyaç duymamalarından kaynaklanmış olabileceği söylenebilir. Burada şunun farkında olmak gerekir; bu anlayış için yeterli bir çaba var mıydı yok muydu? Yani kasıtlı olarak böyle bir anlayış gelişmemiş olabilir mi? Çünkü insanlar tarih boyunca bütün yenilikleri bir ihtiyaçtan ötürü bulmuşlar ya da öğrenmeye çalışmışlardır. Böyle bir algının oluşması dini yani büyük oranda kiliseye açıkça bir tehdit oluşturacağından tehlike arz etmektedir. Şunu anlamak zor değildir. Elinde dini içerikli kutsal bir kitap bulunan veya kendisine büyük saygı duyulan bir peygamberi olan herhangi bir uygarlık ya da kültür nasıl olur da bireye saygıdan ve sevgiden bu kadar yoksun olabilir. Neredeyse bütün büyük peygamberlerin özellikle çocuklara ve annelere bu kadar kutsallık yüklemişken onlara bu kadar önem verirken başta bulunan bu yöneticilerin bunun tam tersini yapmaları anlamsızdır. Bu tek bir şey ile açıklanabilir. Otorite kaybı. İlerleyen bölümlerde göreceğimiz gibi rönesans ve matbaa gibi aydınlanma düşüncesine hizmet eden durumların ortaya çıkması ile insanlar hem kutsal kitapları hem eğitsel kitapları okumaya başlıyorlar. Ve artık kiliseyi ve içinde bulundukları durumları sorgulama ihtiyacı duyuyorlar. İşte tüm bunların önüne geçmek için antik çağ ve özellikle orta çağ da çocukları özellikle başıboş bırakmamak onlara boş zaman yaratmamak için otoritesi asla sorgulanmayan mutlak hakimiyeti bulunan baba söz sahibi olmaktadır. Ve tabi toplumu bir yöne çekmek için de bir inanış gerekmektedir. Bu da çocukların günahkâr oldukları boş bırakılırlarsa mutsuzluk ve huzursuzluk kaynağı olacakları, iyilik yapsalar bile bunları tamamen zayıflık ve güçsüzlüklerinden dolayı yaptıkları

gibi bir söylemle bir inanış oluşturulmuştur. Kız ve erkek çocukların daha 13-14 yaşında evlendikleri bilinmektedir. Dolayısıyla erken yaşta verilen bu sorumluluklarla da çocukların bir eğitimi ya da kültürel bir bakış açısı olmadan hayata atılmaları sağlanmıştır. Düşünmeden uzak, hayat zorluklarıyla meşgul edilmeye çalışılmışlardır. Günümüzdeki küçük yaşta çocukların hayatı sorgulamaları gerektiği düşüncesine ters bir algı ile kendileri içinde değil, dini öğretiler düzleminde toplum yararı için yaşayan birer vatandaş olmak zorundaydılar. Tabi bu anlayışa ekonomik zorluklar, gelişmemiş teknoloji ve özellikle tıp alanındaki eksiklikler de hizmet etmiştir. Kadınlar hem kendi hayatlarını hem doğurdukları bebeklerini zaten kaybediyorlardı. Yaşasalar bile doğum anında yaşanan aksaklıklardan dolayı sakat kalan çocuklar ya da iyi beslenmemelerinden dolayı bağışıklığı güçsüz olan çocuklar 4-5 yaşına gelmeden ölüyorlardı. Bu sebeple annelerin çocuklarına aşırı düşkün olmadıkları onlara sevgilerini göstermedikleri çok yaygındı. Çocukları ile aralarında herhangi bir sevgi ve güven bağı kurmuyorlardı çünkü tersi çok yıpratıcı olurdu. Ölmeyen çocuklar da zaten aileye yük olarak görüldüğü için küçük yaşlarda zengin ve soylu ailelere köle diye veriliyordu ya da evlendiriliyorlardı. Erkek çocuklarda bir ayrıcalık vardı. Onlar babalarının ya da başka bir zanaatkârın yanında bir meslek öğreniyorlardı. Ya da asker olmayı seçebiliyorlardı. En azından ufak da olsa bir seçim hakları vardı. Burada annelik ile ilgili durum ise şu yöndedir: bazı kaynaklarda annelerin sevgiden yoksun olduğu ya da içgüdüsel olarak böyle bir duygu yaşamadıkları belirtilir. Ama bu döneme bakıldığında annelerin bilerek evlatlarıyla bağ kurmadıkları kendilerini bu yönde alıştırdıkları daha doğrusu alışmak zorunda oldukları bir durum görüyoruz. Yani bu durumun yarattığı psikolojik yıkımın farkında oldukları söylenebilir.

Doğan bebeklerin birçoğunun annenin sütü olsa bile hemen sütanneye verilmesi çok olağan bir uygulamadır. Yine burada aynı duygusal bağdan korunma çabası görülebilir. Anne, sütünü vermeyerek hem duygusal hem fiziksel temastan uzak durmaya çalışmaktadır. Kendi çocuğunu değil de başkasının çocuğunu emzirmek gibi bir anlayışın başka bir açıklamasının olması pek mümkün görünmemektedir. Ayrıca zaten bir aristokratın kendi çocuğuna bakması küçük düşürücü bir durumdur. Yani çocuk bakımı zengin ve soylu bir kadına yakışmamaktadır. Buradan da anlıyoruz ki, çocuk bakımı kötü, basit ve olumsuz bir anlam taşımaktadır. Bunun dışında, bu yolla ekonomik gelir elde etmek de önemliydi. Ekonomik şartlar gereği başka bir çocuğu emzirmek zorunda kalan

anneler de vardı. Fakat altta yatan esas nedenin duygusal bağdan korunmak olması daha muhtemeldir. Sonrasında göğüste biriken sütün verilmesi ihtiyacından ötürü bundan ekonomik bir kazanç sağlama yoluna gidilmiş ve bu yaygınlaşarak bir mesleğe dönüşmüştür.

Orta çağ'ın genel dünyası incelenmeye başlanırsa ilk başta çocukluk anlayışını tamamen dini algılar ve ritüeller belirliyor denebilir. Çocuk işe yaramazdır anlayışı hakimdi. Çünkü ekonomiye bir katkısı yoktu hatta bir yük oluştuyordu. Bebek ve çocuk kelimelerinin yazında eş anlamlı olarak kullanıldığını görmekteyiz ve çocuk bebeklikten çıktıktan sonra direk yetişkinlik evresine geçer ve bu evrenin yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır.

Bu dönemde de ilk günah anlayışının hâkim olduğunu görüyoruz. Ve bu kilise tarafından meşrulaştırılmış ve toplumda çocukluk algısının olumsuz bir şekilde yayılmasına sebep olmuştur (Öztürk, 2017: 260). Bu sebeple günahkâr doğan çocuğun cezalandırılması şarttır. Ailenin ve öğretmenlerin esas görevi çocuğu şiddetle bazen öldürerek terbiye etmektir. Bu noktada kiliseyi görüşleri ile destekleyen düşünürler de vardır. Augustin, Calvin gibi. Bunlarda bebeğin kötü bir ruhla doğduklarını söylemektedirler (Öztürk, 2017: 260). Bunun suçunu da annesinin memesini emen bir çocuğa yüklemişlerdir. Annesinin karnından aç doğan ve bunun biyolojik bir durum olduğunun farkında olamayan bu son derece akıllı ve ileri görüşlü düşünürler bebeği sapkınlıkla, saldırganlıkla suçlamışlardır. Calvin ise daha yumuşak bir algı ile eğer erken yaşta katı bir disiplin ile eğitilebilirlerse iradelerine sahip çıkabileceklerini söylemiştir. (Öztürk, 2017: 261).

Bu konuda en önemli isimlerden biri Aries'dir* O da diğerleri gibi bir çocukluk algısının var olmadığının farkındadır. Ama onun farkı; böyle bir algının olmadığının farkında olması ve bunu dile getirmesiydi. Dönemin resimlerine, edebiyatına, oyuncaklarına, oyunlarına bakarak çocukluğu incelemeye almış olması bizce böyle bir anlayışın olması gerektiğini düşünmesinden kaynaklanmaktadır. En önemli işlevi ise; bu anlayışın aslında toplumun dinamiklerini kökünden değiştirmeye sebep olacağını göstermesidir.

* Philippe Ariès, Fransız tarihçi. Ortaçağ Avrupa'sında çocukluk ve aile üzerine araştırmalarıyla tanınan tarihtir.

Aries'in bu anlayışı ortaya çıkarmasını sağlayan en önemli kaynaklar minyatür ve heykellerdir. Buradan yola çıkarak çocukluk anlayışını incelemiştir. Minyatürlerde, resimlerde algı hep aynıdır. Çocuklar gerek kıyafetleri ile gerek duruş şekilleri ile gerekse fiziki (vücut) yapıları ile tam bir yetişkin gibi görülmektedirler.

Orta çağ' da çocuklar ortalama beş, altı yaşları arasında yetişkin sayılmaya başlıyorlardı. Bu zihniyete göre çocuk bu yaşta hem ekonomik olarak hem fiziksel olarak aile ile bağlarını koparmıştır. Aileye bağımlılığı olmayan çocuk ise artık yetişkindir. Kız çocukları evde annesine ev işlerinde yardım edebilir ya da başka bir aileye köle olarak verilebilirdi. Erkek çocukları ise artık babasıyla geçim sıkıntısını paylaşabilirdi. Babası ile tarlalarda çalışmaya başlar ya da o da soylu ailelere çalışması için gönderilirdi. Günlük hayatta da yetişkinlerle aynı yerde çalışabilir, aynı yiyecekleri yiyebilir, aynı yetişkin oyunları ile oynayabilirdi. Ve tabi onlar gibi giyinirlerdi. Hatta çocukların süt çağını geçtikten sonra bira içmelerine izin verildiğine dair kaynaklar mevcuttur. Çocukların algısında bugünün ayıp ve mahrem kavramları da normal olarak yoktu. Aileleri kendi cinsel hayatlarına çocukları da eşlik ettirirlerdi. (Öztürk, 2017: 262).

Orta çağ' da çocukluk anlayışının olmadığı görüşünü savunan bir diğer isim de Neil Postman'dır*. Postman, Aries den farklı olarak daha çok eğitimin düşüklüğünden yola çıkarak bu tezini savunmaktadır. Okuryazarlığın olmaması, eğitimin yok sayılması ve bu hakların çocuklardan mahrum bırakılması Postman'ı böyle bir sonuca götürmüştür. Postman maatbanın buluşunun her şeyi değiştirdiğini söylemiştir. Ona göre maatbadan önce zaten okunacak çok bir şey yoktu dolayısıyla bilinecek de bir şey yoktu. Dolayısıyla çocuklar yetişkinlerle aynı şeyi okumak ve bilmek durumunda ve zorundaydılar. Bundan sebeple çocukluk diye bir döneme de ihtiyaç yoktur.

Bu dönemde önemli bir kavram da ayıp kavramıydı. Bu kavram şuan da bilinen anlamda bir kavram değildi. Ve çocuklar bu kavramdan ve içerdiği anlayıştan uzaktı. Dolayısıyla çocuk ve yetişkin arasındaki en önemli farklardan biri olan bu anlayıştan uzak olunması kanımızca çocukluğun masumiyetine ve saflığına zarar vermektedir. Postman'a göre de çocukluk algısının oluşmamasının en önemli sebeplerinden biri de "ayıp" anlayışının olmamasıdır.

* Neil Postman, Amerikan eğitimci, medya teorisyeni ve New York Üniversitesiyle kırk yılı aşkın süre çalışmış kültürel eleştirmendir.

Buradan çocukların ancak yetişkin olduklarında bir öneme sahip olabileceklerini, zaten günahkâr doğan bebeğin, çocukluğunu kilise öğretilerine göre günahlarından arınarak geçirebileceğini anlıyoruz. Çocuk yetişkinliğe gerek kilise gerek otoriter bir baba ve gerek ise sevgisinden mahrum kaldığı annesi tarafından hazırlanırken çocukluk hassasiyeti, masumluluğu ve saflığı göz ardı edilmiştir.

Erkek çocukların bir ayrıcalığı da bulunuyordu. Tüm tarih boyunca bu tarz cinsiyet ayrımcılığı yapılmıştır. Ama çocukların bu tarz muameleler gördüğü bu devirde bir de böyle bir ayrımcılık durumları daha da içinden çıkılmaz bir hale sokmuştur. Kız çocuğu aileye hep bir külfet olarak görülmüştür. Nasıl olsa bir gün evlenecek ve gidecek gözüyle bakıldığından ona yapılan maddi manevi harcamalar emekler boşa gidecektir. Ama erkek çocuğu bir şekilde aileye bakmaya devam edecektir. En önemlisi de soyun devamını sağlayacaktır. Ve ailesinin malına sahip çıkacaktır.

Diğer önemli bir konu ise; beslenmedir. Çocukluk döneminin en belirleyici özelliği bu dönemdeki çocukların beslenme alışkanlıklarıdır. Özellikle beyinsel ve fiziksel gelişimine uygun yiyecekler gelişimleri için hayati öneme sahiptir. Fakat anne sütü bile alamayan bu çocuklar; böyle bir anlayıştan uzak oldukları için doğal olarak beslenmelerine de gereken özen gösterilmemiştir. Kendileri ne yiyorsa çocukları da o şekilde beslemişlerdir. Birçok tarihçi; maalesef ki çocukların aileleriyle birlikte içki içtiklerini dile getirmiştir. Buradan yola çıkarak bebek ve çocuk ölümlerinin ne denli çok olduğunu anlamamız hiçte zor olmayacaktır.

Kundak adı verilen açıkça bir işkence yöntemi diye adlandırılan bu uygulama bebeklere yapılan eziyetin en uç noktalarından biridir. Bilinçsizlik adı altında masum nedenlere dayandırılan bu uygulamanın nelere neden olduğunu birkaç örnekle açıklayalım. Bebeğin fiziksel yapısının daha düz ve dik olması için yapıldığı söylense de bu yapılan eziyetin üstünü bilerek örtmek için uydurulmuştur. Çünkü esas yapılmak istenen annelerin bebeklerinin bakımından kurtulmak istemeleridir. Anneler işlerini rahatça yapabilmek hatta ev dışına çıkıp saatlerce gelmemek için bebeği kundaklayıp çiviyle duvara asmaktalardı. Çocuk sessiz sakin kıpırdamadan durunca kendileri de işlerini görüyorlardı. Ama saatlerce aç duran ağlamaktan helak olan bebeğin durumunu düşündüğümüzde akıllara durgunluk veren uygulamanın hiçte masumca bir nedene bağlanmadığını görmekteyiz. İsteyerek ve bilinçli bir şekilde yapıldığını düşündüğümüz bu kundaklamanın bencilce bir hareketten başka

bir şey olmadığını söyleyebiliriz. Saatlerce altı açılmadan duran çocuk kendi pisliğinden mikrop kapıp hayatını kaybetmektedir. Cahillik ile bencillik arasındaki bir çizgi de yaşanan bu vakalar tarihin karanlık ve eğitimsiz dönemlerinde yaşandığı için adı bilinçsizlik ve “ondan duydumculuk” olarak kalmıştır. Belirli kültürlerde gelenek ve anane adı altında değişik uygulamalar olmuştur ve günümüzde de hala uygulanmaktadır. Çocuğun gözüne sürme çekme büyüdüğünde sürmeli olsun diye, tuza batırma vs. elbet bunlarda hastalık ve mikroba neden olabilecek şeylerdir ama bunlar bir kültüre bir geleneğe bir büyük sözüne dayandırabilir. Lakin bir bebeği duvardaki çiviye asmak bizce cahillikle açıklanabilecek bir şey değildir. Ölümüne fazlasıyla alışık olunan ve bundan dolayı çok da üzüntü duyulmayan bebeklerin önemsenmediği ve değer verilmediği ortadadır. Aslında bu örnek bu dönemin çocuklar için nasıl bir kâbus olduğunun en güzel örneğidir.

Orta Çağ’ da ki durumu yansıtan birkaç fotoğraf şu şekildedir.

Bu dönem de çocukların küçük yetişkinler gibi giydirildiğini ve bebeklikten sonra yetişkin dünyasına sokulmak istendikleri çok rahat bir şekilde söylenebilir.

Resim 1.5 : Bu dönemi yansıtan küçük bir kız çocuğu.

- <http://cocuknotasi.com/gecmiste-cocukluk/>
- https://www.google.com/search?q=orta%C3%A7a%C4%9Fda+%C3%A7ocuk&safe=active&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjJ7L-87ePhAhUPWZoKHTRhAMoQ_AUIDigB&biw=1366&bih=657#imgsrc=zbZq2M02O3EgKM:

Resim 1.6 : Çocukların yetişkin gibi giydirildiklerini yansıtan bir resim.

- <http://www.yesiltopuklar.com/tarihte-cocuk-olmak.html>
- https://www.google.com/search?q=orta%C3%A7a%C4%9Fda+%C3%A7ocuk&safe=active&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjJ7L-87ePhAhUPWZoKHTRhAMoQ_AUIDigB&biw=1366&bih=657#imgdii=UGQPFBJsXFEQTM:&imgsrc=zbZq2M02O3EgKM:

Resim 1.7 : Orta çağ'ın normal insanların günlük hayatı.

- <http://blogs.hisarschool.k12.tr/fatihaktas/2013/12/15/orta-cagda-gunluk-hayat/>

- https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=icu9XP6mBMPVwAL8t7q4Bg&q=orta%C3%A7a%C4%9Fda++zengin+ve+fakir+hayat%C4%B1&oq=orta%C3%A7a%C4%9Fda++zengin+ve+fakir+hayat%C4%B1&gs_l=img.3..35i39.1541.2586..3526...0.0..0.212.942.1j5j1.....1....1..gws-wiz-img.Sykd13eW8cw#imgsrc=cegLO3RrJQAqUM:

Resim 1. 8: Ortaçağ'da zengin hayatı ve kıyafetleri.

- <https://www.kozanbilgi.net/ortacagda-giyim.html>
- https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=X8y9XM3UO6iW1fAPvW10Aw&q=orta%C3%A7a%C4%9Fda++zengin+insanlar&oq=orta%C3%A7a%C4%9Fda++zengin+insanlar&gs_l=img.3...885.5575..5661...0.0..0.286.1997.1j12j1.....1....1..gws-wiz-img.....35i39.zzzmsmXdh_w#imgsrc=ISswloAqCocupM:

Yetişkin giysileri ile çocuklar

25/02/2015

BBY164 ÇOCUK VE GENÇLİK YAYINLARI

15

Resim 1.9 : Bu dönemde çocuk, minik yetişkindir.

- <https://slideplayer.biz.tr/slide/7345646/24/images/15/BBY164+%C3%87ocuk+ve+Gen%C3%A7lik+Yay%C4%B1nlar%C4%B1.jpg>
- https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbn=isch&sa=1&ei=Ms69XMiyH9SejLsPy9mmqAg&q=orta%C3%A7a%C4%9Fda+bebeklere+kundak+uygulamas%C4%B1&oq=orta%C3%A7a%C4%9Fda+bebeklere+kundak+uygulamas%C4%B1&gs_l=img.3...14235.15701..15864...0.0..1.233.1436.0j8j1.....1....1..gws-wiz-img.NlqIDUa9In8#imgsrc=SjRL9F6_qDb2SM:

1.3.3. Erken Modern Dönem

Orta çağ' ın bitimi ile artık kâbus dolu günler yavaş yavaş geride kalmaya başlamıştır. Hala yüksek oranda sıkıntılar vardı. Ama eğitimde, politikada, dinde, kültürde yaşanan ilerlemeler ve gelişmelerle on altıncı yüzyıl bir adım yy. olarak görülebilir. Sanayileşme ile birlikte değişen iş gücü, ailenin ve toplumun yapısı, kentlere göç, mülkiyet anlayışı çocuğun ve çocukluğun yönünü oldukça değiştirmiştir.

Bu dönemde en dikkate değer gelişme matbaanın (on altıncı yüzyılda) ortaya çıkmasıdır. Bununla beraber kitap sayısı artmış, okuryazarlık yükselmiştir. Bu da artık dini yöneticilerin otoriterlerinin sarsılması ve öğretilerinin geçersiz olması anlamına gelmektedir. Postman'a göre de çocukluğun gelişiminde en önemli adım matbaadır. (Özcan, 2017: 111). Okuryazarlığın da artmasıyla okulların sayısı da

hızla artmıştır. Böylece çocuk, eğitimine önem verilen birey haline gelmiştir. Ve çocukların yetişkinliğe adım atmalarında bu okulların rolü önemsenmiştir.

Diğer önemli gelişme ise sanayileşmedir. Sanayileşme ile birlikte artık makineleşme artmış böylece insan gücüne ihtiyaç azalmıştır. Böylece çocuk boş alanını okullara giderek değerlendirmeye başlamıştır. Ve okul böylece eğitimin en önemli aracı haline gelmiştir. Aileler de artık kentlere göç etmeye başladıkça ve bu ailedeki kişilerden baba fabrika da çalışınca anne ve çocuk evde kalmaya başlamıştır. Anne hem kendine hem çocuğuna daha çok vakit ayırmaya başlamış böylece birbirlerine karşı sevgi bağları güçlenmiştir. En önemli etken ise artık çocuk ile ilgilenilmeye başladıkça çocuk ölümleri sayısı azalmıştır. Yeterli derece de beslenen, hijyenine özen gösterilen çocuk artık ihmallere kurban gitmemektedir.

Kente gelen orta sınıf gitgide artmaya başlamıştır. Ve bunlar genellikle çekirdek aile şeklindedir. Aile büyükleri köyde kasaba da kalmış, evin babası eşini ve çocuklarını alıp büyük şehirlere gelmeye başlamıştır. Bundan sebeple eskinin büyük ailesi yerini anne baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye bırakmıştır. Artık baba-oğul ilişkisi yerine anne- çocuk ilişkisine bırakmıştır. Ve otorite yerine çocuk merkezli bir anlayış gelmiştir. Ve artık kentte yaşayan aileler eskisi gibi çok çocuk yapmamaya başlamışlardır. Bu da eskinin çocuğu öldükten sonra pek üzülmeyen ve bu yüzden çocuğa bağlanamayan aileleri yerine, az çocuk sahibi olan ve bunları sahiplenen ailelerine bırakmıştır. Çünkü artık çocuklar ölmediğinden bağlılık da artmaya başlamıştır. Toplum için yaşayan insan artık bireyselliğe dönmeye başlamıştır. Artık kendi evinde kendi üyeleri ile ilgilenmeye başlamış dışarı ile ilgilenmemiştir.

Tüm bu gelişmelerin, ilerlemenin yaşanmasında aslında ilk günah'ın izlerinin silinmesi vardır. Artık önemini kaybeden kilisenin görüşleri benimsenmemektedir. Çocuk saf, temiz ve masum olarak görülmeye başlamıştır. Dolayısıyla yetişkinliğe geçsin diye acele edilen çocuk artık çocuk olarak ilgi görmeye başlamış ve olduğu haliyle benimsenmiştir. Kötü, hastalıklı, pis, sapkın etiketinden sıyrılmıştır. Bunun oluşumuna da Rönesans sağlamıştır. Dinin bu ilk günah öğretisi Rönesans ile yıkılmıştır. Bununla birlikte matbaa ve artan kitaplarla da sanatta müzikte edebiyatta çocuklara daha çok ve de iyi anlamda yer verilmiştir. Bu konuda iki büyük düşünür etkili olmuştur denebilir. Locke ve Rousseau çocuğun günahkâr olduğu tezine karşı çıkmışlardır. Locke, her yeni doğan bebeğin zihninin boş bir levhadan ibaret

olduğunu söyler. Çocuk ne iyidir ne kötü. O ne yaşarsa bu dünyada gördüklerinden ve yaşadıklarından dolayı yaşar. Ve levhası böylece dolmaya başlar. Bu süreçte çocuğun ailesine, öğretmenlerine yani kısaca çevresine büyük iş düşmektedir. Locke' u destekleyen bir diğer isim de J.J Rousseau' dır. Bu düşünürün farkı ise çocuğu saf ve masum olarak görmesidir. Yani o Locke da ki gibi boş levha olarak görmez. Çocuk masum ve iyi doğar. Ve günahı kötülüğü bilmez. Bu yüzden bu çocuğa müdahale de bulunmamalıyız. Az müdahale ederek kendi özgürlüğünü yaşamasına ve kendine güvenmesini sağlamalıyız diye belirtir görüşlerini. (Öztürk, 2017: 266 – 267). Ayrıca çocuk eğitiminde cezanın da olmaması gerektiğini söyler ve şöyle devam eder: (Öztürk, 2017: 268).

“o kabahatin ne olduğunu bilmez, ona asla af diletirmeyiniz; çünkü o sizi incitmeyi bilmez. Vicdan ve ahlak kavramlarını anlamayacak yaştaki çocukları ahlaka aykırı davrandı diye cezalandırmak ne derece doğrudur? Çocuğunu sıkı bir disiplin altında yetiştiren anne babalar bu satırları okuyunca benimle aynı görüşte olmadıklarını mırıldanacaklardır; ancak unutmayın ki bir çocuk ne kadar baskı altında kalırsa üzerindeki baskı kalktığında o kadar taşkınlışır. Ailesinin sokağa çıkmasına izin vermediği bir küçük onun yokluğunda hemen sokağa fırlayacak ve özgür bırakılan diğer çocuklar gibi evin önünde oynamak yerine uzaklara gitmek isteyecektir. Tıpkı bir yerde bağlı tutulan köpeklerin, serbest kaldıklarında sağa sola koşuşturmaya başlaması gibi.”.

Bu görüşlerin günümüzdeki doğru ebeveynlik anlayışına benzerliği şaşırtıcıdır. Tam da günümüz annelerinin yaptığı hatalar bu satırlardadır. Fazla müdahaleci, baskıcı vs. bu konunun derinliğine ileriki bölümlerde değineceğiz. O yüzden bu bölümde üzerinde durulmayacaktır. Rousseau çocukluk fikrine önemli katkılar sağlamıştır. Çocuğu yetişkinlerin ve toplumun bir aracı olarak görmez. O kendi için gelişir ve eğitilir. O çocuk olarak vardır ve kendi dünyasında yaşar. Ve çocuğun duygusal dünyasının anlaşılması ve ilgilenilmesi gerektiğini söyler. Ayrıca iyi annelik söylemi ile ilgili de önemli gelişmeler yapmıştır.

Çocukluk fikrinin gelişmesinde burjuvazinin de etkisi bulunmaktadır. Fakat bunun genellikle kendi saygınlığı için yapmaktadır. Böyle bile olsa burjuvazi, çocuklarının toplumda saygınlık kazanması için uğraşmıştır. Bunun devamında da burjuvazi on sekizinci yüzyılda artık çocukların kendilerine has giysiler giymesi gerektiğini anlamış ve özel kıyafetler diktirmeye başlamıştır. En önemli gelişmelerden biri de orta çağda ihmal edilen ve bu yüzden çocukların istismar

edilmelerine neden olan mahremiyet konusudur. Artık ayıp algısı oluşmaya başlamıştır. Burjuvazi çocukların yanında yapılmaması gerekenlerin ve bunun dışında görgü kurallarını içeren birtakım kuralları geliştirmiştir. Bunun sayesinde ahlaki değerler oluşmuştur.

Çocukluğun en özel belirtilerinden olan beslenmede de önemli çalışmalar yapılmıştır. Çocuğa özel besinler hazırlanmaya başlanmıştır. Bunun ile ilgili ve diğer çocuk konularında ilk bilimsel içerikli çocuk kitapları yazılmaya başlanmıştır. Çocuk artık babanın kararlarına göre şekil alan değil, tıp, pedagoji gibi bilimler, öğretilerle yetiştirilmeye başlanmıştır. Yine en olumlu sonuçlardan biri çocuk yaşta evliliklerin yerini aşka ve sevgiye dayalı evliliklere bırakmasıdır. Burada şuna da değinmek gerekir. Bu dönemde hala kız çocukları geri plandadır. Mirasın kontrol edilmesi ve devamı ailenin toplumsal saygısını temsil yetkisinin olması ve soyun devamı gibi nedenlerle erkek çocuklarına daha çok özenilmiştir. Eğitimleri de daha özenli takip edilmiştir. Hatta alt sınıfta durum bu kadar iyimser değildir. Burada erkeğe önem verilse de kıza da bir ilgi ve sevgi olduğu kesindir. Eğitim açısından geri planda kalsa da belirli ilerlemeler vardır. Ama alt sınıfta hala iki çocuğa da gereken önem verilmemektedir. Bunun nedeni olarak ise; hala kente gelmemiş alt sınıfın köyde kalmaları gösterilebilir. Ya da ekonomik şartlar gereği özellikle eğitime para ayırmamaları önemli nedenlerdendir. Örneğin; her kesimde önce erkekler kıyafet değişikliğine gitmiştir. Kızlar hala bulundukları statüdeki kadınlar gibi giyinmeye devam etmişlerdir. Kızlar aslında durum daha iyi olsa da hala orta çağ'ın izlerini taşımaktadır. Erkekler birkaç adım öndedir.

On yedinci yüzyılda kundaklamayla ilgili gelişmelerin olması on dokuzuncu yüzyılda biberonların var olmaya başlaması gibi nedenlerle de bebeğe daha önem verilmeye başlanmıştır. Özellikle biberonun kullanılmaya başlanmasıyla sütü olmayan anneler sterilize süt bulup bebeklerini bu şekilde beslemişlerdir. Bu da bebeklerin uzaklara süt annelere gönderilmesinin önüne geçmiştir. Bunun sonucunda da bebek ölümleri azalmış ve anneler bebeklerine daha çok bağlanmaya başlamışlardır.

Oyun alanında da on yedinci yüzyılda bazı iyileşmeler olmuştur. Artık çocuklar yetişkinlerle aynı ortamda aynı oyuncakları oynamamaya başlamışlardır. Endüstrileşmeyle birlikte daha çok oyuncak üretilmeye başlanmış ve çeşitlilik artmıştır ama çocukta ki yaratıcılığın da önüne geçmiştir. Eskiden çocuklar ellerindeki

malzemeye oyuncaklar yapabiliyorlardı. Ama bu yeni oyun ve oyuncaklarla çocuklar daha bireysel, daha içe kapanık bir hale girmeye başlamışlardır. Ve daha çok tüketmeye yönelmişlerdir. Böylece tüketim alışkanlığı kazanmışlardır.

Kısaca çocukluk on altıncı yüzyılda matbaa ile başlayan ve on yedinci ve on sekizinci yüzyıllara kadar gelişimini, değişimini devam ettiren bir süreçtir. Rönesans ve aydınlanma düşüncesi ve bu düşünciyi destekleyen düşünürler ile farklı boyutlara gelmiştir. Hala günümüzde ki çocukluk anlayışından biraz uzak olsa da orta çağ' ın bilgisizliğinden, eziyetinden ve ihmalinden sıyrılmaya çalışılmıştır. Esas konu aslında tarihsel süreçte bu değişimleri açıklarken şunun farkında olmamızdır. Her yeni yüzyıl bir öncekine eleştiri niteliğindedir. Her düşünür bir önceki fikri eleştirmiş ihtiyaca yönelik farklı düşünceler geliştirmiştir. Aslında bakıldığında doğal gözükken bir süreçten bahsediyoruz. Bu yüzyıllarda olan çeşitli devrimler, ayaklanmalar, siyasi çalkantılar belli toplumların, grupların başka şeylerin farkına varmalarına sebep olmuştur. Dogmatik düşünceler artık kabul görmemeye başlamıştır. Bilim ve sanat kendini göstermeye başlamış ve insanlar başka dünyaların varlığını fark etmişlerdir.

Ulaşılan sonuçlardan biri de tüm bunların toplumun her kesimindeki bütün çocuklara eşit olarak uygulanmayışıdır. Halen kentte ya da kasabada yaşayamayan ve bu gelişmelerden mahrum kalan çocuklar vardır. Halen büyük ailelerde yaşayan ve ihmal edilmeye devam eden ve o kalabalıkta fark edilemeyen ilgi gösterilemeyen şanssız çocuklar vardır. Eğitimden mahrum kalan ve evinde evlenmeyi bekleyen kız çocukları vardır. Bunun dışında her ne kadar çocuklar artık kentlerde çalışıyor desek de çocuk işçi sayılarının da bir hayli olduğu unutulmamalıdır. Konumuzun sınırlılığından dolayı çocuk işçi konusuna girememekteyiz ama fabrikalarda küçük yaşta ağır işlerde çalışan çocuklar maalesef vardı. Hatta fiziksel olarak küçük oldukları için örneğin fabrika bacalarına sokulan ve tehlikeye atılan çocukların olduğunu biliyoruz. Genel anlamda iyileşmeler ve gelişmeler elbette vardı. Ama unutulmamalıdır ki çocukların ihmali halen söz konusudur.

1.3.4. Post Modern (bilgi toplumu)

Günümüz çocukluk anlayışına temel olan bilgi, teknoloji, gelişme gibi olguları içeren bir toplumda yaşanıyor ve çocuklar bu şartlarda yetiştiriliyor. Fakat bu bölüme burada derinlemesine inilmeyecektir. Sadece genel bir çerçeve çizilecektir. Çünkü

araştırmanın bundan sonraki her bir bölümü esas konu olan günümüz çocukluk anlayışı ve ebeveynlik yaklaşımları üzerine olacaktır. Her bir bölümde detaylı bir şekilde sunulacaktır. Tarihsel süreci ve sıralamayı bozmamak adına genel hatları ile günümüz çocukluk ve ebeveynlik algısına bakılacaktır.

Bugünkü çocukluk ve ebeveynlik algısı tarihsel sürecin hiçbir dönemine benzememektedir. Elbette bunda her çağın kendine özgü inanışları ve bulunduğu koşullar etkilidir. Esas olan hızlı bir şekilde gelişen teknoloji, siyasi dinamikler, devrimler, hümanist anlayış gibi toplumsal düzeni temelden sarsan olguların oluşmasıdır. Artık on sekiz ve on dokuzuncu yüzyıllara gelindiğinde çok şeyin değiştiği söylenebilir. İçinde bulunulan her bir yüzyıl yeni bir araştırmayla yeni ihtiyaçlar doğurmuştur. Özellikle eğitime ve düşünmeye başlanılan bu dönemlerde uzmanlar artmış ve oluşan yeni ihtiyaçların doğru bir şekilde giderilmesi için çalışmalar yapmışlardır. Özellikle çocuklar konusunda çocuk uzmanları bilinen birçok yanlış konuşmaya ve düzeltmeye başlamışlardır. Anne sütünün zehirli olduğu düşüncesini yıkarak tam tersine faydasından bahsetmişlerdir. Bebek kundaklamanın yanlış bir uygulama olduğu bebeğe fiziksel birçok sorun yaşatabileceği ortaya çıkmıştır. Steril biberonların varlığıyla anne sütü veremeyen birçok kadın sağlıklı koşullarda üretilmiş sütler vermeye başlamıştır. Yine bebek ve çocuk hijyenine çok dikkat çekilmiş, bebeklerin altlarının uzun süre açılmamasının tehlikeli olabileceği ortaya çıkmıştır. (Özcan, 2017: 115). Bunun dışında yine bebek beslenmesi düzenlenmiş bebek ve çocukların aylarına ve yaşlarına uygun beslenmesi gerektiği uzmanlar tarafından belirtilmiştir. Tüm bunlar on sekiz ve on dokuzuncu yüzyıllara yayılan uzun süreçlerde gerçekleşen gelişmelerdir. Günümüz şartlarıyla düşündüğümüzde sanki aksi uygulamaların olmasının imkânsız olduğunu düşünmek normaldir. Çünkü günümüzdeki bazı uygulamalar bazı yaklaşımlar da yanlıştır. Sadece geçmişte yapılanları yanlış ya da zalimce nitelendirmek pek doğru bir yaklaşım değildir. Geçmişteki uygulamalar baz alınarak gerçekleştirilen tüm bu iyileşmelerin hepsinin mükemmel olduğunu söylemek de yersiz olacaktır.

Geçmişte sevgiden ve ilgiden mahrum bırakılan çocukların hem bireysel hem toplumsal zararlarından bahsediyorsak günümüz çocuklarının da fazla ilgi ve sevgiden aynı olumsuz durumları yaşadıklarını çok rahat söyleyebiliriz.

Piaget, Montessori, Ericson, Postman gibi bilim adamlarının son derece önemli çalışmaları günümüz çocukluk anlayışının zeminin oluşturmakla kalmamış

aynı zamanda eleştirisini de yapmıştır. Örneğin; Postman şimdiki çocukların bu tüketim çılgınlığı yüzünden oyun kültüründen uzaklaştığını belirtmiştir.

Uzun yıllar geri planda kalmış çocukların ne kadar büyük sorunlarla uğraştığı anlatılmıştı. Yıllar hatta yüzyıllar geçti çok şey iyiye doğru gelişme gösterdi. Bilim adamları çok sayıda çalışmalar yaptı, teknoloji öngörülemez şekilde gelişti. En önemli gelişmeler ise çocuğun psikolojik açıdan savunmasız olduğunun ve özel ilgiye ihtiyaç duyduğunun ortaya çıkması ve bunun sonucunda yaşanan gelişmelerdi. Eski anlayışla gelen disiplinle, baskıyla, korkutmayla verilen eğitimler veya cezaların çocukların psikolojisine son derece zarar verdiği ortaya çıktı. Çocuklar bunların tam tersine suçlu olsalar dahi suçlu ilan edilmemeliydi. Çünkü bu tür davranışlar onların özgüvenlerine zarar verir ve artık bundan sonraki süreçte hayatları çıkmaza girebilirdi*. (Stearns, 2018: 230). Bu ve bunun gibi bir sürü etken ve sonuçları bilinmeye ve çözülmeye başlayınca çocukluk eğilimleri de çok değişti.

21. yüzyılda artık ebeveynler arasındaki boşanmaların da artması çocukluk yaklaşımına yeni bir boyut getirmişti. Bunun bir sürü sebebi vardı. Özgür birey olma ihtiyacı, kadınların çalışma hayatına daha çok girmeleri ve ekonomik açıdan güçlenmeleri gibi. Ama bu konu çalışmamızın boyutunu aşacağı için detaya giremiyoruz. Sadece bu durumda çocuklar için yeni bir davranış oluşturacağını bilmemiz gerekir. Artık iki ebeveyn çocuk için yeni davranış kalıpları sergilemek ve onun psikolojisine göre hareket etmek durumundadır. Çocuk gelişim kitapları, anne-baba kitapları, pedagoglar artık bu yeni gelişen durumlarla ilgili daha çok bilgilenmek ve çözümler bulmak durumunda kalmışlardır. Bu da sürekli yeni alanların, uzmanlıkların doğmasına sebep olmuştur.

Çocukların tüketim toplumunun bir parçası olduğu haz ve doyum noktalarının olmadığı günümüzde, ebeveynlerin bunlara ne derece sebep olduğunu ve çocuk yetiştirirken hem bireysel hem toplumsal yaptığımız hataların neler olduğunu anlattığımız bölüme Türkiye’de ki tarihsel süreci inceledikten sonra geçeceğiz.

* Amerikan Çocuk Yetiştirme Uzmanları, ebeveynleri bu yüzden eski kalıpları gözden geçirmeye teşvik etmekteydi.

1.4. Türkiye’de Tarihsel Süreç

Türkiye de çocukluk sosyolojisi/felsefesi ve çocukluk araştırmaları yeni bir olgudur. Aslında çocuğa ve çocukluğa batıda olduğundan çok erken zamanlarda ilgi ve özen gösterilmiştir. Ama bunların bilimsel olarak incelenmesine önem verilmemiştir. Bu yüzden ülkemizdeki kaynaklar maalesef çok yetersizdir. Zaten çocukluğu anlamamız için daha çok batıdaki durumun incelenmesi de bu sebeptir. Daha çok anılar, notlar, örf ve adetlerden esinlenildiği kadarıyla konuya yaklaştırmaya çalışılacaktır. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ilişkin durumlar günümüzle kıyaslanarak karşılaştırmalı bir şekilde incelenecektir.

Türkiye de bu sürecin batı da olduğu gibi karmaşık ve daha sert ya da keskin olmadığı görüşündeyiz. Orta çağ’ ın sancılı geçiş süreci ülkemizde bu kadar net yaşanmamıştır. Fakat şu noktada bir parantez açmalıyız ki; özellikle kız çocuklarının durumu, çocuk işçiler, çocuk gelinler gibi toplumsal sorunlar ülkemizde de epeyce uzun süredir yaşanmaktadır.

İslamiyet’ten önceki Türk toplumlarında çocuklara önem veriliyordu. Hatta çocuğa olmayana kötü gözle bakılıyordu. Yani çocuk sahibi olmak hem erdem hem güç sahibi olmanın bir yoluydu. Bu sebeple sahip oldukları çocukların ahlakı ve terbiyesi çok önemliydi. Çocuklar asla başıboş bırakılmazdı. Aileye bir yük gibi görülmezlerdi. Aksine ailenin, devletin, geleceğin bir yöneticisiydi. Bu yüzden iyi yetişmesi ve iyi bir insan olması önemliydi. Kadın ve çocuk hür bireylerdi ve her zaman önemliydi. (Öztürk , t.y: 12).

Farabi’nin onuncu yüzyıldaki görüşleri çocukluk fikrinin ne kadar erken başladığının kanıtıdır. Ona göre; çocuklar karar verme yeteneği güçlü ve sorumluluk sahibi olarak yetiştirilmelidir. Disiplinler çok sert olmamalıdır, diyerek aslında günümüzdeki anlayışa ne kadar yakın olduğunu ispatlamıştır. Ve yine onuncu yüzyıl da çocuklardaki bireysel farklara işaret etmesi, zihinsel eğitimin önemini vurgulaması ve gelişimde dengeye işaret etmesi dönemin çocukluk anlayışı üzerinde etkili olmuştur. (Sağlam, Aral, 2016: 48).

Yine İbni-sina’ nın çocukta ruh ve beden sağlığına dikkat çekmesi önemli gelişmelerdir. (Sağlam, Aral, 2016: 48). Yine İbni Sina’ ya göre de çocuk fazla baskıya maruz bırakılmamalı, hatası uygun bir dille söylenmelidir. Batı’daki dayakçı ve çocuğu hiçe sayan görüşlere ne kadar ters olduklarını söylememize gerek yoktur.

Bunun dışında Gazali'nin çocukta oyunun önemini vurgulaması çok önemli gelişmelerdir. (Sağlam, Aral, 2016: 49). Bunların dışında Yusuf Has Hacı, Yunus Emre, Mevlana Nasreddin Hoca ve daha bir sürü büyük veli eserlerinde çokça çocuklara ve bunların eğitimlerine, gelişimlerine önem verilmesi gerektiğini işlemiştir. Edebiyatta, şiirde, masalda bu tarz gelişmeler çocukluk algısı için çok mühimdir. Ve bu düşünürlerin bunları yazdıkları dönemler düşünüldüğünde (onuncu ve on üçüncü yüzyılları) batı' dan çok önce Türk toplumu olarak farkında olduğu rahatlıkla söylenebilir. Batının kendi kültürünü oluştururken de bu düşünürleri yol gösterici olarak aldığı da kaynakların çoğunda belirtilmektedir.

Orta çağ' da batıdaki aksine Türk-İslam toplumlarında çocuğun ilk yedi yaşına kadar masum ve günahsız olduğu fikri vardı. Ve bu dönemde çocuğun masumiyetine, yaşına uygun eğitimler verilmekteydi. Kızlara da erkekler gibi özen gösteriliyordu. Sonsuz bir otorite olmasa da baba yine belirgin bir role sahipti.

Osmanlı da baba figürü önemli olsa da eğitimde anne ve büyükannenin söz sahibi olması kadının söz hakkının ve saygınlığının oluşması açısından önemli gelişmelerdi.

Osmanlı döneminde çocuklar geniş ailelerde büyümektedirler ve çocuk bütün bu aile üyelerinin sorumluluğundaydı. Ama birinci derecede sorumluluğun anne de olduğu söylenebilir. Buradan şu anlaşılır ki; aslında batıda annenin geri planda olmasına karşın Osmanlı da anne daha çok ön plandadır. Bunun sebebi olarak; özellikle orta çağ' ın alt sınıfında yaşayanlarda bütün aile sabah güneş doğmadan kalkar ve çalışmaya giderlerdi. Dolayısıyla kadın da işgücünün bir parçasıydı. Ama Osmanlı da kadınlar daha çok evde bulunmuşlardır. Bu sebeple anne- çocuk ilişkisi daha kuvvetli derecede gelişmiştir. Baba figürü ise sevgisini pek göstermeyen bir ihtiyaç ya da ceza anında çocukla iletişime geçen bir role bürünmüştür. Diğer bir sebep ise; otorite ve güçlerinin sarsılacağı inancıdır. Günümüzde de geçerli olan çocuğu çok seversen şımarık olur algısının bu zamanlardan geldiği de söylenebilir. Sonuçta, baba sert, otoriter ve güçlü bir tablo çizmek zorundaydı. Bu dönemin çocuklarının baba sevgisine hasret büyüdüklerini söylemek doğru olur. Cumhuriyet döneminde de bu aile tablosunun devam ettiği söylenebilir. Yine her iki dönemde de dayak ve korku en çok kullanılan disiplin yöntemlerindendir. Diğer bir korkutma yöntemi ise olmayan varlıklar üzerinden çocuğu ürkütmektir. Doğaüstü varlıklar ya da masalsı yaratıklarla çocuklar

sindirilmeye çalışılmaktadır. Çocuğu yaramazlık yaptığı zaman polise, arabacıya vermaye tehdit ederlerdi. Bunun çocuk için inanılmaz korku verici olduğunu söylemek yersiz olmaz. Bu şekilde verilen cezalar ya da eğitimler çocuğun ezik, içe kapanık olmasına yol açmaktadır. Sürekli birilerine vermekle tehdit edilen çocuk sevilmediğini ve her an evden gönderilebileceğini düşünür. Diğer taraftan polis ile korkutuluyorsa polisten nefret eden onu gördüğünde ağlama krizlerine giren bir profili olur. Büyüdüğünde polisten kaçarak sonunun hiç de iyi olmadığı durumlarda bulabilir kendini. Ya da başına bir şey geldiği zaman polise gitmeyi bilinçaltında reddeder.

Yukarıda sayılan psikolojik durumların var olabileceği ya da çocuk açısından nelere sebep olabileceği dönemin şartlarında düşünülmemiş ve bilinmemiş olabilir. Çocuk uzmanlarının ya da günümüz anlamında pedagogların varlığından elbette söz edilememektedir. Esas konuda budur. Önceki bölümlerde bahsedilen gibi tarihsel süreç içinde her bir görüş ya da eleştiri hep bir önceki görüşe ya da bir önceki döneme ithafen yapılmıştır. Bir öncekinin eksikliğini gidermek ya da var olan ihtiyacı bir önceki toplumsal olaylardan yola çıkarak bulmak amacındadır. Bu çalışmanın ana amacı da budur. Günümüz çocukluğu ya da ebeveynliği incelenecekse bir önceki dönemde neler yapılmış ya da yapılmamış bunlar bilinmek durumundadır.

Osmanlı'dan gelen bu korku ve olağanüstü yaratıklarla korkutulma kültürü maalesef hala birçok yerde birçok ebeveyn tarafından kullanılmaktadır. Ama şunu anlamamız gerekir ki, o dönemlerden gelen nesiller hala bu korkuları ve içe kapanıklığı bilinçaltlarından, geleneklerinden atamamışken ve toplumun her kademesinde bu izlerin yansımalarını yaşarken yeni neslin tekrardan aynı süreci yaşatması tamamen bilinçsizlikten ve okumamanın verdiği cehaletten gelmektedir.

Özellikle Osmanlı'da din eğitimi çok küçük yaşlarda vermeye başlanmaktaydı. Ortalama dört yaşında anne babadan ya da bir hocadan bu eğitimleri alırdı çocuklar. Cumhuriyet Döneminde zaman zaman anlamını bilmedikleri bir duayı okumak istemeyenler olsa da bu dönemde de dini eğitim çok önemliydi. Her iki dönemde de örnek teşkil edebilecek bir konu kitap okuma sevgisidir. Osmanlı da daha çok dini Cumhuriyet döneminde ise daha çok millet sevgisi, kahramanlık hikâyeleri içeren kitaplar okutulmaktaydı. Çocuk bu sayede düşünmeyi ve hayal kurmayı öğrenmektedir. Eleştiri olarak şunu yapabiliriz. Oyun

oynama yaşlarında kendi tercihleri olmayan bir eğitimi ve kitabı okumaları üzerlerinde bir baskı yaratmış olabilir. Zaten dört beş yaşında verilen bu eğitimlerin çocuğun tercihi olmadığı çok açıktır. Ama yine de kitap okumak ve okutmak dönemin olumlu gelişmelerindendir. Özellikle kız çocuklarının yabancı hocalardan çeşitli dallarda sanat dersleri alması da kayda değer bir gelişmedir.

Her iki dönemde de çocukların arkadaşlıkları önemlidir. Kızlar kızlarla erkekler erkeklerle arkadaşlık yapabiliirdi. Ve komşuların çocukların üzerinde de söz hakkı vardı. Yani çevre ve toplumsal baskı çocuğu etkisi altına alıyordu. Farklı dinden ya da milletten çocuklarla arkadaşlıkta önemliydi. Özellikle Cumhuriyet döneminde bu arkadaşlıklar sayesinde dil öğrenimi de geliyordu. Çocuklar farklı kesimden gelen insanlara sıcak, samimi davranmayı öğreniyorlardı. Ötekileştirme ya da alay etme duygularına kapılmıyorlardı. Oyun konusu ise Osmanlı döneminde pek önemsenmemiştir. Çocuklar parkların ve oyun alanlarının olmayışından mezarlıklar dahil arsalarda oynamaya çalışmışlardır. Cumhuriyet döneminde ise parkları oyun alanı olarak seçtiklerini söyleyebiliriz. Bu dönemlerde çocukların çalıştıklarını görüyoruz. Ama çocuk iş gücü anlamında bir çalışma olmamaktadır. Daha çok okuldan arta kalan zamanlarda sokaklarda oynamasınlar diye bir tanıdığın yanına çırak olarak verilir ve yetişkin dünyasına alıştırılmaya çalışılırlardı.

Okul eğitimine her iki dönemde de önem verilmiştir. Okullarda verilen eğitim her iki dönemde de ezberci zihniyete sahipti. Çocuklar anlamını bilmedikleri bir sürü şeyi öğrenmeye zorlanmışlardır. Aslında yine bu kültürün günümüzde de devam ettiğini çok rahatlıkla söylenebilir. Halen okullarda ezberci zihniyete dayalı öğrenme ve düşünmeyi geri plana atan bir eğitim sistemi uygulanmaktadır. Bu da toplumda gerek teknolojiye gerek bilimde düşünmeyen yaratıcılıktan uzak yeniliğe kapalı bireylerin varlığına sebep olmaktadır. Osmanlı döneminde fiziki bir okul pek yoktu. Genelde çocuklar dört yaş civarı din eğitimiyle başlayan ve eğitimi camide aldıkları bir döneme giriyorlardı. Cumhuriyet döneminde ise; fiziki bir okul yapısından bahsedebiliriz. Diğer bir konuda aile de sıkça başvurulana dayanın okulda da disipline etme aracı olarak kullanılmasıdır. Ailelerde öğretmenlere bu hakkı vermektedir. Çocuklar sık sık büyük kabahatleri olmasa da falakaya yatırılır ve sopa yerlerdi.

Bunun dışında cumhuriyet sonrası annelerin çocuklarına olan davranışları sık sık eleştirilmiştir. Annelerin fazla müdahaleci ve korumacı tavrı çocukları disipline edememiştir. Çocuklar sürekli annelerin hoşgörüsüne sığınarak otorite

boşluklarından iyi faydalanmayı bilmişlerdir. Bu yüzden baba, öğretmen ve diğer aile büyükleri de çocuklar üzerinde otorite kurmakta zorlanmışlardır. Sonuçta; zorluklara dayanamayan, kendi başına bir işini halledemeyen çocuklar özellikle zayıf karakterli erkekler oluşmuştur. (Öztan, 2013: 164).

Bu dönemde aile ve evlilik birliği çok önemlidir. Birbirine saygı, sevgi ve fedakarlık bağlarıyla sarılmış aile ulusun teminatı olarak görülmektedir. Ve çocuğun ilk eğitimi ailede başladığından bu kurumun doğru işlemesi çok önemlidir.

Ülkemizde hala en büyük sorun kız çocuklarının eğitimden mahrum bırakılmasıdır. Bundan kaynaklı geleneksel veya doğu toplumu tanımlamasından kopulmamaktadır. Hala kadınlara şirketlerde yöneticilik unvanı verilmiyor. Hala üst kademelerde çalışmalarına fırsat tanınmıyor. İş görüşmelerinde erkeklere değil de kadınlara çocuk sahibi olmayı düşünüyor musunuz? Ya da kısa zaman içinde evlenmeyi düşünüyor musunuz? tarzında sorular soruluyor. Ayrımcılığa ve eşitsizliğe bu kadar alışmış bir kültürde ve böyle yetiştirilen kız çocuklarının toplumdan beklentisi ne derece olumlu olur? Hayal gücü kısıtlanan, önündeki seçenekleri en aza indirgenmiş ve hatta o seçenekleri kendi bile belirlememiş bir küçücük kız çocuğu. Tüm bu uygulamalar geleneksellikten bir türlü kurtulamayan bir kültürün ürünleridir.

Hiçbir toplum ya da kültür yoktur ki benzer özellikler sergilesin. Her kültürün dinamikleri, aktif olan öğeleri geçmiş kültürden gelen izleri farklıdır. Bu yüzden batı ve doğu'yu kıyaslamak değil elbette burada ki amaç. Ancak bazı olgular vardır ki; bunlar dünyanın her yerinde geçerli olsun diye kurallarla belirlenmiştir. İnsan hakları bildirgesi, çocuk hakları bildirisi gibi. Bu şu demek oluyor; bilim insanları, akademik çevreler, pedagoglar, toplum bilimciler gibi işin uzmanları bir araya gelip çocukların yararı gözetilsin, hiçbir yerde ihmal edilmesin, eziyet görmesin, temel hakları ellerinden alınmasın diye belli standart yasalar ya da kurallar oluşturmuşlardır. Dolayısıyla bu kuralların her yerde uygulanıyor olması gerekmektedir. Ana çerçeve sağlanmalı ama içerisi o milletin kendi dinamikleri ile doldurulmalıdır. İşte bu ana çerçeve sağlanmadan işe başlanırsa o toplum en baştan yara almaya başlar.

Resim 1.10 : İslamiyetten önceki Türk toplumlarında ortaçağ'ın aksine çocukların şatafattan uzak günlük kıyafetleri.

- https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=oNW9XJuyAtGtgwee7ZjgCA&q=islamiyetten+%C3%B6nceki+t%C3%BCrk+toplumlar%C4%B1nda+%C3%A7ocuklar&oq=islamiyetten+%C3%B6nceki+t%C3%BCrk+toplumlar%C4%B1nda+%C3%A7ocuklar&gs_l=img.3...8158.9888..10251...0.0..0.303.1759.0j11i0j1.....1....1..gws-wiz-img.Jv9-a_2QYLY#imgdii=Cmai0i8qp88hUM:&imgsrc=BHjRfG2vgHQ53M:

Resim 1.11 : Osmanlı'da okula başlamanın önemini vurgulamıştık. İşte amin alayından bir görüntü

- <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhan-afyoncu/2017/09/17/osmanlida-cocuklar-okula-amin-alayi-ile-baslardi>
- https://www.google.com/search?safe=active&biw=1366&bih=657&tbm=isch&sa=1&ei=tNa9XLail4-9UMrInKAH&q=osmanl%C4%B1%27da+%C3%A7ocukluk&oq=osmanl%C4%B1%27da+%C3%A7ocukluk&gs_l=img.3...9938.10455..10685...0.0..0.342.575.2-1j1.....1....1..gws-wiz-img.noHNV0PM2TM#imgsrc=pgQBmUYEtA9UIM:

1.5. Kuşaklararası Durum

Giderek gelişen teknoloji, bilimsel çalışmalar, günümüz de yeni kuşakların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kuşaklararası iletişimde en önemli sorun olmaktadır. Her bir nesil ya da kuşak bir öncekini anlamıyor ya da gelişen yeniliklere uyum sağlayamadığı için oluşan yeni kuşak bireylerle çatışmaya giriyor. Ebeveynlik türlerine geçmeden kısaca bu kuşakların genel özellikleri incelenmelidir. Böylece aradaki fark daha iyi anlaşılabilir.

Her kuşağın kendi dinamikleri farklıdır. Önem verdiği durumlar, kullandığı dil birbirinden farklılık gösterir. Bunlarda içinde bulunulan yıl, toplum, ekonomik ve siyasi ortam ve ailenin görüşleri çok önemli yer tutar. Eğer ebeveyn bir önceki kuşakta kaldı ise ve yeni kuşağın özelliklerini anlamıyor, uyum sağlayamıyor ise ailede büyük çatışmalar yaşanmaktadır. Çünkü çocukları artık dünyaya farklı açılardan bakmaktadır. Birinin önem verdiği duygu, düşünce diğeri tarafından hor görülüp yadırganabilir. Burada ebeveynlere büyük görev düşmektedir. Çocuklar onların bulunduğu dönemde doğmamıştır. Dolayısıyla aynı şartları, fikirleri anlamıyor olabilirler. Ama ebeveynler çocuklarının doğduğu dönemin de içinde bulundukları için daha kolay uyum sağlayabilir ve iletişime açık olabilirler.

MÖ 800 yılında düşünür Hesiod, “Bizlere, büyüklere karşı saygılı olmayı, ağırbaşlı davranmayı öğretmişlerdi. Şimdiki gençler kurallara boş veriyorlar. Çok duyarsızlar ve beklemeyi bilmiyorlar” demiş. Demek ki yüzlerce yıldır her kuşak kendisinden önceki kuşaktan farklı düşünüp, farklı davranmış ve onları yetiştiren ebeveynler de onları anlamakta sıkıntı yaşamışlardır (Duygulu, 2018: 22).

1900–1944* yılları arasında doğanlar “sessizler kuşağı” dır.” Savaşlar görmüş, yokluklar çekmişlerdir. Gelenekseller diye de adlandırılan bu kuşak dünyanın yeniden şekil almasına tanık olmuşlardır (Duygulu, 2018: 22).

1944–1964 yılları arasında doğanlar Baby – Boomers Kuşağı’dır. Savaş sonrası dönemde yaşanan sıkıntılardan etkilenmişlerdir. Bu dönem çocukları maddi, manevi yoksunluk yaşamışlardır. Geleneksel ailenin izleri görülmektedir. Baba daha otoriter anne ise orta yolu bulandır. Disiplin önemlidir.

* Kuşaklar teorisine göre nesiller 20 yıl aralıklarla değişmektedir.

1964–1980 arasında doğanlar X Kuşağı'dır. Daha rahat bir ortam hakimdir. Buradaki bireyler için iş yaşamı önemlidir. Aynı işyerinde yıllarca çalışmış sadık bireylerdir. Teknolojiyi zorunlu olarak kullanmaktadırlar. Kadınlar yavaş yavaş iş hayatına katılmaya başlamışlardır. İş yaşamında otoriteye saygı vardır. Annelerin iş yaşamına girmesiyle evdeki otoritenin anneye geçtiğini babanın ise çocuklarla daha yakın olup arabulucu olduğu görülmektedir. Babalar artık çocuğun bezine kadar değiştirmektedirler. Yani çocuklarına sevgilerini göstermeye başlamışlardır. Artık disiplin korkutarak değil, konuşarak ve ikna ederek sağlanmaktadır. Teknoloji artık zorunlu olarak kullanılan bir araç değil, bilgiye ulaşmada en önemli araç olmuştur. Çocuklar ise; bu teknoloji ile birlikte sanal ortamlarda kendilerine yer bulmuş ve sosyalleşmeleri zarar görmüştür. İşte bu noktada aile içi gerginlikler başlamaktadır. “X Kuşağı, ebeveyn merkezli aile tutumlarının, çocuk merkezli aile tutumlarına dönüştüğü kuşaktır.” (Duygulu, 2018: 24).

1981–1999 yıllarında doğan kuşak ise Y Kuşağı'dır. Yani Milenyum Kuşağı. Bu kuşakta yaşayanlar savaş, terör ve teknolojinin hızla gelişimine şahit olmuşlardır. Dış dünya ile irtibat artmış ve grup içi ilişkiler önem kazanmıştır. Dolayısıyla bu kuşağın çocukları özgüveni yüksek çocuklardır. Aile yapısına bakıldığında; ebeveyn ilgisinin ve korumasının arttığı, aile arasındaki bağların güçlendiği, kazanılardan fazlasını tüketme eğiliminden dolayı çocukların zaman zaman anne babalara yük olduğu bir dönemdir (Duygulu, 2018: 24).

2000 ve sonrasında dünyaya gelen kuşak ise Z Kuşağı'dır. En önemli özelliği çocukların küçük yaşlardan itibaren internet ile tanışmış olmalarıdır. Bu yüzden bu kuşağa “İnternet Kuşağı” ya da “Digital Kuşak” da denmektedir. Akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayarlar hayatın en önemli birer parçası konumuna gelmişlerdir. Birçok sosyal medya platformu kurulduğu için bu kuşağın çocukları kendilerini bu platformlarda bulmuşlardır. Bu yüzden siber zorbalıklar yaşamışlar bu da gelişimleri üzerinde olumsuz etkilere sebep olmuştur. Bu kuşakta aile içi ilişkilerde çocuk merkezli bir yaklaşım izlenmektedir. Maddi, manevi her türlü imkân çocuklara sunulmaktadır. Ebeveynler, çocuklarına sorumluluk vermekten kaçınmışlardır. Bu noktada “yeni nesil ebeveynliğin” olduğu söylenebilir. (duygulu, 2018: 25).

1995–2002 arasında doğanlar için K kuşağı diye bir sınıflama yapılmıştır.* Bu kuşakta doğan çocuklar, çevresel faktörlerin ve dış dünyanın tehlikelerinin farkındadırlar. Bu çocukların amacı sadece bir şeyleri satın almak değil, aldıkları o şeyleri tasarlamak ve yaratmaktır. Hertz’e göre bu kuşak önceki kuşaklardan daha endişeli ve benzersiz olma konusunda daha isteklidir. Ayrıca eşitsizlikten çok fazla endişe duyuyorlardır. (Duygulu, 2018: 26).

Bu kuşağın Hertz’ göre özellikleri şöyledir:

- Teknoloji
- Küresel ekonomik kriz
- Terörizm
- Endişe
- Geleneksel kurumlara olan güvensizlik
- Cömertlik
- Yalnızlık
- Üreticilik – oluşturunculuk. (Duygulu, 2018: 27, 28, 29, 30).

Bunların dışında, teknolojik ilerlemelerden sebep içinde bulunduğumuz kuşağa, “*İnternet Çağı*”, “*Diğital Çağ*”, “*Sosyal Medya Kuşağı*” gibi farklı adlarda verilmektedir. Özellikle İletişim kuramcısı Neil Postman, bu teknolojik gelişmelerin hayatımıza girmesinden dolayı çocukluğun yok olduğunu söylemektedir.*

Bu yeni nesil, kendilerinin sosyal medya kimlikleri, görünürlükleri ve takipçileriyle var olduğuna inanan gençlerden oluşuyor. Ebeveynlerin buradaki duruşu çok önemlidir. Teknolojinin geldiği noktada, dünya tarihinde ilk defa çocuklar, ebeveynlerinden öğrenmiyorlar, aksine ebeveynler çocuklarından öğreniyorlar.

“Bizim zamanımızda” diye başlayan cümleler çocuklarla ebeveynleri arasındaki duvarı kalınlaştırmaktan başka bir işe yaramamaktadır. Çocuklar ne geçmişin ne şimdiki zamanın çocuklarıdır, onlar artık geleceğin çocuklarıdır.

(Duygulu, 2018: 36).

* İngiliz akademisyen ve sosyal bilimci Prof. Dr. Noreena Hertz, bundan birkaç yıl önce; 13 – 22 yaş arasındaki gençleri farklı bir kategoriye alarak K Kuşağı tanımını ortaya atmıştır. Ona göre bu kuşak; üreticiler, yaratıcılar ve mucitler kuşağı olarak tanımlanmaktadır.

* İletişim kuramcısı Neil Postman’a göre, telgrafın gelişimiyle başlayan teknolojik ilerleme, sırasıyla televizyonun, bilgisayarların ve internetin hayatımıza girmesiyle beraber çocukluğa yönelik en önemli tehdidi oluşturmuştur. Bu tehdit “çocukluğun yok oluşudur”.

1.6. Çocuk / Çocukluk Yaklaşımları

Çocukların toplumsal bir yapı olduğu çalışmanın başında da belirtilmişti. Ve toplumu hem etkilerler hem ondan etkilenirler. Bu yapıdan yola çıkarak oluşturulmuş birkaç yaklaşım ve söylem vardır. Toplumsal bir yapı olduğundan ve ondan etkilendiğinden dolayı bunun nedenleri ve sonuçları hakkında bir fikrimiz olmalıdır. Çünkü buradan yola çıkarak ebeveyn ve çocuk ilişkisine daha doğru bakabiliriz. Birçok psikolog, sosyolog ve başka uzmanlar çocuk ve çocukluk ile ilgili çok sayıda yaklaşım ya da paradigmadan bahsetmişlerdir. İsimleri farklı olsa aslında temelde hepsi bu aşağıda sayacağımız sosyolojinin en baş yaklaşımları ile kesişmektedirler. Çalışmanın esas bölümü olan yeni nesil ebeveynlik bölümüne geçmeden bu konuya da derinlemesine olmasa bile değinilecektir.

Corsaro tarafından ele alınan bu yaklaşımlar genelde çocukların sosyalleşme süreci ile olan ilişkileri üzerinedir. Bahsi geçen yaklaşımlardan biri *determinist sosyalleşme modeli*; geleneksel toplumlarda görülen bir modeldir. Çocuğun edilgen bir rol üstlendiğini savunur. (Tezcan, 2017: 2). Yani çocuk kendi hareketlerinin belirleyicisi değildir. Zaten her şeyin bir nedeni ve düzeni vardır. Kurallar yasalar zaten olması gerekeni olması gerektiği şekilde söyler. Çocuklar da içinde bulundukları toplumların, kültürlerin, normların, yasaların etrafında şekillenir. Kendi yaptıklarından sorumlu tutulamazlar çünkü hiçbir şey kendi tercihleri değildir. Böyle bir yaklaşımın günümüze uygulanabilmesi pek olağan gözükmemektedir. Çünkü pek çok kaynak ve uzman çocuğun asla edilgen olmadığını tam tersine toplumu etkileme oranının çok yüksek olduğunu kabul etmiştir. İkinci yaklaşım ise; *yapısal modeldir*; bu yaklaşımda çocuk etkendir. Çocuk kendi dünyasını ve içindeki konumunu kendi belirler. (Tezcan, 2017: 2). Kendine özgü kuralları sembolleri yani bir kültürü vardır*. Toplumdan farklı olan özelliklerini, çocukluğun kendine has dinamiklerini kendi belirleyebilir.

Elkind ise; çocuğun sosyalleşmesiyle ilgili *toplumsal rol kuramından* bahsetmiştir. Burada önemli olan konum ve rol kavramlarıdır. (Şen, 2011: 12). Konum; toplum içindeki yer ve durumdur. Herkes yaşına, cinsiyetine, eğitimine göre çeşitli konumlara yerleşir. İşte kişi bulunduğu konumun davranış kalıplarını bilir ve buna göre davranırsa rolünü de belirlemiş olur. Burada önemli olan bu rolü

* Çocukluğun kendine özgü bir kültür olduğunu savunan yazarlardan birisi, Fransız tarihçi Philippe Aries'tir. *Centuries of Childhood* adlı kitabında bu hususa değinmektedir.

oynamasından ziyade o rolün hangi konum gereği oynanması gerektiğini bilmesidir. Yani hem konumunun gerektirdiği davranış kalıplarını bilir hem de buna uygun hareket ederek rolünü belirlemiş olur. Ayrıca buradaki kilit noktalardan biri de şudur. Toplumdaki herkes diğer kişilerin konumlarını bilmeli ve bu konumlara göre hangi davranışları sergileyeceği dolayısıyla hangi rolde olduklarını bilmelidir. Böyle olunca kişiler birbirlerine karşı saygı ve sorumluluk sahibi olurlar. Ve empati duyguları da gelişir. Ayrıca aynı konumda bulunan iki kişi aynı rolü oynamayabilir. Çevresel koşullar, kişinin durumu, davranış kalıplarının ve rollerin durumunun değişmesine sebep olabilir. Çocuklar da tüm bu konumları ve bunların gerektirdiği davranış kalıplarını bu toplumsallaşma süreci boyunca öğrenir ve içselleştirmeye çalışırlar. Diğer bir yaklaşımda *öğrenme kuramıdır*; burada önemli kavram olarak karşımıza taklit kavramı çıkar. (Şen, 2011: 13). Miller ve Dollard; taklidi öğrenme sürecinin sonunda ortaya çıkan koşullar altında oluşan bir tepki biçimi olarak açıklamaktadırlar. Çocuk artık toplumdaki konumu ve rolünü yakın çevresinde kim varsa ona benzemeye çalışarak bulmaktadır.

Sosyal etkileşim süreçleriyle kişilerin gelişim algıları ile ilgilenen diğer üç önemli kuramdan ilki; *freud'un sosyal öğrenme kuramında*; daha çok bebeklik dönemi üzerinde durmuştur. Bebeğin her gereksinimini ağlayarak anlatması ve bunun her seferinde anında karşılanmasının bebeğin suistimaline uğrayacağını söylemiştir. Büyüyen çocuk ya da yetişkin artık bireysel çaba harcamaktan uzak bir kişiliğe bürünecektir. Böyle bir konuma geldiğin de ise artık büyümeyi ve yaşamayı başarmış demektir (Şen, 2011: 14).

Charles Horton Cooley; *Ayna Benlik Kuramı'nda*; diğerleri ile etki ve tepkide bulunulduğu temeli üzerine oluşturulmuş bir kuramdan bahsetmektedir. Başkalarının düşüncelerinden etkilenilmektedir. Ve başkalarında insan kendini görmektedir. Çocuklar da özellikle ilk yaşlarında ebeveynlerinin düşüncelerinden etkilenirler. Bebekler de gelişimlerine göre sırayla çeşitli davranışlar ve hareketlerde bulunurlar. İşte bu durumlarının yetişkinlerde nasıl karşılık bulacağını hem merak eder ve onların tepkilerini izlerler. Bu süreçte bu davranışları ile ilgili takdir ve beğenilme beklerler. İşte bebekler ve çocuklar bu karşılıklı etkileşimle gelişir ve kendilerini o yöne doğru sürüklerler. (Şen, 2011: 14). Son kuram olarak *Mead'in kuramından* bahsedebiliriz. Ona göre; insanların bütün iletişimleri diğer kişileri etkilemek üzerine kuruludur. Kullanılan kelimeler, jest ve mimikler toplumsal süreçte gelişimi

kendiliğinden oluşturan öğelerdir. (Şen, 2011: 15). Yaramazlık yapan bir çocuğa elimizi sallayarak sürekli bağırmanın onun üzülmeye ve gururunun incinmesine sebep olacaktır. Ya da onun boyunun seviyesine inerek tebrik etmek, kendisini daha önemli hissetmesine sebep olacaktır. Ve çocuk tüm bu duygu ve durumların sonucunda aslında birileri ile etkileşim içinde olur ve kendi kişiliğini oluşturur.

1.7. Çocuğun Özünü İlişkisi

Çocuğun özü ile ilişkisinin temelinde daha doğduğu anda başlayan ihtiyaçları, istekleri, birine güvenme hissi gibi temel güdüleridir. Eğer ihtiyaçları zamanında karşılanırsa annesine sonsuz güven başlar ve bu güven arttıkça bebeğin ya da çocuğun sevgi, saygı ve güven bağları ile ilgili bir sorunu kalmaz. Böylece iç huzuru yakalar. İç huzur devamında dış huzuru da sağlar.

Bir insan özüne inebiliyorsa huzuru bulmuştur denebilir. Çünkü artık ne kendi ile ne bir başkası ile sorunu vardır. İçsel huzur, saygınlık, sonsuz sevgi, kendini bütünü ile yani olduğu gibi kabul etmesi bütün bunlar özüne inebilen insandır. Elbette bunlar kolay ulaşılabilecek ve kazanılabilecek duygular değildir.

“Yüzünü görmek isteyen cama bakar, özünü görmek isteyen cana bakar” der Mevlana. Kimi insan derin değildir. Derin sevemez derin düşünemez çok üstendir. Sevgisi, bakışı, duruşu ile net değildir. Çünkü daha özüne inememiştir. Özündeki iç huzuru, mutluluğu yakalayamamıştır. Ve bundan sebep başkasına da huzur ve sevgi veremez. İşte çocuk doğduğu anda sevgi ve güven ile hemen birine bağlanma ihtiyacı duyar. Daha kötülüğü, dedikoduyu, yalanı bilmez. Yukarıda söz ettiğimiz çeşitli yaklaşımlardan biri ya da birkaçı ile toplumsallaşma sürecine girer. Esas sorunda burada başlar. Bu toplumsallaşma da kimleri örnek alıyor. Çevresinde özüne inmiş biri var mı, inemese de özünü görmüş biri var mıdır acaba?

Çocuğun eğer ilerde sorunsuz bir yetişkin ve özünü görmüş bir birey olması isteniyorsa özünün temel dinamiklerini bulmasına yardımcı olunmalıdır. Kendini olduğu gibi görme, iyiliksever olma, gönüllü işlerde yer alma hem kendine hem başkasına saygı gösterme gibi erdemli davranışlar çocuklara katılmalıdır. Ama bunları öğretirken dil ile söylemek yeterli olmayacaktır. Mutlaka ebeveynlerin de bu davranışları sergilemesi gerekmektedir. O zaman; eğer ebeveyn olmaya karar veriliyor ve iyi bir çocuk yetiştirmek isteniyorsa insan kendini eğitmelidir. Ebeveyn

olarak kendine güvenen biri çocuğunun emin adımlar atmasında sonsuz derecede yol gösterici olacaktır.

Çocuk; bebeklikten çıktıktan sonra artık daha bilinçli olarak etrafını ve kendini dinlemeye, keşfetmeye başlar. Etrafında olanlara anlam vermeye çalışır. Ve bu özülle olan karmaşasını gösterir. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu anlamaya çalışır. Ebeveynlerin birbiri ile olan uyumları ve tutarlılığı çocukta duygu ve davranış karmaşıklıklarını en aza indirir. Bazen sembollerle bazen metaforlar ile bazen de taklit ederek kendi rollerini oluşturmaya çalışırlar.

Çocuk özü ile dengeli bir şekilde etkileşim kurmaya çalışırken ebeveynlerin mutlaka tutarlı, dengeli, sevgi ve güven dolu olması gerekir. Ve çocuğun gelecek yıllarda özünü görebilmesi için iç dünyasındaki karmaşayı zaman içinde çözmesi ve kendini olduğu gibi kabullenmeyi öğrenmesi gerekmektedir.

1.8. Çocuk - Ebeveyn (aile) ilişkisi

Çocuk; biyolojik olarak dünyaya gelen fakat biyolojik gelişiminin ve genetik kodlarının dışında toplumsal olarak varlığını sürdüren bir varlıktır. Toplumun en küçük yapı taşı olarak aileyi kabul edersek ve çocukta eğer kendini doğru bir aile ortamında bulursa, gelişimi ve ilerlemesi son derece muazzam olur. Bir bebeğe, çocuğa ilk eğitimini aile verir. Bu süreçte çocuğun anne ve babası ile kurduğu sıcak ve sevgi dolu ilişki çocuğun sağlıklı ruhsal ve psikolojik yapısının olmasını sağlar.

Çocuğun ilk iletişimi ve etkileşimi aile içindeki bireylerle olur. Anne, baba, kardeş öncelikli olmak üzere geniş aile düzeni varsa diğer aile üyeleri de çocuğun toplumsallaşma sürecine etki eder. İlk gözlemlerini, deneyimlerini, hayal kırıklıklarını büyük ölçüde aile içinde tadacaktır. Empati duygusu gelişmiş, demokratik kararlarla özgür bir ortamda yetişen çocuğun kendi öz benliğindeki gelişimi ile aile üyelerinin birbirlerine karşı anlayış duygularının olmadığı, baskıcı ve otoriter bir ailede büyüyen çocuk arasında elbette çok büyük farklar oluşacaktır. Ve bu farklar çoğunlukla çocukların karakterlerini şekillendirecektir. Kendine güvenen, huzurlu, özü ile barışık ve sorunsuz bir yetişkinlik ya da hırçın, kaba, kendine saygısı olmayan, mutsuz ve sorunlu bir yetişkinlik. Bu kesinlikle çocuğun kararı değildir. Bu gelişmeyi çocuk istemez. Çocuk ebeveynlerinin hareketlerini ve davranışlarını görerek, öğrenerek kendi konumunu ve rolünü oluşturur.

Anne ve çocuk ilişkisi en derin ve sarsılmaz olarak görülendir. En sıcak en güvenli ve sonsuz sevgi kaynağı annedir. Annelik daha hamileyken hissedilen bir duygudur. Çocuk ve anne ilişkisi doğumdan hemen sonra çocuğun annesinin memesini emmesiyle görülmeye başlanır. Eğer anne bebeğinin daha sonra da çocuğunun ihtiyaçlarını zamanında giderirse çocukta güven duygusu oluşacaktır. Ama anne çocuğun ilk ağladığında acıkma ihtiyacını, korktuğunda güven ihtiyacını karşılayamazsa çocuk anneye karşı güven hissetmeyecektir. Sosyolojik açıdan da annesi eksikliği (yokluk anlamında) ve anne sevgisizliği yaşamayan, güven bağı kopmamış çocukların sorunsuz bir yetişkinlik dönemi geçireceği söylenebilir.

Baba ile olan ilişki de ise; baba, anne gibi duygularını hemen hissetmez. Baba olduğunu çocuğun fiziksel olarak doğmasına ve onu görüp dokunmasına borçludur. Annenin çocuk üzerinde çok büyük etkisi vardır ama babanın varlığı da çocuk için sarsılmaz bir güç anlamına gelebilir. Anne- çocuk daha yakın ya da daha samimidir. Baba - çocuk arasında çoğu zaman daha resmiyet vardır. Bu sevgi anlamında değildir. Bazen çekinme duygusu olabilir, bazen daha saygı duyulur. Bu anneye saygısızlık anlamında değil ama anne ve çocuk daha içli dışlı bir ilişkiye sahip olabilir. Baba daha resmi bir saygı bekleyebilir. Baba – çocuk ilişkisinde de eğer korkutarak disipline etme, baskın bir otoriter tavır yoksa ilişki sağlamdır.

Genel anlamda da aile bütünlüğü korunuyor ise; aile üyeleri birbirlerine saygılı ise aile içi kararlar bütün üyelerin katılımı ile gerçekleşiyor ise; sorunsuz bir aile ortamından bahsedilebilir.

Kardeşler arası denge; ebeveynler tarafından korunmak durumundadır. Yeni doğan bebeğe karşı kıskançlık, anne ve babayı paylaşamama doğan ilk çocukta görülen ve normal olan hislerdir. Ebeveynlerin, bu sürecin gayet normal olduğunu açık açığa anlatmaları gereklidir. Ve anne baba bütün çocukları için tek tek zamanlar yaratmalı hepsi ile ayrı olarak ilgilenmek zorundadır. Kardeşlik, sevgiyi, eşyayı, anne babayı ve hayatı paylaşmaktır. Ebeveyn olarak bu kardeşlere öğretilirse bir sorun kalmayacaktır.

1.9. Çocuk - Toplum İlişkisi

Toplumsal hem en önemli hem en kritik kurumu ailedir. Çocuk ailede aldığı eğitimin edindiği deneyimlerin karşılığını toplumda bulursa hem kendine hem topluma faydalı olur. Topluma faydalı olmak gibi bir misyonu olmalı mı? Ya da böyle

bir misyon yetiştirken çocuğa empoze edilmeli mi? tartışma konusu. Ama insanların bütün bir hayatını yalnız geçiremeyeceklerini düşünürsek topluma uyum sağlama konusunda çocuğun iyi karakterli olması sağlanmalıdır. Belki şu abartılı olabilir. Çocuğa sadece toplumsal yaşamın önemini verip bireysel hayatının o kadar da önemli olmadığı algısını verilirse çocuk kendi özüne asla varamaz. İşte bu noktada ergenlik ve yetişkinlik sıkıntıları doğar. Sürekli başkalarını mutlu etmeye çalışan ya da başkalarının isteklerini gerçekleştiren öz saygısı oluşmamış bir birey yetişir. Bu da özelde çocuğa genelde topluma sorun olur. Çabuk yorulan, kendi fikirleri olmayan, hep başkalarına ihtiyaç duyan, başkaları tarafından onay ve beğenilme duygusuna ihtiyaç duyan bir bireyin eş ya da baba olma durumunda da sıkıntılar yaşayacağı açıktır.

Çocuğun nasıl bir ailede doğduğu çok önemlidir. Aile üyelerinin tutumu, eğitimi, kültürü, dini inanışları çocukta büyük etkilere sebep olur. Ama nasıl bir toplumda doğduğu da çok önemlidir. Toplumun kültürü, çocuğa, kadına, hayvana verdiği önem gelişmişlik seviyesinin belirlenmesinde oldukça önemli öğelerdir. Çocuk toplumdaki kültüre göre şekil alır. Doğruyu yanlış, ahlaki, paylaşmayı toplumdan alır. Neye ne kadar önem vermesi gerektiğini toplumun dinamikleri öğretir. Sürücü kurslarında öğrencilere şu söylenir, bir ülkenin gelişmişlik düzeyini o ülkenin yoluna koyduğu tümsekler belirler. Çünkü gelişmemiş ülkelerde bireylere ne yapmaları gerektiğini sürekli hatırlatmak gerekir. Ama gelişmiş ülkelerdeki kişiler kendileri bir denetçi olmadan yakalanma korkusu ya da maddi ceza alma korkusu olmadan zaten kurallara uyarlar. Çocuklar içinde durum aynı böyledir. Çocuklara büyürken çok müdahalede bulunmaya alışkın toplumlar da bireyler hem okul hem iş hem de özel hayatlarında sorumluluk almaktan kaçınırlar. Birilerinin denetimini hissetmek isterler. Toplum olarak çocukların da bir mahremi olduğu kabul edilmeli ve o mahreme girilmemelidir. Çocuk biraz yalnız kalmalıdır. Bu sayede hem sorumluluk almayı öğrenir hem de kendi başına idare etmeyi başarır.

Çalışmanın en başında çocukluk ve ebeveynlik tarihsel süreçte incelendi. Çocukların hangi durumlarda neye tepki vereceği artık daha anlaşılır. Baskıcı, kişiye önem vermeyen bir toplumda çocukluk fikrinin de önem görmediğini ve bunların nelere yol açabileceği sıralandı. Günümüz çocukluk ve ebeveynliği ise yüzeysel anlatıldı ama gelecek bölümde detaylı incelenecektir. Ve elbette bir karşılaştırma

yapılacaktır. Konunun bundan sonraki bölümü avantajları dezavantajları ile ele alınacak ve geçmiş dönem ile karşılaştırılmasında ışık tutacaktır.

1.10. Çocuk – Dünya İlişkisi

Bu biraz büyük resmi görmek gibidir. Çocuk büyük resmi görmeye yönlendiriliyor mu? Esas çıkış noktası budur. Nedir büyük resmi görmek? Büyük resim; meraktır. Bizce merak, çocukların var olma biçimidir. Merak eden bir çocuğun merak eden bir bireyin muhakkak ki bir dünya görüşü vardır ya da olacaktır. Keşfetmek çocuk dünyasının ayrılmaz bir parçasıdır. Önce evindeki rafları keşfeder sonra bardağın ne işe yaradığını. Sonra ay'ı, güneşi, yıldızları merak eder. Sonra uzaya nasıl çıkarım diye sorar. Eğer aile ve toplum normları çocuğun bu ihtiyaçlarına cevap verir ve ideal olanı yaparsa çocuk özgüvenli, soru soran, kelime hazinesi, bilgi dağarcığı yüksek biri olur.

Bebeklikten itibaren algısının açık olması sağlanan, merak duygusu bastırılmamış çocuk artık okulda da her şeyi sorar, keşfeder ve yetişkin olduğunda artık bir dünya bakışı, bir ideali olur. Çocuk okudukça daha çok okumak ister. Öğrendikçe aslında daha hiçbir şey bilmediğinin farkına varır daha çok öğrenmek ister. Kendi toplumunun müziğini, edebiyatını bitirir dünya edebiyatına, dünya müziğine merak salar. Tolstoy, balzac okur ve dünya'dan kimliklere bürünür. Onlar gibi düşünmeye başlar. Nasreddin hoca'nın ezber bozan hikayelerinde kendi ülkesinden kıstaslar bulurken, raskolnikov ile iç dünyaların karanlığına gömülür.

Dünya kocaman bir ev ise ülkelerde onun odalarıdır. Ve insanlar bir odada yaşamaya mecbur bırakılmamalıdır. Eğer çocuk yetiştirilecek ise; elinden tutulan çocuğun diğer odalarda özgür yaşaması için elinin de bırakılması gerekmektedir. Sürekli peşinde koşan, her ihtiyacı anında karşılanan çocuklar o güvenli ve konforlu odalarından çıkmak istemeyecektir. Kendi kararlarını almalarına fırsat verilen, soru sorması, keşfetmesi desteklenen çocuk ise her daim diğer odaları merak edecek ve keşfetmek isteyecektir.

Geleneksel toplumlarda çocuklar korku ile disipline edildiklerinden soru sormaları pek de hoş karşılanmamaktadır. Özellikle babalar otoriteleri sarsılacağından aksi bir fikir beyan eden çocuğunu sindirme yoluna giderler. Bu tarz toplumlarda yeni bir şey icat eden, farklı düşünen, düşündüğünü dile getiren çocuklar ya da yetişkinler hiç hoş bir şekilde karşılanmazlar. Onların zaten yaşam

standardı bellidir. Hatta yaşayacakları bile önceden bellidir. Ve büyük ihtimal aile büyüklerinin fikridir. Kız çocuklarının evlenip çocuk doğurmak dışında hiçbir misyonu yoktur. Erkek çocukları da babaları ile beraber tarlada çalışır ya da baba mesleğini devralır sonra da ailenin bulduğu bir kız ile evlenip fazla sayıda çocuk sahibi olur. Kısaca kabuklarından çıkmaları mümkün bile değildir. Oysaki dışarıda konuşulacak o kadar dil, dinlenecek mükemmel müzikler ve tadılacak enfes tatlar vardır. Birde digital çağın vermiş olduğu izlenme ve seyretme sonsuzluğu ile çocuklar bu olanakların varlığından haberdardır. Üzücü olan istedikleri, gördükleri bu imkanlara erişmeleri mümkün değildir. Bu maddiyat ile de kıyaslanabilir. Fakat maddiyattan çok kültürel algılar, örfler, adetler kısıcında kalan ailelerin bu dayatmalar altında çocuklarının yeniçağın getirdiği ihtiyaçlarına cevap vermemeleri olarak algılanabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ NESİL EBEVEYNLİK

2.1. Yeni Nesil Ebeveynliğin Tanımı

Çocuğun, çocukluğun ve ebeveynliğin tarihsel süreç boyunca geçirdiği koşullar bir alt yapı olacak şekilde incelendi. Bu bölümde incelenecek yeni nesil ebeveynlik konusu bu tarihsel sürecin sonunda ulaşılan ve varılmaya zorlanan bir kavram ve yaklaşımdır. Daha önceki bölümde de belirtilmişti, aslında hiçbir şey olduğu yerde sebepsizce gerçekleşmiyor. Muhakkak ki bir ihtiyaç sonucu ya da bir önceki dönemlerin bir önceki yaklaşımların eleştirisi sonucunda veya koşulların, yeniliklerin sonucunda ve biraz da mecburiyetten oluşuyor. Dolayısıyla bu konuya geçmişten anlamadan geçilse idi çok yüzeysel ve tanımsal bir bilgi olacak ve bunun temelinde yatan ihtiyaçlar ya da olduğu psikolojik süreçler bilinmeyecekti.

Yeni Nesil Ebeveynlik, kısaca içinde bulunulan yüzyılın değişen ebeveynlik şeklidir. Bu çok yüzeysel ve direkt bir tanım oldu. Ebeveynlik türlerini işlerken detaylı anlatılacaktır. Ama bu tanım biraz açılacak olursa, hiçbir şey yerinde duran kalmaz. Anneanneler, babaanneler yani geleneksel bir yaşam içinde doğup büyüyenlerin yaklaşımları hep şöyledir; “aman canım bizde çocuk büyüttük, bizim zamanımızda özel doktor mu vardı? Özel okul mu vardı? Televizyon, tablet, bilgisayar mı vardı? Hele kitaplar dergiler hiç yoktu. Ama ne güzel büyüdünüz işte” diye söylenirlerdi. Şartlar bugünle kıyaslanamayacak şekilde farklıydı. Belki her şey daha basit daha sakın daha netti. Şuan da her şey karmaşık, çok fazla ulaşılabilen bilgi var ama hangisi doğru, bundan bile emin değiliz. Her alanın çok fazla uzmanı var. Ama bu bazen insanları çıkmaza sürükleyebilir. Çünkü herkesin yaklaşımı, yöntemi, doğrusu farklı. İşte bu teknoloji çılgınlığı içinde her şey çok ulaşılabilir, her şey çok konforlu gibi gözükse de aslında görünen dağın arkası çok farklı.

Teknoloji, sosyal medya, konforlu hayat o kadar hızla geliyor ki daha birine adapte olamadan başka bir yenilik insanların hayatına giriyor. Tüm bu kaos ortamında doğru çocuk yetiştirmenin koşulları yaratılmaya çalışılıyor. Ebeveynler; doktorlar, kitaplar, kreşler, çeşitli aktivite kampları, pedagoglar arasında gidip geliyor. Tüm bunları yaparken asla zamanı yetiştiremiyorlar. Zaman algısı adeta yok oluyor. Bu süreci yönetmeye çalışan anne babalara “yeni nesil ebeveyn”, yönetirken oluşturulan ebeveynlik şekline de “yeni nesil ebeveynlik” denilmektedir.

Yeni nesil çocuklar ya da yeni nesil ebeveynler; geçmişin anne babalarından yani geleneksel ailelerde yetişen babalardan, dedelerden çok farklıdır. Kıyafetleri, yemek kültürleri, konuşma tarzları, beklentileri hem farklı hem sonsuz bir doyumsuzluk içindedir. Eskiden çocuk karar alma merci olmazken şuan da neredeyse çocuktan habersiz ve de hatta izinsiz adım atılmaz oldu. Anne babalar başka bir çocuk isterken bile var olan çocuktan izin almak zorunda hissediyorlar kendilerini. Elbette günümüzde özgürlük, bireye saygı, mahremiyete saygı çok önemlidir. Fakat çocuğa ev içi kararlarda sonsuz bir hak tanınırsa çocuk bunu suistimal edecek ve ebeveynine istediği her şeyi yaptıрма gücüne sahip olacaktır. Bu durum ergenlikte, yetişkin olduğunda büyük sıkıntılara sebep olacaktır. Herkesin kendinden onay alması gerektiğini düşünecektir. Dolayısıyla yeni nesil ebeveynler olarak özgürlüğü ve fikir'e saygı olgusunu fazlaca abartarak anne ve babalık rollerinin ezilmesine sebep olunmaktadır

Geleneksel ailelerde babaların ev içinde bir ağırlığı vardı. Kararlarda en son ona sorulurdu çocuk korkutulurken babana söylerim diye tehdit edilirdi. Belki bunlar günümüz koşullarında pek doğru gözüküyor ama rollerin dağılımı anlamında, herkes kendi konumunu ve rolünü bilirdi. Şimdiki ebeveynlerde ise roller tamamen karmaşıklaştı. Bir kere anne rollerin tümünü kendinde topladı. Hem çalışan hem anne olan hem söz sahibi olan kısaca her şeye yetismeye çalışan ve mükemmel anne olmaya çalışan bir kalıba soktu kendini. Çoğu zaman babanın alanına girerek onun adına kararlar almaya başladı. Ama artık günümüzün babaları sadece ceza ya da hata anında ortaya çıkmak istemiyorlar. Çocuk bakımında da söz sahibi olmak istiyorlar. Anneler daha bebek doğduğunda altlarına açmaya izin verseler, çocuğu babası ile tek başına parka gönderebilseler hem kendi yükleri azalacak hem baba-çocuk bağı güçlenecek. Fakat ebeveynliğin daha mükemmel olmak isteyen tarafı olan anneler babaya çocuk emanet etmede tereddüt ediyorlar. Böyle olunca anne çok daha fazla alana karışmış oluyor.

Yeni nesil ebeveynlikte önem verilen diğer bir konu ise; evde ebeveynlerin tutarlı olması konusudur. Eskiden annelerin çalışma hayatında bulunmaları pek nadirdi. Çocuklar anne ile büyürlerdi. Dolayısıyla bütün gün anne ile içli dışlı olan çocuk akşama babadan azar işitme korkusuyla yaşırdı. Fakat baba geldiğinde anneden gizli çocuğu şımartır sanki ceza veriyormuş gibi bir iki bağırır sonrasında ne isterse yapardı. Ya da tam tersi daha agresif olan baba sesini yükseltince

çocuklar anneye koşarlardı. Yani iki taraftan biri kaçılacak diğeri koşulacak taraf olurdu. Böyle olunca evde tutarsızlık oluşurdu. Fakat şimdi ki aile yapısında davranışlarda ve fikirlerde tutar çok önemli bir hal aldı. Anne ve baba bir fikre bir davranışa aynı tepkiyi vermek zorundadır. Birinin hayır dediğine diğeri evet diyemez. Aksi takdirde çocukta kafa karışıklığı olur. Hangi davranışa ne tepkiyi vereceğini anlamakta güçlük çeker.

2.2. Yeni Nesil Ebeveynliğin Özellikleri

Ebeveynlik yaklaşımı olarak dünya da ve ülkemizde kabul edilen çeşitli tanımlar ve yaklaşımlar mevcuttur. Bu çalışmanın ışığında bunların dışında birkaç tane kavram ve yaklaşım sunulmaya çalışılacaktır. Tüm bu yaklaşımların içerdiği anlam ve davranış kalıpları birbirinden ayrı özellikler göstermektedir. Bundan sebeple aslında madde madde özellikler çok genelleme olacaktır. Bu yaklaşımları alanında uzman pedagoglar, çocuk gelişimciler, klinik psikologlar gibi uzun yıllar çocuklar ve ebeveynler ile çalışan, aralarında ki çatışmaları inceleyen ve bunların sonucunda belli davranış kalıpları geliştiren kişiler bulmuştur. Dolayısıyla bu ilişkiler çok çeşitli olduğundan ortaya çok fazla ebeveynlik yaklaşımı ve davranış kalıbı çıkmıştır.

Genel olarak en belirgin özellikler, araştırmalar sonrasında şu şekilde oluşturulmuştur:

- Zamanı kontrol edememe (zamanın kalmaması)
- Aynı anda birden fazla iş yapabilme arzusu
- Fazla kontrollü ve kontrolcü
- Fazla müdahaleci
- Yorgun olma
- Stres ve kaygı yüklü olma
- Sürekli iki arada kalma (yaklaşım olarak açıklanacak)
- Mükemmel anne olma arayışı
- Kararsızlık
- Yetememe duygusu
- Sosyal medya düşkünlüğü
- Mutlaka blogger anne takibi

2.3. Yeni Nesil Ebeveynlik Yaklaşımları

2.3.1. Helikopter Ebeveynlik

Helikopter ebeveynlik; anlamına uygun biçiminde çocuğu etrafında sürekli dönen ebeveynlik şeklidir. Bu kavram gerçekten bir çocuğun annesi için “başımda helikopter gibi dönüyor” demesiyle ortaya çıkmıştır.

Çocuklarının başında sürekli dolaşan; her adımlarını önceden planlayan, onlara nefes alacak fırsat vermeyen, çocuklarını daima kontrol altında tutmaya çalışan, kişilik ve karakter oluşumlarına kadar birçok şeye müdahale eden anlamında kullanılan helikopter ebeveynlik günümüzün en popüler yaklaşımlarından biridir. (Duygulu, 2018: 83).

Bu ebeveynler çocuklarında hep en iyiyi isterler. En iyi not, en iyi kıyafet, en iyi meslek gibi. Beklentiler hep en üsttedir. Çocuk bu beklentiyi gerçekleştirmek için çok çaba harcar. Başarısızlığa tahammülü olmayan ebeveynini ise memnun etmek çok zordur. Fakat önemli nokta ise çocukların kendilerine saygılarının ve güvenlerinin kalmayışdır. Çünkü sürekli onlar adına işleri yürüten, ödevleri yapan kararları veren birileri vardır.

Çocuğunun başında ders, ödev, okul, not diye dönen helikopter ailelerde aslında çatışmada fazladır. Çünkü anne ve baba sadece başarı, iyi not beklentisi içindedir. Çocuğun daha oyun oynama döneminde olduğunun farkında değildir. Okuldan gelen çocuğa ilk dakikadan ödevini yap baskısı uygulanır. Her şeyin not ya da sınav başarısı olmadığının farkında olmayan anne babalar çocuklarının esas mutluluk kaynaklarının farkında değildirler.

Çocuklarının hayatı öğrenmelerine; herhangi bir şeyde çaba göstermelerine, zaman harcamalarına, sabır etmelerine, yanlış yapmalarına imkan vermeyen ve başarısızlığa tahammülü olmayan bu ebeveynler çocuklarının birey olma yolunda en büyük engelleridir.

Ev işlerine ortak edilmeyen, günlük yaşantının bir parçası olarak kabul görmeyen çocuk asla sorumluluk bilinci ile devam edemez. Yeter ki ders çalışsın; ben odasını toparım, masayı kurarım, yatağını toparım mantığı çocuğu sorumsuz, her şeyi istediği anda elde edebilme duygusuna sürükler. İşyerinde veya özel hayatında kendisinin yapması gerekenleri sürekli başkalarından bekler.

Helikopter ailelerin bir diğ er  ozelliği ise; çocukları dışında her daim suçlayacak birilerinin olmasıdır. Okulda  ğretmen, işte patron suçludur.  ocuğu yerine onun hakkını savunmayı da kendine görev bilir.

 ocuklarının gittiği her yerden haberdar olmak, kiminle konuşuyor mutlaka bilmek isterler. Bunun sonucunda zamanı ve olayları yönetemeyen, sorunları ile başa çıkmayan kişilik bozukluklarına kadar giden sıkıntıları olan bir  ocuk ya da bir birey oluşur.

Bu ebeveynler sürekli huzursuz ve gergindirler. Her şeyin mükemmel olmasını istemelerinden dolayı aşırı kontrolcü davranırlar. Fakat sonunda kaygı bozuklukları, panik bozukluklar ile karşı karşıya kalırlar.

 ocuklarının birey olduğunu unutan bu ebeveynler için şunlar önerilebilir; başarı gibi başarısızlık da hayatın her alanında karşılaşılabilir bir duygudur. Eğer bunun sonucunda hayal kırıklığı ve üzüntü olacak ise bu da normaldir. Ve  ocuk bunu bilerek yaşamalı ve yaşadığı bu olumsuz durumdan kendi adımları ile çıkmayı  ğrenmeleridir. Bu olumsuzluklardan dersler çıkarmalı gerekirse fırsata çevirecek yollar aramalıdır. Kendini harekete geçirecek i  motivasyonu kendi sağlamalıdır. Ebeveynler ise; akıl veren ya da çocuğu yerine karar veren değil çocuğu istediğinde ona yol gösteren olabilmelidir. Gerektiğinde uzaklaşmasına fırsat vermeli; özel alanına saygı göstermelidir. Ebeveynler hayatlarını çocuğun dersi,  devi, aktiviteleri, ihtiyaçları ekseninde y r tmemelidirler. Bu ebeveyn olarak kişiye de zarar vermektedir. Bir spor, bir hobi edinilebilir ve kendi özel hayatı için değişiklikler yapabilmelidir. Aksi halde  ocuk da ebeveyn de büyük zarar görür. Ebeveyn yıllar içinde çabuk yorulduğunu hisseder. Çocuğun kişisel gelişim sıkıntılarının yanında birde ebeveynlerinden gördüğü davranışları kabullenip kendi ebeveynlik hayatına da uygulamaya çalışabilir.

2.3.2. Çocuklarla El Ele Ebeveynlik

Tehdit, zorlama ve baskı yerine gönül bağı, korku yerine sevgi ile ebeveynliktir. (Leo, 2017: 24). Burada temel duygu; ebeveynlerin en az biri ile çocuğun iyi bir etkileşim ve iletişim içinde olması gerektiği ve sağlam bir sevgi bağı kurması gerektiğidir.

Geleneksel ebeveynlik ya da eski çocuk büyütme ortamlarına bakıldığında bebeklerin birçoğu büyüme evresinde annesi ile büyüyebilmektedir. Anne sütü ile beslenen ilk çocukluk yıllarını annesi ile geçiren çocuk için annesi ile kurduğu sevgi bağı çok önemlidir. Fakat günümüzde kadınların iş hayatına daha çok katılmaları ile birlikte bebekler anne sütü alsalar bile bunu biberon gibi bir araçla aldıkları için annenin sıcaklığını hissedemiyorlar. Büyürken de anneden ayrı babadan zaten ayrı bir şekilde büyüyorlar. İşte bu noktada sevgi bağı nasıl kuracağımız sorusu ortaya çıkıyor. Bu ebeveynlik yaklaşımı bu güven ve sevgi bağı oluşturma noktasında ebeveynlere yol gösterici oluyor.

Bu yaklaşımın içinde iki tane alt yaklaşım bulunuyor. İlki otoriter ebeveynlik; çocuğun ebeveynlerinin sevgisini kaybetme korkusu üzerinde yükselmektedir. Diğer izin verici ebeveynlik; ebeveynin çocuğun sevgisini kaybetme korkusu üzerinde yükseliyor. (Leo, 2017: 21). Daha önceki nesillerde yetişenler bu ebeveynlik çeşitleri içinde büyüdüler. Çocuklar başarısız olduklarında ya da bir yanlış yaptıklarında acaba annem ya da babam beni sevmekten vazgeçer mi diye kendine sorarak büyüdüler. Bunu bazen ebeveyn bilerek bazen bilmeyerek yaptı. Çocuğu onu sevmemekle ya da evden gitmekle tehdit çok klasik otoriter bir ebeveynlik söylemidir. Oysa el ele ebeveynlik; güçlü bir ebeveyn-çocuk bağı kurar ve bu bağı kopmamasına dikkat eder. Bunu da yaparken çocuğunu dikkatli dinler ve ona önem verdiğini hissettirir. Aynı şekilde çocuğunun da onu dinlemesi için gerekli ortamı hazırlar. Çatışmadan uzak uzlaşmacı bir yapıda ilerler. Ve önemli olan çocukların bu bağa gerçekte ihtiyacının olduğunun bilinmesidir. Çocuklar elbet fiziksel olarak büyüyeceklerdir. Ama ruhsal ve psikolojik olarak sevgi ve güven ihtiyaçlarını gideremezlerse gelişimleri ya çok yavaş ilerler ya da hiç ilerlemez.

Baskı ve otorite hiçbir zaman işe yaramaz. Kısa vadede belki çocuk istenilen davranışı sergiler fakat bunu sadece ebeveyni istediği için ve baskı gördüğü için yapar. Uzun vade de ise; bu tehditler ve baskılar hırçın, agresif bir çocuğun ortaya çıkmasına neden olur. Çünkü çocuk yapılmaması gereken şeyi neden yapmaması gerektiğini bilmez. Çünkü ona söylenmez. Bazen küçük görerek bazen başkalarının yanında azarlayarak ders verilmeye çalışılan çocukların ilerde sorunlu birer yetişkin oldukları net bir şekilde söylenmektedir.

El ele ebeveynlik yaklaşımında önemli bir kavram rekabet kavramıdır. Ebeveyn olarak çocuklar ile rekabete girmekten kaçınmalıyız. Unutulmamalıdır ki;

karşınızda her koşulda tepki vermeye hazır bir çocuk duruyor. Dolayısıyla çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik davranışlar geliştirilirse ve bu çocuk ile işbirliği içinde yapılırsa çatışma ve güç savaşları ortadan kalkacaktır.

Bu ebeveynlik yaklaşımında diğer önemli nokta ise; ebeveyn ve çocuk arasında yaşanan bir huzursuzluktan dolayı sevgi ya da güven bağlantısının kopması ya da zarar görmesidir. Fakat bunu bir şekilde çocuk bize belli eder. Ağlama krizlerine girer saldırganlaşır ya da kaçar, bu durumda bağlantının yeniden kurulması gereklidir. Bu da çocuğu kıran ya da üzen davranışı bularak sağlanır. Daha sonra çocuktan bu davranış için özür dilenir ve sarılarak tekrar aradaki bağlantı kurulur. (Leo, 2017).

Bu yaklaşımın temel noktası da saygıdır. Çocuğun bir ihtiyacının olduğu ve bunun giderilmesi gerektiği ebeveyn tarafından bilinmeli ve saygı gösterilmelidir. Toplumda genelde çocukların saygısız olduğu konuşulur. Ama her çocuk ebeveynini modeller. Yani taklit eder. Eğer saygılı bir çocuk yetiştirmek isteniyorsa; önce ebeveyn çocuğa saygı göstermelidir. Küçümseyerek, sürekli nasihat ederek, yaptığı güzel şeyleri onaylamayarak, övgü göstermeyerek çocuğu saygıdan uzak yetiştirdiklerinin farkına varmalıdır ebeveynler. Çocuklar her şeyi bilinçaltına kaydeder ve zamanı geldiğinde gayet güzel bir şekilde kullanırlar. Bundan dolayı nasıl bir çocuk yetiştirilmek isteniyorsa önce ebeveyn olarak o davranış kalıbına girilmelidir. Çocuk diye çocuğu dikkate almamak büyük bir yanılgıdır. Özür dilemek, teşekkür etmek, fikrini sormak çocuğa kendini inanılmaz iyi hissettirir.

Başka önemli bir bağ kurma yöntemi; ağlayan çocuğa müdahale de bulunmamaktır. Çünkü sıkıntısı, üzüntüsü olan bir çocuk kendini güvende hissettiği bir yerde içini rahatça boşaltır. Onun dalga geçen ağladığında alay eden bir ebeveyn çocuğunun duygularını bastırmasına neden olur. Çocuk ise kendini değersiz hissettiğinden daha çok öfkelenir. Çocuk duygularını boşaltmayı ve bu sayede kontrol etmeyi öğrenirse kendini rahatlamış hisseder. Ve daha sakin ve huzurlu olur (Leo, 2017).

El ele ebeveynlik yaklaşımında bir diğer önemli kavram; sevgi kabıdır. Yani çocukların duygusal kaplarını boşaltmalarına izin veriliyorsa; sevgi kaplarını doldurmalarına da izin verilmelidir. Bunun en kolay yolu ebeveyn ile geçirilecek zamandır. Günümüz şartlarında ebeveynler hayat koşturmacasın da yorgunlukları

ya da zaman yetmemesi gibi şikayetler ile çocuklarınla kaliteli zaman geçirmemektedir. Fakat sağlam bir bağ olsun isteniyorsa çocuklara zaman ayrılmalıdır. Çünkü çocukların en çok istediği şey aslında anne ve babası ile zaman geçirmek. Bazen bütün hırçınlığı, öfkesi sırf bu yüzdendir. Anne ve babası ile birlikte oyun oynamak ister. Beraber zaman geçirmek beraber gülmek en güzel yoludur sevgi kabını doldurmanın. (Loe, 2017: 92).

Çocuklar ile sevgi bağını güçlendirmenin beş kolay yolu şöyledir;

- Çocuklar ile konuşurken onların göz seviyesine inmek ve gözlerinin içine bakmak
- Çocuklar bir şey anlatmak ya da söylemek istediğinde, onları dinlemek. Dinlerken de başka bir işle uğraşmamak.
- Çocuklar ile oyun oynamak.
- Çocukları dahil edecek ev işleri bulmak. Ve bu işleri beraber yapmak.
- Çocuklara emir vermemek. Ve nazıkçe ricada bulunmak. (Örsel, 2014: 37).

Tüm bunları yaparken ebeveynlerinde kendi güven, sevgi, saygı ihtiyaçlarını gidermeleri gerekmektedir. Kendisi herhangi birine güvenmezken çocuğuna güven aşılayamaz. Kendisi duygusal boşalmayı yaşayamazken çocuğunun öfke ve hırçın hallerini kontrol altına alamaz. Ebeveynlerin önce kendi ihtiyaçlarının farkında olması ve bunları gidermeleri gerekmektedir. Mutsuz, huzursuz ve duygusal olarak birine bağlanmaktan uzak bir ebeveynin çocuğuna ne kadar gerçekçi yaklaşacağı konusunda sıkıntıları olabilir.

2.3.3. İnatlaşmadan Ebeveynlik

İnatlaşmadan ebeveynlikte; önemli olan kaptan rolüdür. Evet; bu yaklaşım ebeveynlerin çocuklarının kaptanı olması gerektiğini söyler. (Stiffelman, 2018: 19).

Anne babaların çoğu, çocuklarının kendilerini arkadaş olarak görmelerinin önemli olduğunu düşünür. Ama gerçekte; çocukların ebeveynleri gemilerinin kaptanı olarak görmeye ihtiyaçları vardır. Burada, anne babaların çocuklarını yönetmeleri gerektiği gibi bir algı ortaya çıkabilir. Ama durum böyle değildir. Kontrolü ve sorumluluğu ele almak anlamındadır. Yönetim derken ise; güçsüzlük duygusunu ya da korkuyu telafi etmek için girişilen bir çabadan bahsedilmektedir. Kontrolü ele

almak ise; çocuğun bir sinir krizi anında ebeveynin sakinliğı korumasıdır. (Stiffelman, 2018: 19, 20).

Bu yaklaşımda kontrolün kim de olduğunu belirlemek önemlidir. Sağ el ebeveyni, sol el çocuğı temsil eder. Eğer sağ el sol elin üstünde ise kontrol ebeveynde ki doğru olan budur. Sol el, sağ elin üstünde ise; kontrol çocuktadır ve ortaya çaresiz bir ebeveyn çıkar. Ve bu durumda çocuğa rüşvet ve tehdit başlar. İki elde yan yana ise; kontrol kimse de değil. Ama burada da karışıklık ortaya çıkar. Ve güç savaşları başlar. (Stiffelman, 2018: 21).

Bu yaklaşımda ebeveynler, çocuklarının yapmak zorunda oldukları şeyleri yapmamalarından dolayı sinir, stres ve üzüntü yaşarlar. Sonunda ebeveyn ve çocuk bir güç savaşına girer ve kavga başlar. İşte bu yaklaşıma göre çocuğun yapmasını istenilen şey üzerinde yoğunlaşılması gerekmektedir. Ve şu soruları ebeveynler kendilerine sormalıdır;

- Doğru mu? (düşündüğünüz ya da yaptırmaya çalıştığınız davranış)
- Doğruluğundan kesinlikle emin misin?
- Bu düşünce aklınıza geldiğinde ne hissediyorsunuz? (yada nasıl tepki veriyorsunuz)
- Böyle düşünmeseydiniz nasıl biri olurdunuz? (Stiffelman, 2018: 26).

Burada önemli nokta aslında diğer ebeveynlik yaklaşımlarında da böyle; çocuk agresif iken bir öfke nöbetine girmişken çocuğa nasihat vermek ya da yaptığı davranışın hatalı olduğunu söylemek doğru değildir. Daha doğrusu doğru bir zaman değildir. Böyle ateşli bir anda çocuk her şeye kendini kapatır. Duymaz ve sonuç olarak anlamaz. Böyle bir durumda ebeveyn de yükselebilir. Dolayısıyla herkes sakinleştikten fırtına dindikten sonra oturup konuşmak en doğrusudur.

Bu yaklaşımda da bağlanma önemli bir kavramdır. Psikolog Gordon Neufeld; çocukların önce anne babasıyla kurduğu daha sonra kardeşleriyle, arkadaşlarıyla ve eşleriyle kurmayı sürdüreceğı her türlü ilişkinin temelini oluşturan, “altı bağlanma aşaması” sunuyor.

- Yakınlık; fiziksel temas, bakış daha bebekken başlayan en temel histir.
- Aynılık; çocuğun anne ve babasını taklit etmesi gibi. Çocukla ortak bir şeylerin olması bağın güçlenmesi anlamında çok önemlidir.

- Aidiyet ve sadakat; çocuğun ebeveynini benimsemesidir. (3 yaşındaki bir çocuğun benim annem demesi).
- Değerlilik; çocuğun sahip çıkıldığını hissetmesi. Çocuk bütün hata ve eksiklikleriyle beraber anne ve babası tarafından değer görmek ister.
- Sevgi; ebeveynin çocuğu koşulsuz her durumda sevmesidir.
- Tanınmak; eğer diğer aşamalarda bir sıkıntı yoksa ve ilişki derinleşerek bu aşamaya geldi ise; çocuk artık ebeveynine bütün iç dünyasını açar, ve sırlarını paylaşır. (Stiffelman, 2018: 45, 46, 47, 48, 49, 50).

Çocuklar, etrafındaki yakın aile büyükleri ile, arkadaşları ile, öğretmenleri ile sağlıklı ilişkiler kurabilirler ise gelişebilirler.

- Öğretmenlerin çocuklar ile kurdukları bağı güçlendirmeleri gerekir.
- Kendisini bağı hissetmediği bir kişi ile zaman geçiren çocuk zayıf düşer.
- Çocuklar çok sayıda yetişkin ile sağlıklı bir bağ kurduklarında gelişirler.
- Anne babalar, çocukları ile onların hayatlarında yer alan diğer kişilerin arasını yapabilirler. (özellikle boşanmış ailelerde ve yeniden evlenip çocuk sahibi olan ailelerde.)
- Kendilerine bakan kişiler ile aralarında güçlü bağlar olan çocuklar çok daha dirençli olurlar. (Stiffelman, 2018: 72).

Çocuklar, aslında ne kadar hırçında olsalar, agresifte olsalar duygusuz gibi görülseler de altında ebeveynine olan bağıllık ihtiyacı vardır. Her çocuk aslında geminin kaptanının ebeveyni olmasını ister. Çünkü sıkıştığında üzüldüğünde ya da başı derde girdiğinde sığınacak bir liman arar. İşte eğer bağlanma kuvvetli ve derin ise; anne ve babasından kendisini sorgulamadan sevmelerini ve şefkat göstermelerini bekler. Ebeveynde; geminin soğukkanlı kaptanı olarak, çocuk hangi durumda olursa olsun yapacağı tek şey onu dinlemektir. Hesap sormadan ders vermeden sakinleşmesini beklemektir.

Bu yaklaşımda önemli diğer kavram ise, hayal kırıklığıdır. Ebeveynler, çocukları hayal kırıklığına uğradıklarında hemen müdahale edip onları ne kadar çok sevdiklerini söylerler. Ya da bu durumu çabuk atlatması için bir sürü taviz verirler. Halbuki bu yaklaşımda çocuğun uyum sağlamayı öğrenebilmesi için hayal kırıklıkları ile başa çıkabilmesi gerekmektedir. Çünkü annesi ve babası her zaman yanında olmayacaktır. Ve bu durumda eğer hayal kırıklıkları ile başa çıkmayı başaramazsa

ve uyum sürecini yakalayamazsa hayatının geri kalanını agresif sinirli bir şekilde geçirir. Sürekli birilerinin sorunlar ile başa çıkmasında kendisine hizmet etmesini bekler. Çocukların bu süreci atlatabilmeleri için 5 aşama geliştirilmiştir. Kısaca İKPDK denir.

- İnkâr
- Kızgınlık
- Pazarlama
- Depresyon
- Kabullenme (Stiffelman, 2018: 89, 90).

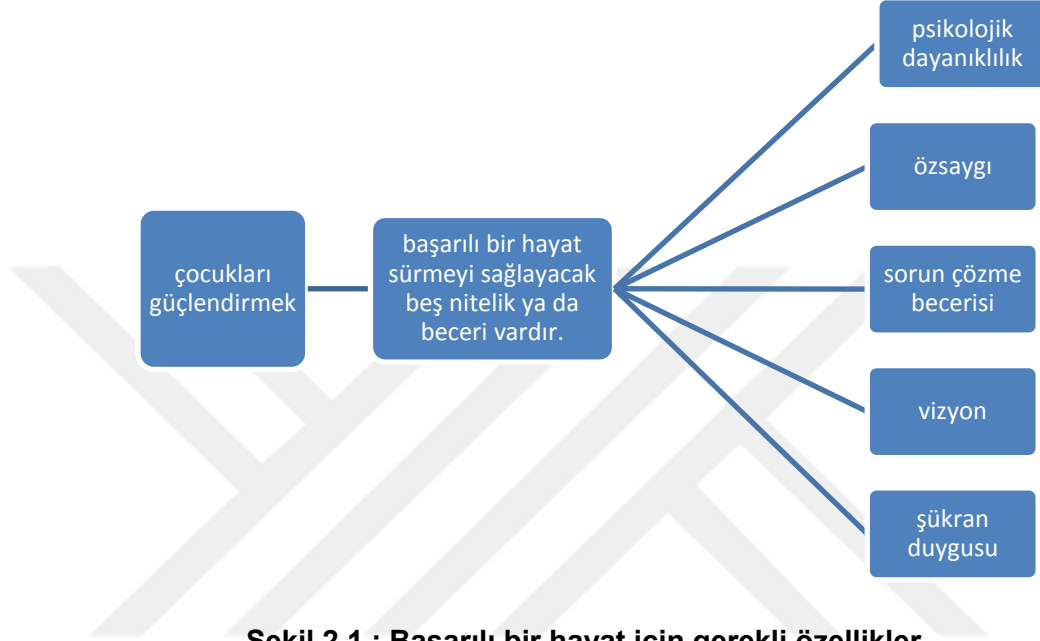
Çocuğun bu aşamaları yaşaması “*çaresizlik duvarına çarpması*” olarak tanımlanıyor. Yani istediği bir şey eğer yapmaması gereken bir şey ise; ebeveyn çocuğunun ağlama duvarına çarpmasını sağlamalı ve üzülmelerini engellememelidir. Sakin ve sessizce çocuğunun bu duygu durumundan çıkmasını bekleyebilir veya yanında onu anladığını belirten cümleler söyleyebilir. Böylece yaşadığı hayal kırıklıklarını aşip hayatına devam edebilir. (Siffelman, 2018: 102).

Bu yaklaşımda ebeveyn ve çocuk arasındaki işbirliği önemlidir.

- Çocuk bir şey için başını (evet anlamında) sallarken bir istekte daha bulunmak iyi bir yöntemdir.
- Zor kullanmak ve molalar işe yarayabilir, ama bedeli ağır olur.
- Anne ve babayla çocuk arasındaki bağ güçlü ise ebeveynlik yapmak kolay olur.
- Anne ve babanın sorumluluk ve kontrol kendilerindeymiş gibi konuşmaları gerekir.
- Çocuk kendisini anne babasıyla yakın hissederse, takip etme ve iş birliği yapma içgüdüleri harekete geçer.
- Güç kavgalarından kaçınmak için anne babanın çocuğu bir şeylere zorlamaması ve bu tarz bir çatışmaya girmemesi gerekir. (Stiffelman, 2018: 153).

Çocuklara kendi geleceklerini kurma gücünün kazandırılması gerekmektedir. Bu yolda onlara bu gücü vermek ebeveynlerin görevidir. Elbette en son karar yine yetişkin olan çocukta olacaktır. Ama çocuklar gelişirken, yetişirken ebeveynlerini

taklit eder, örnek alırlar. En büyük dersleri, tecrübeleri ebeveynlerini takip ederek, izleyerek edinirler.

Şekil 2.1 : Başarılı bir hayat için gerekli özellikler.

Çocuklar, yaşamları boyunca yaşayacakları üzüntü, sıkıntı ve hayal kırıklıklarıyla başa çıkmayı öğrenirlerse hayata daha sıkı sıkıya sarılırlar. Özsaygı ise; ebeveynleri tarafından çocuklara verilen değerdir. Çocuklar kendilerine her koşulda değer verildiğini hissederseniz özsaygıları da yüksek olur. Çocukların ne kadar karmaşık bir durum olursa olsun her zaman bir çözüm yolu bulma gibi doğal bir yetenekleri vardır. Dolayısıyla sorun çözme becerileri yüksek çocuklar yetiştirmek ebeveynlerin en önemli görevlerindendir. Vizyon, bir çocuğun gelecekteki en büyük yatırımdır. Daha doğrusu geçmişte yaptığı yatırımın gelecekte karşısına çıkmasıdır. Ve her çocuk ebeveyninden hayallerine katılmasını ve desteklemesini ister. Şükran duygusu ise; ebeveynlerin hayatlarındaki irili ufaklı her şeye karşı bir minnet ve şükran duygusu beslemeleri çocukta da bu duygunun gelişmesine neden olur. Böylece çocuk her zaman mutlu olmayı bilir ve karşısına çıkan her şeye karşı olumlu bir tavır sergiler. (Stiffelman, 2018: 237).

Özetle bu yaklaşımda aslında diğerleri gibi çocuk ile uyum içinde olmanın bir çatışmaya girmemenin ebeveynlik yapabilmenin en başarılı yolu olarak göstermektedir. Bu ilişkide kontrol ve sorumluluk anne ve babada olmalıdır. Kararsız

cümlelere girmeden ne istenildiği çocuklara verilmelidir. Çocuk anne ve babasıyla bağlanmasını en derin şekilde yaşamalıdır. Eğer böyle olursa aralarındaki sevgi hep sıcak kalır. İş birliği içinde kararlar kavga ortamına girişmeden uzlaşma ile halledilir.

2.3.4. Doğal Ebeveynlik

Bu yaklaşımın temelinde; çocuğa belli bir davranışı öğretmek değil, çocuğa irade kazandırmak vardır. Yani çocuk eğer istenilen ya da kendisinin yapması gereken davranışı yapmıyorsa bu onun davranışının yanlış olduğu anlamına gelmez. İradesinin hakimiyetinin olmadığı anlamına gelir. Burada önemli olan çocuğun belli bir davranışı zorla ve baskıyla değil kendi isteğiyle yani kendi iradesiyle kabul etmesidir. Öbür türlü o davranış geçicidir. Yani ebeveynin zoruyla yapılmıştır. Ama önemli olan o davranışın çocukta kalıcı hal gelmesidir.

Özellikle üç-dört yaşından sonra çocuklar iradeyi kullanmayı öğrenirler. Bu artık merak duygusunun önüne geçer. Ama artık çocuk yapmaması gereken şeyi merak etme duygusunun önüne irade yoluyla geçmeyi öğrenmek zorundadır. Eğer ebeveyni tarafından her şey önüne seriliyorsa (iyi niyetli bir şekilde) çocuk haz ötelemeyi asla öğrenemez. Bundan sebep hayatı boyunca her istediğinin hemen önüne geleceğini zanneder.

Eğer çocukların iradesi ödül ya da ceza gibi bir dış motivasyonla gerçekleştiriliyorsa burada çocuğun o iradeyi kendisinin yaptığından söz edilmez. Hatta o davranışı içselleştirmez yani edinmez. Dolayısıyla hayatları boyunca dış motivasyon kaynaklarına ihtiyaç duymamaları gerekir. Bunun için iç motivasyonla hareket etmeleri önemlidir. Bu da çocuğa tercih edici iradeyi kazandırmakla olur. (Güneş, 2017: 42) iyi bir irade sahibi olması için çocuğa vazgeçmeyi öğretmek gereklidir. Hatta çocuk yaşlardan itibaren bazı sevdiği şeylerden de vazgeçebilmeği öğrenmelidir. Çünkü bazen sevdiği şeylere ulaşamayacağını bilmelidir. Eğer vazgeçemiyorsa bağımlılığı var demektir. Bu durumda her koşulda olumsuz durumlar yaratır. Eşyaya bağımlılık, kişiye bağımlılık gibi ve bunlar irade dışı tercihler yapmasına neden olur.

Bu yaklaşımda dikkat çeken bir diğer kavram da duyarsızlaşmadır. Çocuk irade sahibi olsa bile eğer bu iradeyi duyarsız duyguları ile yapıyorsa büyük sıkıntı vardır. Çocuk sürekli aşağılanıyorsa, başkalarının yanında küçük düşürülüyorsa zamanla duyarsız hale gelir. Şımarık, yılışık bir kimliğe bürünür. Dolayısıyla burada

doğal bir iradeden bahsedilmez. Tamamen göze girmek için dikkat çekmek için yapılan davranışlar vardır. Duyarsızlaşan çocuğun bağımlılığı artar. Çünkü ebeveyninden değer görmez. Böylece diğer bağımlılık yaratan eşyalara yönelir. Bağımlılık artıkça da irade yok olur (Güneş, 2017: 68,69).

İradenin doğal bir süreç olduğunu belirtmiştir. Eğer çocuğun ilk yaşlarındaki iradesine müdahalede bulunmazsak yani doğal sürece karışmazsak yetişkin olduğunda güçlü bir karaktere sahip olur. Çünkü çocuk ilk yıllarında ne istediğini ne söylediğini bilir. Mantıklı olsun ya da olmasın kendi iradesiyle kararlar verir. Ama ebeveynler çocukla bir güç savaşına girdiklerinde bu doğal süreç bozulur.

Diğer önemli bir kavramda merak duygusudur. Merak duygusu çocuğun doğal motivasyonudur. (Güneş, 2017: 18).

Merak doğuştan gelen bir öğrenme içgüdüsüdür. Dolayısıyla çocuktaki bu öğrenme ve merak duygusu bastırılırsa çocuktaki doğal döngü bozulmuş olur. Ve çocuk içine kapanık, boyun eğen biri olur.

Çocuktaki her şey aslında doğal sürecinin bir sonucudur. Çocuk, kumandayı yere atarken ona zarar verdiğini bilememekte kendi iç dünyasında kumandanın ne işe yaradığını ölçmektedir. Dolayısıyla çocuğa bağırarak ve elinden kumandayı almak çocuğu agresifleştirmekle kalmaz öğrenme arzusuna gem vurur.

Bu sıkıntılar okullarda da baş göstermektedir. Maalesef öğretmenler çocukların derste soru sormalarını pek istememektedirler. Ama çocuk anlamadığı, öğrenmediği bir bilgi ile nereye kadar gidebilir. Çocukların sınıfta pasif olmaları canlarının sıkılmalarının temelinde bizce merak duygularının bastırılmış olması vardır. Çocuk aktif olmadığı bir yerde ne kadar dikkatini toplayabilir ki. Bundan sonra çocuğun amacı sadece sınıfı geçmektir.

Çocuk, merak ettikçe öğrenir öğrendikçe daha çok heyecan duyar. Ve heyecanı devam ettikçe neşeli olur.

Diğer doğal davranış ise taklittir. Aslında bu davranış ebeveyn için çocuğu yönlendirmek için bulunmaz bir fırsattır. Çocuk anne ve babasını taklit ederek belli davranış kalıpları oluşturur. Ama bazen durum anne ve babalar için yorucu bir durum oluşturur. Bağırarak öfkeli bir baba için çocuğunun onu taklit etmesi kabul

edilemez. Çocuk bağırp agresif tavırlara girince baba tarafından tepkiyle karşılaşır. Ama babanın bu durumun farkında olması gerekmektedir.

Bu yaklaşımda önemli diğer kavramda fıtratdır. Her çocuğun özünde bir fıtrat vardır. Yani bir yetenek, bir beceri bulunur. Ebeveynlerin bunları bulup keşfetmesi ve ona göre yönlendirmesi önemlidir. Çocuklar genelde ders içerikli nasihatlerden hoşlanmazlar fakat önlerine bir masal kahramanı ya da tarihten bir kahraman sunulursa çok daha etkili olacaktır. Ve kendinde hangi fıtratı bulursa o kahramanla özdeşleştirecektir.

Çocuğun fıtratını ortaya çıkarabilmesi için gerekli şartlar şunlardır:

- Duygusal destek: özellikle annesinden aldığı duygusal destek çok önemlidir. Burada da annenin mutlu ve huzurlu olması gerekmektedir. Aksi takdirde sürekli yorgun, kendinden bezmiş, tükenmiş bir anne ortaya çıkar ki bu çocuğa hiçbir yarar sağlamaz. Babanın anneye desteği ve yardımı da bu noktada çok önemlidir.
- Yeterince özgür bir ortam: çocuğun yetiştiği ortamın; baskıdan, korkudan, eleştirel yapıdan uzak olması gerekir. Yoksa çocuk hayallerini büyük bir coşkuyla ifade edemez. Bu durumda içine kapanık, hayal kırıklığına uğramış bir yetişkin olarak hayatını devam ettirir.
- Koşulsuz saygı: ebeveynler çocuklara yaşlarının küçük olmasına bakılmaksızın saygı göstermek zorundadırlar. Parmak sallayarak ya da yukarıdan göz seviyesine inmeden konuşmak çocuğa kendini kötü ve değersiz hissettirir. Ebeveynler çocukları hareketleri, kelimeleri ya da bakışları ile ezmemeli küçük görmemelidirler. (Güneş, 2017: 83, 86, 90).

Sosyal benlik algısı bu yaklaşımın bir diğer önemli kavramıdır. Burada çocuk kendisini ebeveyninin ya da diğer yetişkinlerin gözünden görür. Yani onları tarafından nasıl algılandığını düşünür. Annesinin onla oynarken nasıl hissettiğini anlamaya çalışır. Burada önemli olan ebeveyn çocuğa aşağılayarak bakıyorsa çocukta böyle bir algı oluşur ve kendisini yetersiz hisseder. Bu durumda “sosyal benlik kaygısı” ortaya çıkar. Doğal olarak ebeveynin çocuğa bakış açısı çocuğun kendine bakış açısını oluşturur. Ve bu bakış açısı hayatı boyunca devam eder.

Çocukluk döneminde yaşanan bu üç durum yetişkinlik döneminin de hakim duygusu olur.

- Suçluluk hissi: çocuğa sürekli yine mi yaptın, sen mi yaptın gibi suçlayıcı ifadeler kullanırsa ebeveyn, çocuk yetişkin olduğunda da kendini hep suçlu hisseder.
- Değersizlik hissi: çocuğun ebeveyn tarafından görülmemesi ve çocuğun sürekli ebeveyni ile iletişim kurma çabası ve bunun sonucunda önemsenmemesi çocuğun yetişkinliğinde de kendini değersiz hissetmesine neden olur.
- Yetersizlik hissi: burada da çocuğa sürekli; becerememe, yapamama, başaramama duyguları işlenir. Bu algı ile büyüyen çocuk yetişkinliğinde de kendini başarısız ve beceriksiz hisseder. Bu durumun en yıkıcı sonucu özgüven eksikliğine sebep olmasıdır. Halbuki ebeveyn olarak en büyük görev çocuğa her koşulda güvenerek destek olmaktır. (Güneş, 2017: 166, 167, 168, 169, 170, 171).

Sonuç olarak doğal ebeveynlikte; ebeveynler aslında birçok yerde çocuğun doğal yapısına karışmasalar çocuklar zaten süreci yönetebilmeyi başaracaklardır. Fakat; güçlü olsun diye ağlamaması öğretilen bir çocuk doğal sürecin bir parçası olan ağlama duygusundan mahrum kalarak büyümekte ve duygularını yönetememektedir. Ve yine merak duygusu bastırılan çocuk duyarsızlaşarak iradesini kullanamaz hale gelir. Bu da başka bağımlılıklarının olmasına neden olur. Doğal ebeveynlik süreci aslında çocuğun doğal süreçlerini takip ederek kolayca yönetilebilir.

2.3.5. Pozitif Ebeveynlik

Pozitif ebeveynlik yaklaşımı geçmişten günümüze aile içi hiyerarşiyi belirtmek için şu 3 kavramı kullanır. Pederşahi; evde babanın otoritesinin olduğu ve yüzyıllardır devam eden bir düzeni belirtir. Matherşahi; yani evde kadının sözü geçen bir yapıyı belirtir. Veledşahi; son zamanların yeni düzen kavramıdır. Bu yeni düzende ise çocuğun sözü geçer. (Öndağ, 2017: 11).

Geçmişin daha zor ama daha doğal hayatından şimdinin daha kolay ama daha yapay hayatına geçildiği söylenebilir. Annelerin zamanında ekonomik şartlar toplumsal yapı belki daha sert daha zorluydu hatta teknoloji neredeyse insan hayatında çok az yer kaplıyordu fakat ilişkiler daha sıcak çocuklar mutlu idi. Şu an da eğer ailede bütün ebeveynler çalışıyorsa ekonomik olarak şartların daha olumlu olduğu söylenebilir. Çocuklar artık telefon, tablet, bilgisayar, çeşitli marka kıyafetlere

sahipler. İstedikleri tatile gidebiliyorlar. Hangi aktiviteyi isterlerse yeter ki mutlu olsun diye yapılıyor. Peki niye mutsuzlar? Cevabı çok basit; istedikleri her şeyin alınması, adeta gözlerine sokulurcasına önlerine yığılmasıdır. Evde ebeveynlerin bile birbirine doğal olmadıkları zoraki gülmelerin havada uçuştığı ortamda çocuklar nasıl mutlu olabilirler. Daha istemeden önlerine serilen oyuncaklar ise; onlarda doyumsuzluğun olmasına sebep olmaktadır.

Oyuncak endüstrisinin bu kadar gelişmediği bu kadar çok çeşit oyuncağın olmadığı zamanlarda çocuklar daha doyum sahibiydi. Hem bir oyuncağa sahip olmanın sadakat duygusunu yaşıyorlardı, hem hazlarını ertelemeyi öğreniyorlardı. Çünkü beklemek zorundaydılar. Ayrıca kendi oyuncaklarını taştan, çamurdan, tahtadan yaparak hayal güçlerini geliştirebiliyorlardı. Dolayısıyla oyuncak ve çocuğun mutluluğu arasında sanılanın aksine doğru değil ters orantı vardır. Orta çağda oyun kültürünü anlatırken, oyuncakların çok sınırlı olduğunu tahtadan atların, bezden bebeklerin çocuklar tarafından yapıldığına değinmiştik. O dönemin zorlu şartlarında bile çocuklar kendi ihtiyaçlarına kendi yaratıcılıklarına göre hayal dünyalarını çamura, kile, toprağa dökerek şekil almasını sağlamışlardır. Elde etmenin mutluluğuna ve sahip çıkmanın hazzına erişen çocuk doyumludur. Günümüzün sorununu en net şekli ile anlatacak durum budur. İşte bu durum da maalesef “veledşahi” bir düzenin sonuçlarıdır.

Veledşahi bir düzenin olduğu evlerde aileler çocuklarının her isteklerini yaparlar. Çocuklarının başına gelebilecek her durumda ebeveynin bir koruma kalkanı vardır. Çocuk o kalkanın arkasında bütün tehlikelerden bütün başarısızlıklardan ve bütün hayallerden uzak yaşar. Ne kendisi ile ne dünya ile ilgili bir fikri vardır.

Toplumda bazı çocuklar şımarık, egolu ya da tabiri caizse süt çocuğu gibi lakaplarla anılırlar. (Öndağ, 2017: 46). Bu çocukların ailelerine bakıldığında çocuklarına bir ekmek aldırmadıkları bir fatura yatırtmadıkları görülür. Esas yazık olan bu çocukların narsistliğe varan ruh halleridir. Arkadaş ortamlarında, işyerlerinde sürekli birilerini yönetmek isterler. Ya da tam tersine sürekli birilerinden onay beklerler ve yönetilmek isterler. İç motivasyonları neredeyse yoktur. Dışarıdan dış motivasyon olarak çalışırlar. Bu noktada kendine güveni ve saygısı olmayan bir birey olarak toplumda yer almaya çalışırlar.

Çocuklarını sınırsızca savunan her koşulda onları haklı bulan, karşısındaki kim olursa olsun–öğretmen, arkadaş, patron- esas suçlunun o olduğunu düşünen ve bunu çocuklarının önünde yapan ebeveynler maalesef yaptıkları davranışın yanlış olduğunu görmemektedir. “*benim çocuğum yapmaz*” işte bu tarz ebeveynlerin yeni söylemlerinden biri de budur. Çocuğunun gelişimi için hiçbir çaba göstermeyen, evin içinde ona küçük küçük sorumluluk vermeyen, kendi bol bol yalan söyleyip çocuğu söylediğinde onu disipline edeceğim derken döven, mahremine saygı göstermeyen, çocuğun her alanına müdahale eden anne baba tablosunun sonucu; ezik, kendine güveni ve özsaygısı olmayan ya da tam tersi; hırçın, saygısız, sürekli yalan söyleyen bir çocuktur. Durum böyle olunca çocuğun evdeki davranışı ile okulda ya da arkadaşları arasındaki davranışları arasında çok fazla fark oluşacaktır.

Pozitif ebeveynlik; çocukların; okul ile arkadaşları ile ya da ders çalışmama sıkıntıları gibi içinden çıkamadıkları durumları pozitif yöntemlerle çözmeye çalıştıkları bir yaklaşımı ifade eder. Disiplin yerine sevgi ve tutarlı davranışlarla çocuğu yönlendirmek bu yaklaşımın ana kuralıdır.

Bu yaklaşımda bir şeyin nedeni önemlidir. Ebeveyn için bir anlam ifade etmese de çocuk yaptığı davranışın özellikle ebeveyn tarafından neden hoş karşılanmadığını bilmek ister.

Sabır, bu yaklaşımın en temel kavramlarından biridir. Çünkü çocuklar bir günde değişmezler. Bundan sebep sabır ile çocuğa doğru yolu göstermekten anlatmaktan bıkmamalıdır. Büyük resmi görmek için parçaları özenle seçmek ve doğru yere koymak gereklidir.

2.3.6. Yavaş Ebeveynlik

Adından da anlaşılacağı gibi gayet net bir kavramı ifade ediyor. Ebeveynliğin daha özümsevenek kaygılardan uzak, beklentilerden arınmış hali diye de tanımlayabiliriz. Yavaş ebeveynlik, günümüzün koşturmalı yaşantısında kendini kaybetmiş özellikle anneler olmak üzere anne ve babalara bir öğüt niteliğinde olabilir. İş hayatı, ev hayatı, okul, çocuklar, alışveriş derken ebeveynler kendilerini zamanla bir robottan farksız görüyorlar. 24 saatin her dakikası sanki planlı. Planda ya da programda herhangi bir değişiklik ya da aksama olursa sanki bütün düzen bozulacak. Özellikle anneler için bu yük fazla olabilir. Hem mükemmel olmak hem her şeyi kontrol etme isteği kısa vadede bir süper kahraman yaratsa da uzun vade

de çok yıpratıcı sonuçlar doğurabilir. Zamanla bu mükemmellik vasfı başta ebeveyni sonra da çocuğu olumsuz etkilemektedir. Bu mükemmel gibi görünen tabloda o kadar çok duygu yaşanıyor ki ailede başlayan yıkım toplumsal boyutlara ulaştığında mutsuz bir kadın, mutsuz bir ebeveyn ve mutsuz bir çocuk ortaya çıkıyor. Her şeyi kontrol altında tutmak isteyen anne ve babalar neredeyse bütün yönetimi kendilerinde topluyorlar. İşbirliğinin azaldığı bu ortam da çocuk kesinlikle kendisini değersiz hisseder. Birey olma yolunda ise bu oldukça olumsuz bir durumdur. Ayrıca ebeveynde mükemmellik durumundan dolayı sürekli bir kaygı durumu vardır. İşlerin ters gitme ya da düzenin bozulma korkusuyla endişe ve kaygıları hem yüksektir. Bundan sebep ev ortamında sürekli hissedilen bir gerginlik ve huzursuzluk vardır. Hayatı hızlı ve sürekli aktif yaşamaya çalışan ebeveynlerin çocuklarından beklentileri de oldukça yüksektir. Başarı anlayışları çoğunlukla okuldaki notlardır.

Sürekli aktif ve koşturmalı hayatı, olması gerekenmiş gibi algıladıkları çok açıktır. Sabah çok erken sporla başlayan hayat çocukların okula, ebeveynlerin işe gitmesiyle devam eder. Bu arada gün içinde koşturmalı toplantılar, çocukların okuldan alınıp hemen bir aktiviteye ya da bir kulübe bırakılması ile devam eder. Arada ev için alışveriş yapılır. Eve döndükten sonra ise; çocuklar hemen ödeve oturtulur. Yemek zevkle yenmesi gereken bir aile ortamından bir hazdan öte karnın doyması için gereken fizyolojik bir ihtiyaç olarak algılanıp masadan hemen kalkılır. Yarım kalan ödevler ve diğer okumalar yapılır. Kısaca kapıda “*çabuk ol*”, “*ayakkabılarını acele giy. Geç kaldık*” diye başlayan söylemler “hemen yatağa yat” ile son bulur. Birde “*şimdi olmaz işim var*” sloganı var ki, hızlandırılmış ebeveynlik diye belirtilen ebeveynliğin yegane söylemidir. Bu söylemi çok sık kullanan anne ve babalar için çocukları ile iyi ve etkili zaman geçirmedikleri söylenebilir. Çünkü bu hızlandırılma içinde sürekli meşgul olunan bir iş vardır. Örneğin; yemek yenir yatma zamanına kadar bir saatlik sürede çocuk oyun oynamak ister, ebeveyn ise ertesi gün için yemek yapmak telaşındadır. Burada anne ertesi gün daha aparatif bir şey hazırlama yoluna giderek ya da çocuk uyuduktan sonra bir saatini daha ayırarak yemek yapma yoluna gidebilir. Ama planda çocukla oynamak olmadığı için şuan çok işim var daha sonra diyerek çocuğu kendi iç dünyası ile baş başa bırakır. Sonunda çocuk aradığı duygusal boşluğu oyuncaklarda ya da telefon, tablet gibi araçlarda bazen de olmayan hayali kahramanlarla doldurmaya çalışır. Eğer çocuk yaş olarak biraz daha büyük ya da ergenliğe daha yakın ise sonuç daha kötümser olacaktır. Bu durumda çocuk kendini kabul ettirmek için hiç girmemesi gereken ortamlara girebilir.

Kötü arkadaşlıklar edinebilir. Yani çözüm hayatın koşturmacasına biraz ara vermek ve çocuklara zaman ayırmak gibi çok da zor olamayan bir yoldan geçiyor.

Tüm bu koşturma içinde ebeveyn ve çocuklar ne kadar mutlu? Sürekli aktif olmak iyi bir şey mi? Biraz durup mola vermek hem vücut hem beyin sağlığına iyi gelmez mi? Tüm bu soruların bu yaklaşıma göre tek bir cevabı var: ebeveyn biraz yavaşla!

Bu yaklaşıma şöyle bir açılım yapılabilir. Biraz maddi hazlara ara vermek gerekebilir. Manevi hazlar belki daha önemli hale getirilebilir. Şöyle ki; her zaman her koşulda çocuğumuza en iyi oyuncağı almak, en marka kıyafeti ya da ayakkabıyı giydirmek zorunluluğu ortadan kalkarsa maddi doyum daha aşağılara çekilebilir. Böylece haz ve doyum odakları değişir. Böylece birey önce kendine sonra en yakınlarına daha sevgi ve özgüvenle bakar. Maddi rekabetler ya da kaygılar daha önemli ise burada aslında özgüven eksikliğinden bahsedilebilir. Çünkü doyumsuzluğa sebep olan şeyde budur. Tüm bunlar bir köşeye bırakılıp sevgi ve güven bağlarına, akşamları oynanan aile oyunlarına, beraber gülünen fıkralara önem verilirse ebeveynliğin daha sorunsuz olacağı aşikardır.

Yavaşlamak için birlikte yaşamak gereklidir. (Mermer, 2018: 32). Birlikte keyif almak, birlikte öğrenmek, birlikte ortak zevkte buluşmak. Bunlar zor ve koşturmalı hayatlarda ebeveynlere ve çocuklara güçlü motivasyon kaynağıdır.

Hayatı mükemmellikten çıkarabilmek gereklidir. Ebeveyn olarak da hata yapmaktan keyif almayı bilmek gerekir. Bu aslında bir yerde zorunluluktur. Çünkü eğer ortada bir hata olursa, sabretmenin değeri artar. Tahammül sınırları genişler. Eğer ebeveyn hata yaparsa çocuğunun şefkatine masumiyetine sığınabilir ki bu aradaki güven ve sevgi bağını katlar. Eğer çocuk hata yaparsa her koşulda anne ve babasının onu seveceğini öğrenir. Yani koşulsuz sevgiyi öğrenir.

Günümüzün kalabalık, koşturmalı, yoğun hayatında ebeveyn olarak bazen roller unutulabiliyor. Çocuğun okuldaki, arkadaşları arasındaki belki kardeşi ile olan ya da kendi ile olan sorunları görülemiyor. Çünkü anne babanın daha kendilerinin çözemediği içinden çıkamadıkları bir dünyaları var. O dünyadan çıkabilmek için ise; biraz ara vermek zorundadırlar. Kendi yaralarına derman olamazlarsa çocuklarının yaralarını asla iyileştiremezler. Dolayısıyla ebeveyn rolünün ilk görevi kendi dünyalarını sakinleştirmek, sadeleştirmek ve bazen de pasifleştirmektir. Ancak

bundan sonra çocuklarının gözünden onların mutluluğunu ya da üzüntülerini anlayabilirler.

Kısacası kaygıdan uzak, haz duygusu gelişmiş mükemmel olanı değil de daha iyiyi arayan güçlü, özgüvenli bir çocuk yetiştirmek ise amaç; önce ebeveynlerin hayatlarına sakinlik ve yavaşlık getirmeleri gereklidir. Maddi kaygılardan uzak, dış çevre odaklı yaşamaktan imtina eden, iç huzuru ve aile bütünlüğüne önem veren ebeveyn olmak önemlidir.

2.3.7. Paylaşımlı Ebeveynlik

Çocuğu eşit şekilde paylaşmak anlamına gelen paylaşımlı ebeveynliğin bu mecazi anlamını derinleştirmek toplumsal süreçte çocuğun yaşam kalitesini artırmak amacındadır.

Çocuk elbet bir aile ortamında doğar. Doğduğu andan itibaren ise karşılanması gereken bir takım fizyolojik gereksinimleri vardır. Ama bunlar kadar önemli bir şey de psikolojik ve duygusal ihtiyaçlarıdır. Ebeveynleri ile büyüyen ve etkili iletişim ile pozitif yaklaşımların kabul edildiği bir aile çocuk için ideal olmalıdır. Ve bu şekilde psikolojik ve duygusal ihtiyaçları karşılanan çocuk elbette iyi bir yetişkin olma yolunda sağlam karakter geliştirecektir. Fakat durum tersine döndüğünde çocuk için hayat zorlaşacaktır. Yani aile birliği sarsılmaya başladığında çocuk bundan en iyi haliyle bile kötü etkilenecektir. Dolayısıyla çocuğun tüm bu travmatik süreçleri en az hasarla atlatması için geliştirilen bir ebeveynlik çeşididir. Yani çocuğun her iki ebeveyne de ayrı ayrı ihtiyaç duyduğu yönünde bir dayanağı vardır.

Paylaşımlı ebeveynlik dünyanın birçok ülkesinde yasal ve bilimsel olarak da desteklenmiş bir modeldir. Burada aslında amaç; boşanma kararı verilir verilmez ebeveynlerin çocuğu paylaşmak için güç kavgasına girmesinin önlenmesidir. Başka bir önemli amacı da; çocuğun hâkimiyetini alamayan ebeveynin çocuğun hayatından bilerek veya dayatma ile uzaklaşmasıdır.

Bununla ilgili Türkiye Paylaşımlı Ebeveynlik Platformu'nun bir yazısı şu şekildedir:

Herhangi bir gerekçeye dayandırılmaksızın, henüz boşanma davası dahi başlamadan, bir anda ebeveynlerden birisinin çocuğun hayatından ya tamamen silinmesiyle, ya da 'ziyaretçi' statüsüne indirgenmesiyle, tek ebeveynli ikamet ve velayetle sonuçlanan bu süreçte çocukta ortaya çıkan başlıca bozukluk, dünyada Parental Alienation (Ebeveyne

Yabancılaşma) olarak isimlendirilmiştir. Ebeveyne yabancılaşmanın en belirgin ve ortak özellikleri arasında, öz nefret, yapısal bilince dönüşen öz değersizlik hissi, öğrenme güçlüğü, okul başarısında keskin düşüş, antisosyal davranış bozukluğu ve şiddet eğilimli kalıcı kişilik yapısının temellerinin atılması yer almaktadır. Ayrıca obezite, astım, fiziksel yaralanmalar, dikkat eksikliği ve hiperaktivite ile de korelasyonu da yapılan araştırma bulguları arasında yer almaktadır. (Parıltı, 2016).

Paylaşımlı ebeveynliğin yasal olarak gerekli bazı ön koşulları vardır. Bunları da yine bu platformun yayınladığı bilgilerden derlemeye çalışarak vereceğiz.

“Dünyanın her yerinde uygulanan, başarısı yüzlerce araştırma ile kanıtlanmış bir uygulama olan ve aynı zamanda Avrupa Konseyi’nin aldığı 2079/2015 no’lu kararda tavsiye edilen model paylaşımlı ebeveynlik modelidir. Paylaşımlı Ebeveynlik’in ön kabulü *“children need both parents equally”* yani *“tüm çocukların her iki ebeveyne de eşit oranda ihtiyacı vardır”* şeklindedir. Bu modelin üç temel ayağı vardır. Ayrıca muafiyet arz eden istisnai halleri vardır”.

Paylaşımlı Ebeveynliğin üç sütun ayağı bulunmaktadır: Bütünleşik Velayet, Çifte İkamet, Eşit Zaman ve Sorumluluk.

Muafiyet teşkil eden istisnai halleri şunlardır: Adil bir yargılama sonucunda çocuk gelişimine zarar verebilecek **kanıtlanmış suç** (şiddet, madde bağımlılığı, çocuk istismarı) mevcut ise bu ebeveynler paylaşımlı ebeveynlik kriterleri dahilinde yer alamazlar. Bunun dışında yer alan ebeveynlik zafiyetleri bir çocuğun hayatından ebeveynin çıkarılması için gerekçe teşkil etmez.

Bütünleşik Velayet; çocuğun hayatındaki tüm güncel ve geleceğe dair kararların ortak bir şekilde alınması anlamına gelmektedir.

Çifte İkamet; çocuğun hem annesinin hem babasının evinde bir odasının ve bir yaşam düzeninin olması, bu iki yaşam düzeninin aynı doğrultuda oluşturulması ve çocuğun eğitim hayatını sekteye uğratmayacak şekilde düzenlenmesidir. Araştırmalar, çocukların çift ikametli yaşam düzenine kısa bir süre içinde adapte olduklarını ortaya koymuştur. İki evin optimal uzaklıkta olmadığı durumlarda anne veya babadan birinin çocuğun olduğu yere taşınması söz konusu olabilmektedir. Anne veya babadan biri kişisel sebeplerinden (iş, yeni aile) dolayı bu düzenlemeye yanaşmadığı durumlarda, araştırmalara göre, çocuğun yer değiştirmeden ortak bir tek evde yaşaması (birdnesting), annenin ve babanın dönüşümlü olarak aynı ortak eve ebeveynlik etmek için gittikleri bir başka uygulama da çocuk için tek ebeveynli ikamete dayalı yaşam düzenlemesinden çok daha olumlu sonuçlar vermektedir.

Görüldüğü üzere bu model anne ve babanın sadece kendi özelinde aldıkları bir karar olmaktan öte hukuki anlamda karşılıklı anlaşmalarına dayanan bir modeldir.

Paylaşımlı ebeveynliğin; amacı aynı uygulandığı farklı bir türü daha bulunuyor. İki kişinin, bir çocuk yetiştirme ve o çocuğu mutlu etme dışında aralarında hiçbir bağ bulunmadan anne ve baba oldukları bir modeldir. Yani aralarında herhangi bir duygusal veya cinsel temas olmadan sadece çocuk sahibi olma arzularını gerçekleştirmek için bir araya gelmiş kişilerden oluşmalarıdır. Bakıldığı zaman boşanmış ebeveynlerin durumu ile aynı gözüküyor. Çünkü artık onlarda da bir duygu ve çocuk dışında bir ilişki kalmıyor. Aralarındaki ilişki çocuğun menfaatlerini ve ihtiyaçlarını birlikte karşılamak/paylaşmak ve çocuğu mutlu bir şekilde hayata hazırlamaktan ibaret oluyor. Ama yine de buradaki durum farklıdır. Burada birbirini hiç tanımayan yapay döllenme yoluyla çocuk sahibi olan ve şartların ve çocuğun ihtiyaçlarının bir görev misali paylaşıldığı bir anlaşma vardır. Konunun sınırlarını aşılıyor ancak yine de belirtmek istenirse; sonuçta ortak bir sevgiden doğan aile birliğini tamamlama mantığı dışında kalan bu model de zamanla çocuğa duyulan sevgi ve ilgide de azalmalar olabilir. Bu konuda yapılmış bir araştırmaya rastlanılmamış fakat her ihtimali düşünmek gerektiğinden ileriki dönelerde bu negatif durumların çocuğu daha fazla tramvaya sokabileceği bilinmelidir. Diğer bir yönden ise bu ebeveyn taraflarından biri gerçek bir evlilik yapar ve bundan çocuk sahibi olursa çocuklar arasında sevgi, ilgi, şefkat dağılımları adil olmayabilir. Daha çok Avrupa da uygulanan bu yöntemin uzun vadede sonuçları hakkında bir yorum ve araştırma bulunmamaktadır. Ama şu söylenebilir ki; çocuk geçici gün değil uzunca yılların içinde bu ailelerde vaktini geçireceğinden çok dikkat ve özveri gerektirmektedir.

2.3.8. E-ebeveynlik (İnternet Ebeveynliği)

E-ebeveynlik ve bundan sonra gelen iki arada ebeveynlik, hızır ebeveynlik ve zamansız ebeveynlik araştırmalar neticesinde yeni kavramlar olarak sunulacaktır.

E-ebeveynlik ismindeki görünüşünden ve anlamından da anlaşılacağı üzere internet ebeveynliğidir. Bunu birkaç anlamı ifade edecek şekilde açıklamak daha doğru olacaktır. Şöyle ki; kaynağını ve amacını internetten alan ebeveynlik.

İlk anlamında ebeveynlik yani anne ve babalık ile ilgili a'dan z'ye her şeyi internetten öğrenme yaklaşımıdır. Evet, yeri geldiğinde uzman doktorlardan ya da bu alanda yayınlanmış kitaplar/makalelerden destek alındığı doğrudur. Fakat maalesef hiçbiri sosyal medya kadar değer görmemektedir. Bunun çeşitli sebepleri vardır. İnsanlar uzman doktorlara ya da uzman doktorlar tarafından yazılmış bu kitaplara yeteri kadar bütçe ayıramamaktadırlar. Yine şehir merkezinde değil daha ücra bir yerleşim yerinde yaşayanlar köy/yayla gibi bu daha çok lüks içerikli detaylara hem zaman hem para ayıramamaktadırlar. Bunun sonucunda küçük bir kısım eski geleneksel yöntemlerle çocuğa yaklaşırken, büyük bir kısım ise hem zaman hem mekan hem para engeli olmayan sosyal medyaya kolaylıkla erişebiliyorlar. Bunun neticesinde bilgi yığını içinde kafa karışıklığı yaşıyorlar. Netice de bilgi sahibi olmadan fikir sahibi oluyorlar. Yine eleştiri kapsamında değerlendirecek olursak, bu internet kaynağını doğru kullanımda faydaları elbette yüksektir. Ancak birçok bilinçsiz ebeveyn yine alanında uzman kişilerin köşe yazılarını makalelerini ya da sosyal medya/web adreslerini takip etmektense fenomenleşmiş ebeveynleri (özellikle anneleri) takip ve taklit etmeyi tercih etmektedirler. Bu konu blogger anneler konusu kapsamında detaylı açıklanacaktır. Fakat özellikle annelerin büyük bir kısmı blogger anneleri referans alarak kendi özel ebeveynlik hayatlarını şekillendirmektedirler. Hamilelik ile başlayan bu özenticilik, bebeği büyütürken ve çocuğu şekillendirirken devam etmektedir. Asıl tehlike de aslında burada ortaya çıkmaktadır. Çünkü tek tip çocuk olmadığı için tek tip çocuğa yaklaşımda olamaz. Her aile ve bu ailenin dinamikleri farklıdır. Eve giren para, ebeveynlerin eğitim seviyesi, bulundukları çevre, ait oldukları kültür, çocukların okudukları okul ve bu okulun eğitim sistemi ve daha bir sürü etken çocuk yetiştirirken önemli konulardır. Bir başkasının çocuğuna sunduğu imkanlar kişinin kendi çocuğuna sunacağı imkanlarla mümkün değil benzemez. Bu sadece maddi anlamda değildir. Anne ve babalarında bu kavramlardan ne anladıkları önemlidir. Kimi ebeveyn çocuğuyla sadece anne ve baba ilişkisinin doğru olacağına inanır. Otorite, disiplin ailenin temel prensipleridir. Aile de herkes yerini ve konumunu bilir. Bir başkası arkadaş olmayı tercih eder. Burada da herkes kararlarda eşit hakka sahiptir. Baskı ve disiplin yoktur. Demokratik şartlarda aile üyeleri karar mekanizmaları içinde bulunurlar. Fakat ebeveyn olarak özellikle instagram da takipçi sayısı yüksek anneleri takip ederek tüm bu detaylar, özellikler es geçilmiş olmaktadır. Bazı noktalarda ve bazı etkinliklerle farkındalık oluşturması açısından

sosyal medyanın gücü şüphesiz yüksektir. Fakat bu özenilen ebeveynlerin yaşamlarına bakıldığında neredeyse tamamı maddi gücü yüksek kişilerdir. Evleri, arabaları kendi kıyafetleri en önemlisi çocuklarına giydirdikleri, yedirdikleri gerçekte paraya dayalı şeylerdir. Dolayısıyla evde telefon başından takip edilen ve çocuklarını büyütürken bu ebeveynleri referans alan özellikle anneler, çoğu zaman bir doktorun değil de o annenin ek gıda listesini çocuğuna uygulayabilmektedirler. Ama ortaya çıkan durum bazen negatif sonuçlara yol açmaktadır. Bazen örnek alınan bu ebeveyn bir kahvaltı listesi paylaşabiliyor. İçinde birçok annenin alamayacağı tarzda gıdalar ya da meyveler bulunan bu liste diğer anne tarafından uygulanamadığı takdirde duygusal bir çöküş yaratabiliyor. Şöyle ki, bu kahvaltı menüsündeki, cevizlerin, avakadoların veya daha bir sürü besinin çocuğa faydaları, beyinsel, zihinsel gelişimi açısından yararlı anlatılıyor. Bizzat şahit olunan tespitler, devamında şu şekilde oluyor: bunları alamayan anne ve baba da yetersizlik hissi başlıyor. Ya da bu besinleri yediremediği için çocuğunun özellikle beyin ve zeka geriliği yaşadığı gibi bir sonuca ulaşıyor. Çoğu zaman doktorlar bunların doğru olmadığını söylese de bu ebeveynlerde kendi çocuklarına yeteri kadar özen göstermedikleri gibi psikolojik kaynaklı üzüntüler baş gösteriyor.

Amacı bakımından e-ebeveynlik ise; diğerinden biraz farklı bir yöndedir. Diğerinde bir ebeveynin anneliğinin tüm kaynağını internetten alması vardır. Yani annelik ve babalık ölçütleri internetten alınan bilgilerle çerçevelenmektedir. Özellikle sosyal medya bu konuda en çok başvurulana merci idi. Fakat karşı anlamda bu sefer; toplumdaki ebeveynlerin takip ettiği gösterişli ebeveynler var. Bu taraf daha çok işin şatafatlı kısmında. Ebeveynliğini bilerek ve bazı ticari çıkarlar doğrultusunda sosyal medyada yürütmek. Yani kısaca amacı e-ebeveyn olmak. Özellikle annelerin uğraş alanı olan bu platformda bu fenomen veya influencer gibi adlarla adılan anneler, gösterişli ve havalı annelik tavırlarıyla diğerlerine örnek olma amacı gütmektedirler. Daha doğrusu asıl amacın; faydalı bilgiler vermek olduğu yönündedir. Tamamen yanlış bir amaç olmasa da uygulama da negatif etkileşimler olmaktadır. Çünkü takipçisi yüksek olan bu anneler reklam aldıkları için kendilerine gelen markaların faydalı olsun ya da olmasın tanıtımını yapıyorlar. Dolayısıyla o kullanıyorsa mutlaka bir faydası vardır diyerek alınan bir sürü üründe problem yaşanmaktadır.

Tüm bunların dışında en önemlisi; toplumda özellikle kadınlar arasında son derece eşitsizlik ve ayrımcılığa neden olmasıdır. Çünkü zamanla bu fenomen anneler arasında ve onları takip edenler arasında çok çirkin saldırılar ve kıyaslamalar yapılmaktadır. Bu kaynak gösterilen ebeveynlerin anneliğin ölçütlüğünü belirleme gibi bir misyonu da oluyor zamanla. Bunu bazen onları takip edenler yapıyor. Ve bu sefer sanki anneliğin bir kuralı ya da kıstası varmış gibi biri diğerinin çocuk yetiştirme yöntemini beğenmiyor ve dolayısıyla onları takip edenlerde de böyle bir kafa karışıklığı oluyor.

Diğer başka ayrışma ise; çalışan anne ve çalışmayan anne arasındaki gerilimdir. Dolayısıyla bu konuda tek bir doğru varmışçasına herkes kendi tarafındaki doğruyu savunmaktadır. Bu da annelerin birbirini eleştirmesine ve anneliklerinin kıyaslanmasına sebep olmaktadır.

Tüm bunlar yerinde ve dozunda olursa aslında belki de ölçü kaçmayacaktır. Ama maalesef günümüzün özellikle sosyalleşmeyi sosyal medya da arayan bireyleri bu dünyada kendilerine yer bulabilmek ve adından söz ettirebilmek için farklı yollara başvurabilmektedirler. Bunun en güzel ve etkili yolu ise eğer anne iseniz blogger annelikten geçmektedir. Bu yolla toplumun en hassas noktası olan anneleri ve bu annelerin en hassas konusu olan çocukları ele almak ve yönlendirmek çok kolay bir hale gelmektedir.

2.3.9. İki Arada Ebeveynlik

İki Arada Ebeveynlik; geçmişin kalıntıları geleceğin korkuları ile sarmalanmış ebeveynlerin davranış modelidir. Çoğu zaman iyi niyet ile yapılan tüm davranışlar geleceğin kendine güvenmeyen, kafası dağınık, kendi boş zamanını nasıl yöneteceğini bilemeyen yetişkinlerine dönüşüyor. Ve bunlar iki arada kalındığı için yapılıyor. Peki nedir bu iki arada ebeveynlik: hem kendi büyüdüğü, yetiştiği ve ebeveynlerinden öğrendiği geleneksel yöntemler ile yeni nesil yöntemler arasında kalan ebeveynlerdir. Ne yardım ne serden misali. İki çocuk yetiştirme tarzı arasında kalan ve ne yapacağını bilemediği için hem kendini hem çocuklarını arada bırakan kararsız ebeveynler. Geçmişin denenmiş, tecrübe edilmiş davranış kalıpları uygulanmak istenir. Çünkü anneler, babalar ve onların ebeveynleri öyle yetişmiş kendi çocuklarını da öyle yetiştirmişlerdir. Sonunda iyi ya da kötü, olumlu ya da olumsuz çıkarılacak bir sürü dersler vardır. Bunlar bazen bizi çıkmazlardan,

kararsızlıktan kurtarabilir ama yeni tecrübelerin değişimlerin önüne bir set çeker. Yeni nesil ebeveynlik de ise; keşfedilecek öyle güzel yollar vardır ki ve tüm bu yollara çocuklar ile birlikte çıkılır ve sonsuz heyecanlar yaşanır. Hem öğrenir hem öğrenilir. Ama bu da biraz karmaşıktır. Ne ile karşılaşılacağı bilinmez.. Fazlaca teknik ve bilgi gerektirir. İşte biraz ondan biraz bundan derken dengeyi yakalamaya çalışır ve iki arada kalınır.

Bu kavram ortaya çıkarılırken gerçekten yaşanmışlıklardan yola çıkılmıştır. Evet, bilinmelidir ki bir çok duygu, davranış ya da karar da tek bir amaç vardır; çocuğun iyiliği. Ama bazen bu iyiliğin ne yolla gerçekleşeceği bilinmemektedir. Kimi zaman eskiler böyle çocuk büyütmüş bir tecrübe bir denenmişlik vardır denir, kimi zaman ise geleneksellik cahil kalma ile eş değer görülüp artık o devir geçti söylemi altında yeniliğe yönelinir. Ama doğru noktasında negatif ve pozitif ayrımlar mevcuttur. Tek bir fikir kabul etmek sosyolojik bağlamda dogmaya sebep olur ki; toplumun dinamikleri bu yolla çözümlenemez. Önemli olan fikir sahibi olmadan önce bilgi sahibi olunmasıdır. Davranışlarda, söylemlerde, kararlarda bir tutarlılık ve denge olması açısından da temelin eğitim ve kültür ayaklarının sağlam olması gerekmektedir. Bu sayede bilinç düzeyi yükselir ki bilinç düzeyi ve kendi öz saygısı yüksek bireyler yeri geldiğinde eskiye, geleneksele dönmeyi çok rahat kabul ederler. Çünkü bunun onların yeniliğinden ya da eğitiminden birşey kaybettirmeyeceğini bilirler. Sezgileri yüksektir. Kısaca eğitilmiş ve bilinçli olmak tek bir yolu seçmek zorunda kalmanın önüne geçer. Koşulların ve şartların durumuna göre karar vermeyi kolaylaştırır.

Aksi takdirde iki arada ebeveynlik, çocukların tutarsız ve dengesiz olmasına neden olur. Neyi, nasıl yapması gerektiğini bilmeyen bir ebeveyn bu davranışı çocuğuna geçiremez. Dolayısıyla çocukta ne ile karşılaştığı ve nasıl tepki vereceği noktasında çelişkiler başlar. Bir hata yaptığında ceza mı alacak yoksa hoşgörü mü görecektir çocuk bunu bilmez ise; bu hatayı neden yaptığını ebeveyni anlamaz. Ama en kötüsü de çocuk bu yaptığından negatif veya pozitif çıkarımlar sağlayamaz. Bazı ailelerde disiplin aracı olarak ceza, dayak vb gibi korku salan yaptırımlar vardır. Ama eğer ailenin dinamiğinde bu varsa ve aile bunu değiştirmeyi düşünmüyor tam tersine doğru bir eğitim yöntemi olarak kabul ediyorsa çocuk bunu da bilmelidir. Bir gün ceza alan bir gün hoşgörü gören çocuk arsız ve söz dinlemez olur. Aslında topluma bakıldığında bir sürü çocuğa “ne kadar arsız” denir. Çocuk bunun sorumluluğunu

yüklenir. Zaten “*arsızım böyle kabul gördüm*” diyerek söz dinlemez tavrına devam eder. Ama bunun nedenini araştırmamak sormamak işin kolayına kaçmak olur. Çünkü hemen yaramaz çocuk ibaresi yapıştırmak kolaydır ve hemen konudan ve durumdan uzaklaşmayı sağlar. Ama eğer ailenin dinamiklerine bakılırsa muhakkak ki, tavırlarında ve davranışlarında sürekli ikilem yaşayan bir ebeveyn göze çarpar. Çocuğun her hareketine farklı tepkiler veren bir ebeveyn çocuğun tutarsız dolayısıyla itaatsiz ve söz dinlemez daha doğrusu ebeveyni takmaz bir hal almasına neden olur. Bazen de iki ebeveyn davranış ve kararlarında uyumsuz olur. Bu da yine aynı sonuçlar doğurur.

Dolayısıyla aile içinde alınan her kararda gösterilen her davranış ve tepkide kararlı olmak gerekir. Çocuğa yöntem ve yaklaşım tarzı olarak yönelirken de önce ebeveynin kendini eğitmesi ve bilinçlenmesi gerekir. Sonra da neye nasıl tepki vermesi gerektiğini kararlılıkla bilmesi gerekir. Bazı durumlarda geleneksel yöntemler bazı durumlarda bilimsel yöntemler kullanılabilir. Sonuçta tek bir yöntem ya da yaklaşım yoktur. Fakat bunu uygulamaya taşırken iki arada kalmamak gerekir. Belki tek başına karar vermek doğru olmalıdır. Yani çocuğun önünde değil. Önceden karar vermek ama kararlı olmak doğru olmalıdır. Ve iki ebeveynin ayrı bir ortamda ortak bir karar vermeleri ve çocuğun önünde karasızlık yaşamamaları çok önemlidir.

2.3.10. Hızır Ebeveynlik

Hızır ebeveynlik, ismi değişik gelse de bu ebeveynlik yaklaşımı da yine günümüz ebeveynlerini tanımlamakta yerinde kullanılmıştır. Aslında bakıldığında dünyada ki ebeveynlik yöntem ve yaklaşımlarının temeli aynıdır. Hepsinin sonucunda çocuğa verilen sevgi, saygı gibi pozitif yaklaşımlar vardır. Bu kadar çeşit ebeveynlik türünün olmasının nedeni ise; her biri ebeveynlerin ya da ebeveynliğin farklı bir özelliğini kendine konu etmesidir.

Hızır ebeveynlik ise; her şeye yetismeye çalışan veya her yerde olması gerektiğine inanan ebeveynleri tanımlamak için kullanılmıştır. Bu yaklaşımı açıklarken hem geleneksel ailelerin hem günümüz yeni nesil ailelerin özellikleri bir potaya konuldu. Çünkü burada her iki yaklaşımın da özellikleri bulunuyor. Ayrıca bu kavram daha çok anneler özelinde kullanılacaktır.

Eskiye döndüğünde şöyle bir tablo ile karşılaşılıyor. Baba evin geçimini sağlamakla yükümlü sabah evden çıkan akşama kadar ekmek parası için çalışan

evde kararları ve davranışları sorgulanmayan otoriter bir kişilikti. Anne ise, çalışsın ya da çalışmasın ev işlerinin tümüyle tek başına ilgilenmek zorunda olan çocukların problemleri veya eğitimleri üzerinde daha çok ağırlığı olan, çarşı pazar, fatura derken hepsinin sorumluluğunu üstüne alan on parmağında on marifet bir kişilikti. Bu dönemde babanın çocuklar üzerinde ağırlığı arada bir sevgi sözcükleri söylemek ve önemli kararlarda tek otorite olmasıydı. Ayrıca çocukları büyük hatalar yaparlarsa müdahale ederdi. Ama anne evin ve ailenin her koşulda en önemli aktif rolüydü. Babaların bu role girmesi anne için çok önemliydi. Ve bunun için çaba gösterirlerdi. Fakat babalar otorite kaybı korkusu ile buna taraf olmazlardı. Anne sabah ise gider, öğlen çocuğun okul toplantısına yetişir çıkışta market alışverişini halleder eve gelir yemek yapar sonra ödevleri kontrol eder ve günü bu koşturma ile bitirirdi. Her yerde olmak zorundaydı. Hem böyle olması zaten ona eskiden beri toplum ve kültür tarafından da dayatılmıştı. Çünkü o anne idi ve hızır misali herşeye aynı anda yetişmek zorundaydı. Mucizeler yaratması beklenmekteydi.

Günümüz annelerinde ise durum biraz farklılaşıyor. Eskiden tüm bu duruma dahil edilmek istenen fakat dahil olmayan baba şimdi kendi isteğiyle dahil olmak istiyor bu seferde anne bunu kabul etmiyor. Çünkü kendine “mükemmellik” misyonu yüklüyor. Her şeyin kontrolünün ve idaresinin kendisinde olmasını istiyor. Babaları daha işin başında saf dışı bırakıyor. Bebeğinin altını açmak isteyen babaya beceremezsin diye dokundurtmuyor. Kucağına aldığı zaman düşürürsün diye tepki gösteriyor. Sonunda yorulacağının ve hatta zihnen çökeceğinin farkında olarak tüm kontrolü kendine topluyor. Evet kendine hızır kutsaliyeti ekliyor ve bunu isteyerek yapıyor.

Bu yaklaşımın pek doğru bir yaklaşım olduğu söylenemez. Bu annelerin çabuk yorulduğu halk dilinde çabuk çöktüğü birçok kez kanıtlanmıştır. Hem fiziken hem psikolojik çöküntüye sebebiyet veren bu durum aile içindeki ilişkilerde de sıkıntıya neden olmaktadır.

Yavaş ebeveynlik yaklaşımının tam tersi bir durumu içerir. Orada ebeveynler hayatı daha yavaş ve dingin yaşayarak önce kendilerinin sonra ailelerinin huzurunu ön planda tutarlar. Günün hazzı önemlidir. Hızır ebeveynlikte ise; aslında asıl amaç; daha çok başarı ve aktif bir hayattır. Durup dinlenmeyi ya da hayata ve bu hayatın koşturmacasına ara vermeyi düşünmezler. Eğer ara verilerse düzenin bozulacağına inanırlar.

Her şeye yetişmek her yerde olmak gibi bir görevleri vardır. Hızır misali dokundukları hayatlarda mucizeler yaratmayı beklerler. Muhakkak ki annelik kutsaliyeti bunu içerir. Ve de elbette günümüzün bu zorlu şartlarında dokundukları hayatları güzelleştirip kolaylaştırmaktadırlar. Eşlerine, çocuklarına, diğer aile bireylerine, mesai arkadaşlarına, komşularına hep yardım etme içgüdüğü taşırlar. Herkesin hayatında bir değnek ile dokunmuşcasına mucizeler yaratmak isterler. Ama uzun vade de bu zorlu süreç ve koşturma hem anne hem de aile üyeleri üzerinde negatif etkilere sebep olacaktır. En ideali iş birliği ve birbirine güven kavramlarını benimsemektir. İşler her zaman sorunsuz gitmeyebilir. Bunu da yine hoşgörü ile çözmek en doğru olandır.

2.3.11. Zamansız Ebeveynlik

Bu ebeveynlik yaklaşımı da yine diğerleri ile ortak noktası olan bir yaklaşımdır. Hızır ebeveynler de olduğu gibi burada da aslında çok koşturma vardır. Farkı ise, buradaki kontrol merkezi tek bir ebeveynde olmayabilir. Hızır ebeveynler bilerek ve isteyerek bu görevi kendilerine yüklemektedirler. Burada ise her şeyi herkesi kontrol etme ya da herkesin yarasına merhem olma durumu yoktur. Buradaki ana nokta; zamanı iyi yönetememektir. Toplumda birçok ebeveyn zamanı yetiştirememekten sürekli şikayet eder. Hatta bundan sebep bütün aile üyelerinin yıllık giysi ve diğer ihtiyaçlarını internetten giderirler. Ailece çıkılacak bir alışveriş için bile yeterli zaman yoktur.

Bu ebeveynler için yine yavaş ebeveynlerin kabul edilmiş sakinliği söz konusu değildir. Zamanı sürekli planlamak zorundadırlar. Yapılacak, gezilecek, görülecek, okunacak o kadar çok şeydir ki, geçen her boş zaman onlar için kayıptır.

Çocuklarının boş vakitlerini bile doldururlar. Çünkü oynamak için yeterli zaman yoktur. O anda mutlaka bir ödev bir sunum ya da çözülmesi gereken bir test vardır. Eğer o iş o zamanda yapılmazsa başka zaman yaratılması konusunda sıkıntı çıkacaktır. Yemek yemeğe bile zaman ayıramayan bu ebeveynler, mesai saatleri dışında kalan her bir dakikayı planlarlar. Çoğu zaman 24 saat yetmez onlara. Sabah kalktıktan sonra gece yatağa girinceye kadar zamanın nasıl geçtiğini anlamazlar. Dolayısıyla o günden alınması gereken doyum yeterince alınmamışsa zaten ertesi güne negatif bir enerji ile başlarlar.

Hep aynı bahanenin arkasına sığınmaktadırlar. Böylesi işleri çözmek veya konuşmamak adına en kolayı olmaktadır. Günümüzün bu zorlu şartlarında diye başlayan milyon tane cümlemin devamı farklı hayatları tanımlasa da cümlemin sonu hep aynı şeyi veriyor. Günümüzün başarı skalasının yüksekliği ve eğitimdeki durumun yetersizliği gibi söylemlerle çocuklarda bu zamansız yolculukta savrulmaktadırlar. Okul, ödev, çeşitli mutlaka olması gereken hobiler, ekstra dersler, testler, sınavlar derken sonunda çocuğun hayatını ve zamanını planlaması bekleniyor.

Zamanın önemini bu kadar bilip ama onu bu şekilde verimsiz ve kalitesiz kullanan ebeveynler, çocuklarının hayatlarına ne şekilde olumsuz etki yaptıklarının farkında değildirler. Çocuklar heyecanları gereği gelecekle ilgili pek plan yapmazlar. Bu çok doğaldır. Bu doğallığa fazla müdahalede bulunup çocuğun zamanını daha gelmeyen bir gelecek için yatırım yapması yönünde planlar ve tüketirseniz çocuk hayal kırıklıkları ile dolu bir ömür geçirir. Çünkü ona bu kadar çeşit sunulursa hangisine ne kadar odaklanması gerektiği konusunda büyük sıkıntılar yaşayacaktır. Gününün 10 eşit parçaya ayrıldığı düşünülürse hangisinin daha önemli veya hangisine daha çok önem vermesi gerektiğini anlaması çok zorlaşacaktır. Zaman planlaması büyük ölçüde çocuğa bırakılırsa sonuçlarının olumlu ve olumsuz yönlerini kendi değerlendirecek ve buna göre yol alacaktır. Tabi birde hayatına bu kadar çok şey yüklenmesi onda negatif birçok sorunun oluşmasına neden olacaktır.

2.4. Ebeveyn Açısından Avantaj ve Dezavantajları

Yeni nesil annelik kavramı yukarıda açıklanan tüm ebeveynlik yaklaşımlarını içine alan bir kavramdır. Her biri anne ve babaların tutumlarını çocuğa yaklaşımlarını, ebeveyn-çocuk çatışmasının neden ve çözümlerini bir tarafından tutarak yol göstermektedir. Bazı yaklaşımlar ebeveynlerin koşturmalı hayatına atıf yapmakta diğeri çocuğuna nefes alacak kadar bile alan bırakmadığını belirterek çok müdahaleci tarafını açıklamakta, kimisi daha mükemmel olmaya çalışan annelerin mükemmellik kavramını sorgulamaktadır. Her biri ebeveynliğin bir ya da birkaç yönüne vurgu yaparak dikkat çekmektedir. Tüm bunları yaparken aslında değişen şartlara ne derece uyum sağlandığını da yüzeysel de olsa anlatmaya çalıştık. Tüm bu annelik yaklaşımları “*mükemmel anne*” ye ulaşma çabasının yarattığı dışa vurumlardır. Aileler bir şekilde çocuklarının üstün yetenekli, çok başarılı, çok akıllı olmaları konusunda açıkça söylemek gerekirse en yetkili ve sorumlu kendilerini

görüyorlar. Burada yaptıkları en büyük hata ise; çocukların duygu ve düşüncelerinin hatta en önemlisi kabiliyet ve yeteneklerinin göz ardı edilmesi ve ne yazık ki çoğu zaman önemsenmemesidir.

Yeni nesil ebeveynlik modelinin avantaj-dezavantaj veya olumlu-olumsuz yönleri maddeler halinde sıralanmaya çalışılacaktır. Ayrı başlıklar halinde değil. Aynı maddenin içinde yazılacaktır. Böylece kıyaslama/karşılaştırma imkanı olacaktır. Yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgular şu şekildedir:

- En başta teknoloji çağında annelik yapmak. Eskinin hem evdeki zorlu şartlarına hem toplumdaki olumsuz koşullarına nazaran kolaylığın yüksek olduğu bir dönemdir içinde bulunulan dönem. Her şey herkesin her yerden ulaşabileceği kadar yakındır. Bir bebek bezinin saatlerce kaynatılıp yıkandığı andaki zaman kaybının yerine şimdi anneler, ellerinde bir kitap ve çay ile daha konforlu bir hayat yaşamaktadırlar.
- Yine teknolojiden devam edelim. Bilginin bedava ve zahmetsiz herkese sunuluyor olması bu dönemin annelerinin en büyük ve önemli avantajlarından bir tanesidir. Akla takılan bir konuda anneler doktorlara veya uzmanlara bir telefon ya da bir mesaj ile rahatlıkla ulaşabiliyorlar. Sıkıntı ise; bilginin kaynağındaki kirlilikten geliyor. Eskiden olsa en fazla yakın çevreden anneanne/babaanne ve bir iki komşu ile bilgi alışverişi olurdu. Daha az kafa karışıklığı olacağından anne daha rahat karar verebilirdi. Şu an da bilgiye ulaşmak çok kolay ama o bilginin temiz, doğru ve güvenilir olanını bulmak zor.
- Bir diğer teknolojik gelişmenin pozitif yanı ise; anneler çaresiz ya da zor bir hastalık geçiren çocuklarını özellikle sosyal medya da attıkları bir mesajla tüm dünyaya yayabilip yardım isteyebiliyorlar. Ama bu bazı suistimallere de açık bir durum yaratıyor. Ebeveynler bazı durumlarda toplumun en hassas noktası olan bebek/çocuk hastalıkları konusunda diğer insanları duygusal olarak etkileyip yine duyguları ile oynayabiliyorlar.
- Tıp dünyası'nın müthiş gelişimi de yeni nesil ebeveynliğin diğer önemli avantajı. Eskiden özellikle anneler kendi atalarından, örf ve adetlerinden gelen çoğu yanlış uygulamaları çocuklarına isteseler de istemeseler de uyguluyorlardı. Çünkü gelenek böyleydi. Yeni doğan 2 günlük bebeğin sürmeli olsun diye gözüne kalem çekilmesi. Bunun yaratacağı; mikrobik ve

enfeksiyonel tehlikenin farkında olmadan bu tarz uygulamaları yapıyorlardı. Ama şu an anneler akla yatmayan bilimsellikten uzak doktor tarafından desteklenmeyen birçok şeyi yapmamayı tercih edebiliyorlar.

- Günümüzün ebeveynlerinin iş hayatında stres içinde çalışmaları; ev içinde aileye ve çocuğa yetişememe, eksik kalma gibi duyguları yaşamasına ve sinirli, huzursuz ve asık suratlı olmalarına sebep olmaktadır. Eşlerin ne yazık ki birbirlerine tahammülleri azalmaktadır. Bu sebeple sürekli tartışan eşler sürekli mutsuz ve kaygılı olmaktadır. Eskiden ise; kadınların çalışma hayatında pek olmamaları; onları asosyal biri yapmaktaydı. Bir iki komşudan ibaret olan günlük yaşamları; sıkıcı, monoton geçtiği için ruhsal olarak bunalma veya eziklik duygularını yaşamaktaydılar.
- Şimdinin ebeveynlerinin çalışma hayatında aktif olarak yer almaları konfor bazlı rahatlık sağlarken, çocukla geçirilen zamanın azalmasına sebep olmaktadır. Bur da da özellikle anneye özlem artmaktadır. Bazı çocuklarda “beni bırakıp gitti” düşüncesine varan duygusal bunalımlar yaşanmaktadır. Gün boyu anneye özlem duyan çocuk anne eve geldiğinde dikkat çekmeye ve şırmarmaya başlamaktadır. Sonuçta bir yanında özlem barındıran çocuk diğer yanında hırçınlık, yaramazlık barındırır.
- Günümüzün ebeveynleri teknoloji ve sosyal medyanın da etkisiyle gösteriş ve lüks peşinde koşmaktadırlar. Baby shower, hastane odası süslemeleri, bebek mevlütleri ve bunun gibi maddi olarak da yük olan organizasyonlara fazlaca önem vermektedir. Bunlar için oldukça pahalı bütçe çıkaran şirketler ile çalışmak ve bunların her detayını sosyal medyada yayınlama merakı içindedirler. Daha geleneksel hatta daha eski dönemlerdeki ebeveynler bu tarz maddi külfet yaratan durumlardan özellikle kaçınmışlardır. Diğer çocuğunun, akraba ya da komşu çocuklarının kıyafetleri ile idare etmeyi başarmışlardır.

2.5. Çocuk Açısından Avantaj ve Dezavantajları

Ebeveynler açısından olduğu gibi çocuk açısından da bu yaklaşımların çok önemi bulunuyor. Çünkü ebeveyn hangi ebeveynlik yaklaşımını benimsiyor ise onun getirdiği hızda, yavaşlıkta, baskıcılıkta, müdahalecilikte bulunuyor. Bu da direk hem çocuğu hem çocukla olan ilişkiyi etkiliyor. Çocuğun birey olma yolunda gösterdiği hareket ve davranış ailede edindiği tecrübe, takdir, ödül, ceza gibi uygulamalardan

oluşuyor. Dolayısıyla anne ve babanın bunların dışında öğretmen, arkadaş diğer yakın akrabaların tutumları çok önem arz ediyor. Ama konunun gereği ailenin etkilerinden bahsedilecektir.

- Geleneksel aileler kalabalık ailelerdi. Evde en az bir tarafın annesi ve babası olurdu. Yani büyükanne ve büyük baba. Çoğu durumda bekar teyze, hala ya da amca, dayı da bulurdu. Bu durumda çocuk daha çok kişi ile paylaşım yapabilir, ilgiyi toplayabilirdi. Bayram günleri gibi özel ve önemli günlerin kıymetini daha çok bilirlerdi. Beraber oturulan sofralar aile için önemli bir ritüeldi. Günümüzde ise; artık büyük aileler yok denecek kadar az. Tek ebeveynli veya paylaşımlı ebeveynliği benimsemek yoluyla bir ebeveyn bir çocuktan ibaret ilişkiler dikkat çekmektedir. Çocuk büyüklere karşı sevgiyi saygıyı öğrenmede ilişkileri kuramada ve yürütmede zorluk çekmektedir. Alanlar daraldığı halde yüzyüze ilişkiler yok olmaktadır.
- Geleneksel kalabalık ailelerde çocuğa karşı sevgi yoğunluğu fazla olabileceği gibi, bazı durumlarda çocuğun duygu ve düşüncelerine önem verilmez özellikle ruh hali gözlenmezdi. Bu durumda çocuk kabuğuna çekilir, zamanla kendini önemsiz hissetmeye başladılar. Ayrıca bu ailelerde çocuğun becerileri ve yetenekleri göz ardı edilir. Dolayısıyla çocuk yönlendirilmeye kapalıdır. Yeni nesil ebeveynlerde ise durum başkadır. Burada ise esas odak nokta çoğu zaman çocuktur. Onun becerileri, eğitimi, yetenekleri ve bunlar üzerindeki başarılarıdır. Yani çocuk fark edilir ve üzerine düşülür. Ruh hali önemsenir. Duygu ve gelişim dönemlerindeki özel zamanlara dikkat edilir.
- Çocuk teknolojiye uzak olduğu için kendi boş zamanını kendi planlaması gerektiği konusunda farkındalık sahibiydi. Çok fazla oyuncağın olmadığı bu dönemlerde çocuklar kendi oyuncaklarını kilden, çamurdan, topraktan kendileri yapmaktaydı. Ya da bir oyuncaktan haz almaları çok yüksekti. Ve doyuma kolay ulaşır ama kolay kaybetmezlerdi. Annelerinin yaptıkları bez bebeklerle yıllarca oynar ve her seferinde ilk kez ellerine alıyormuş gibi mutluluk duyarlardı. Günümüzde ise; maalesef ebeveynler çocukların önüne oyuncakları adete yığılmaktadırlar. Böylece çocukta haz alma veya doyuma ulaşma durumu kalmamaktadır. Çünkü istediği birşeyi elde etmesi için beklemesi gerektiğini bilmemektedir. Zaten o istemeden ebeveyni almış olmaktadır. Ayrıca oyuncak endüstrisinin bu denli gelişimi çocukların boş zamanını kendilerinin değerlendirmesine asla fırsat vermiyor. Yaratıcılıklarını

köreltiyor. Hazır yapılmış ve popülerliği bulunan oyuncakları kabul etmek durumunda kalıyorlar. Tam tersi ise, şimdi çeşitli puzze kartları, ya da ahşap bloklar ile çocukların el-göz koordinasyonu gelişiyor. Motor becerileri oluşuyor. Zeka ve hafıza kartları ile çocuğun hafızasında daha çok kelime ve sözcük oluşabiliyor.

- Günümüzün çalışan ebeveynleri maalesef yoğun bir tempoda çalıştıkları için akşam eve geldiklerinde yorgun ve çocuklarına karşı ilgisiz oluyorlar. Çocukları kendilerine bulaşmasın diye ellerine telefon, tablet sıkıştırıyorlar. Kendisiyle ilgilenmeyen ebeveyne karşı çocuk oyun ve aktivite isteğini elindeki aletle gidermeye çalışıyor. Eskiden ise; baba işten bile gelse sokakta oynayan çocuğuyla maç yapmadan eve girmezdi. Telefon, tablet gibi teknolojik araçların olmadığını düşünürsek eğlence anlayışı daha çok aile üyelerinin birbirleriyle iletişiminden, etkileşiminden oluşuyordu.
- Paylaşma duygusunun da gitgide azaldığını söylemek doğru olur. Kısıtlı sayıdaki oyuncağını değiş tokuş ederek oynamayı bilen çocuklardan, oyuncağını paylaşmayan hatta kendinde olup arkadaşında olmadığı için kendini ayrıcalıklı hisseden çocuklara geçildi.
- Çocuklar günümüzde anne ve babalarının tartışmasına daha çok şahit olmakta bu da onları gergin, huzursuz yapmaktadır. Ebeveynlerin tartışmalarının çoğu nedeni çocuğun eğitimi, davranışı hakkında vermekte zorlandıkları kararlar ve çatıştıkları zamandır. Bundan sebep çocuk anne ve babasının arasındaki gerginliğin dolayısıyla evdeki huzursuzluğun sebebi olarak kendini görmektedir.
- Eskinin yüz yüze ilişkisi yerini sanal ilişkiye bırakmıştır. Çocuklar, ebeveynleri, arkadaşları ile sürekli yüz yüze ilişki içinde idiler. Dolayısıyla gözlerinin içi gülen, espri yaptığı mimikleri ile belli olan çocukların davranışları daha içtendi. Fakat günümüzde her şey telefon, tablet, mesaj yoluyla olduğu için iletişim yüz yüze iletişimden “ekran iletişimi” ne doğru kaydı. Bu da konuşmaların, davranışların samimiyetinin anlaşılmamasına sebep oluyor. Dolayısıyla iletişimde kopukluk ve sıkıntıların yaşanmasına sebep olmaktadır.
- Eskinin çocuk oyunları, yardımlaşmaya, mesleklere veya aile ilişkilerine dayalı (evcilik, doktorculuk gibi) oyunlardı. Günümüzde ise; şiddet içerikli filmlere, dizilere, çizgi filmlere odaklı yaşayan çocuklar, birbirini itme,

düşürme, vurma hatta ateş etme gibi saldırı ve şiddet içerikli oyunlar oynamaktadır.

- Şimdinin çocukları geçmişin çekincen, daha az konuşan, annesinin bir bakışıyla oturduğu yerden kalkmayan çocuk tavrına karşı, daha çok konuşan, daha aktif, girişken, her şeyi soran ve merak eden bir yapıya dönüşmüştür.
- Okullardaki durumda iki yönlü açıklanabilir. Eskiden okullarda zengin fakir ayrımı pek yapılmaz ve göze batmazdı. Özel okul sayıları çok azdı. Telefon, tablet olmadığı için çocuklar arasında bundan kaynaklı kıskançlık ve eziklik yaşanmazdı. Bunun dışında sınıflarda çok sayıda (kırk ya da elli kişilik) öğrenci olduğu için derslerin anlaşılır olma düzeyi daha azdı. Günümüzde ise; özel okulların, okullardaki çeşitli kulüplerin sayısı arttıkça çocuklar arasındaki kıyaslama ve maddi ve ego kaynaklı özgüvende artmıştır. Yine bunun dışında; eğitim sistemindeki çok dillilik; farklı yeteklerin keşfi ve değerlendirilmesi gibi beceriye ve kabiliyete dayalı farkındalık seviyeleri de artmıştır.
- Günümüzde elektronik kitap okuma diye bir sistem vardır. Gerçekten toplumdaki kimi insana da faydası oluyordur. Fakat fiziki olarak kitaba dokunma eskiye nazaran azalmış durumdadır. Kitabın dokusu, kokusu insanın içinde farklı duygular oluşturmaktadır. Ayrıca bilgisayar ve televizyon başı oyunların sayısı arttıkça boş vakit değerlendirmeleri bu oyunlara kaymıştır. Eskiden boş vakit değerlendirmesi olarak ilk akla gelen hobi kitap okumaydı. Şuan ise, oyunlar, sosyal medya gezginliği gibi yine ekransal aktiviteler ilk sırada tercih edilenlerdir.
- Eskiden çocuklarda depresyon, aşırı kaygı, panik bozukluklar vb. gibi ruhsal ve psikolojik rahatsızlıklar azdı. Ya da belki vardı ama bu kadar çocukların gözüne sokulmadığı için çocuklar bir şekilde kendilerini toparlama yoluna gidebiliyorlardı. Günümüzde ise; bu oran çok artmış durumda. Mutlaka yüksek sınırdaki olanların tedavi edilmesi gereklidir. Ve bu alanda uzmanların artması önemlidir. Ama çocuklara, herhangi bir hastalık belirtisi göstermeden en ufak bir sıkıntısında bile pedagog ya da psikolojik destek aldırılmaktadır. Toplumda sekiz, dokuz yaşında anti-depresan ilaçları kullanan çocukların sayısındaki artış dikkate değerdir. 2005-2012 yılları arasındaki bir araştırmaya göre sonuçlar ise şöyledir;

“Dünya çapında antidepresan kullanan çocukların sayısı endişe verici oranda yüksek. ‘European Journal of Neuropsychopharmacology’ dergisinde yayınlanan bir araştırma, özellikle çocuklarda antidepresan kullanımının hızla arttığını ortaya koydu. Buna göre, 2005 - 2012 yıllarında çocuklarda antidepresan kullanımı Hollanda’da %17, Almanya’da %49, İngiltere’de %54, ABD’de %26 ve Danimarka’da %60 oranında arttı. 1998’den beri Dünya Sağlık Örgütü’nde aktif olarak çalışan psikiyatrist Shekhar Saxena, ortaya çıkan tabloyu “endişe verici” olarak değerlendirdi. Antidepresanların hasara yol açabileceğini vurgulayan uzmanlar, doktorların gerekmediği halde reçete yazmalarının doğru olmadığını söylediler. Aynı zamanda, 18 yaşından küçüklerin kullanmasına izin verilmeyen ilaçların reçetesiz satılmasından da kaygı duyuluyor. Dr.Saxena, “Bunlar, gençler üzerinde denenmeyen, gençlerde yaygın kullanımının haklı gösterilemeyeceği ilaçlar” dedi. (<https://www.medimagazin.com.tr/ozel-saglik/tr-dso-cocuklarda-antidepresan-kullanimi-endise-verici-duzeyde-9-682-69335.html>)

- Çocuk hakları konusunda ise; günümüzdeki gelişmeler sevindiricidir. Eskinin dayak, tecavüz, çocuk işçi çalıştırma, çocuk gelinler, özellikle kız çocuklarının eğitimden mahrum bırakılması gibi konularda ilerlemeler umut vericidir. Televizyon ve sosyal medyanın bu konudaki önemi yadsınamaz. Bir haksızlığın ya da adaletsizliğin haberi saniyeler içinde tüm dünyaya yayılabilir ve gerekenin yapılması sağlanabiliyor.
- Çocuk ölüm oranlarındaki düşüşte yıllar içinde dünyada azalmıştır. “1960 yılında toplamda her 1000 çocuktan beş yaşından önce ölen 282 çocuk oranına sahip olan dünyanın en yoksul ülkeleri, oranların 172’ye düştüğünü görürken, tüm dünyada bu oranlar 193’ten 86’ya düşmüştür” (Stearns, 2018: 299). Aşağıdaki tabloda genel görünüme yer verilmiştir.

Bebek Ölüm Oranları

(1000 doğum başına bir yaşından önce gerçekleşen ölümler)

Bölge	1950-1955*	1980-1985*	2000
Dünya	156	78	54
Afrika	192	112	87
Asya	181	82	51
Avrupa	62	15	11

Okyanusya	67	31	24
Latin Amerika ve Karayipler	125	63	32
Kuzey Amerika	29	11	7

*Bir yaşımdan önce ölme ihtimali

**Tablo 2.1 : Kaynak: Mortality 1988, table A.2; US Census Bureau
International Data Base 2000, www.census.gov/ipc/www/idb.**

2.6. Çalışan Anne Olmak

Annelik toplumsal bir roldür. Toplumsal rollerimizle birlikte bu rollerin getirdiği daha doğrusu zamanla toplum tarafından yazılı olmayan ama kabul edilmek durumunda kalınan davranışlar, düşünceler insanlar tarafından uygulanmak zorunda kalınmıştır. Peki nasıl? Şöyle ki: daha küçücük bir kız çocuğu iken, annelik rolünün ilk sinyalleri verilir. Bebeklerle oynamak, onların altını değiştirmek, emziriyormuş gibi yapmak, evcilik oynarken erkek çocuğun baba rolü ile çalışmaya gitmesi kız çocuğunun evde anne rolünü üstlenerek çocuklara bakması. Tüm bunlar toplumun içindeki diğer insanların bizim gireceğimiz rol ile ilgili bizden bekledikleridir. (Yeşilyaprak, 2015: 20). Günümüzde ise kadının rolünün yapısı değişti. Hala annelik rolü önemli iken aynı zamanda bununla beraber yürütülen bir çalışan anne rolü de kadının misyonuna eklenmiştir.

Orta çağ' ı anlatırken kadınların da aslında erkeklerle beraber tarlada, bahçede çalıştıkları görülmüştü. Zamanla makineleşmeyle birlikte şehirlere göç eden ailelerde kadınların yavaş yavaş ev içine çekilmeye başladığı görülür. Hatta bu vesile ile çocuklarıyla hiç olmadığı kadar ilgilendikleri vurgulanmıştı.

Kadınların bu evde oturma durumu zamanla *“kadın dediğin çalışmaz. Evde eşine, çocuğuna bakar”* gibi bir düşünceye neden olmuştur. Geleneksel ailelerde kadınların günümüze göre çok daha az çalışma hayatında olduğu görülmektedir. Büyük etkisi olsa da bu durum sadece toplumdaki kadın çalışmaz algısı yüzünden değildir. İş alanlarının kısıtlı olması, meslek çeşitsizliği, daha ağır koşullarda çalışma, hayat pahalılığının daha az olması yani tek kişinin maaşının bir aileyi geçindirecek seviyeye yakın olması, şehirde yaşamının azlığı, fazla çocuk sahibi

olma ve geniş aile yaşantısı (büyük anne ve büyük babalara bakma mecburiyeti) gibi nedenlerle de kadınlar çalışma hayatına girememiştir.

Günümüzde ise; yukarıda sayılan nedenlerin neredeyse hepsinin pozitif ya da negatif değişmesi sonucu kadınlar çalışma hayatına girmiştir. Ve anne olduktan sonra da aktif çalışmaya devam etmişlerdir. Türkiye’de bu oranın yüzde kırk beşlere çıktığı yönünde araştırmalar vardır. Asıl tartışma konusu ise bu noktadan sonra başlamaktadır. Dünya’da da bu konuda fikir ayrılıkları vardır. Bir kısım yazar, eğitim bilimci, ebeveyn koçu, çocuk psikoloğu gibi bu alanda uzman kişiler annelerin özellikle emzirme süreci de sayılan iki yaşına kadar çocukla evde kalmaları yani çalışmamaları gerektiğini söylemektedir. Fakat bir kısım uzman ise tam tersi, annelerin kendilerini daha rahat ve mutlu hissettikleri için bir an önce iş hayatına dönmeleri gerektiğini savunmaktadır. Her iki görüşün de bilimsel tabanı vardır. Yani hem anne tarafından hem çocuk tarafından özellikle gelişimsel ve ruhsal yönden araştırmalar ve kaynaklar mevcuttur. Her iki tarafın uzmanları da kendi görüşlerini destekleyici karşı görüşü çürütücü savlarla konuşmaktadırlar. Bu durumda anneler başta olmak üzere ebeveynler kendi maddi ve manevi durumlarına göre kendilerine yakın, içlerine sinen tavrı benimsemektedirler.

Şimdi yine karşılaştırmalı giderek her iki görüş sunulmaya çalışılacaktır. En başta bu görüşün ilk belirleyicisi maddi durumdur. Elbette maddi kaygısı bulunmadan iş hayatına hemen dönen annelerde bulunmaktadır. Ama maddi olanakların yerinde olsaydı çocuğuma kendim bakmak isterdim diyenlerin sayısı da azımsanmayacak kadar fazladır.

Karşılaştırmaya gitmeden önce rakamlarla kadınların nüfus, eğitim ve yaşam süresi içindeki oranlarına bakalım: Türkiye’de 2017 yılında, erkek nüfus 40 milyon 535 bin 135 kişi olurken kadın nüfus 40 milyon 275 bin 390 kişi oldu. Diğer bir ifadeyle nüfusun %50,2’sini erkekler, %49,8’ini ise kadınlar oluşturdu. Kadınlar ile erkekler arasındaki bu oransal denge, kadınların daha uzun yaşaması nedeniyle 65 ve daha yukarı yaş grubunda kadınların lehine değişti. Bu yaş grubundaki nüfusun %44’ünü erkekler, %56’sını ise kadınlardır. Hayat tabloları, 2016 sonuçlarına göre; doğuşta beklenen yaşam süresi, Türkiye geneli için toplamda 78, erkeklerde 75,3 ve kadınlarda 80,7 yıl oldu. Genel olarak kadınların erkeklerden daha uzun süre yaşadığı ve doğuşta beklenen yaşam süresi farkının 5,4 yıl olduğu görüldü. Türkiye’de 2016 yılında, 25 ve daha yukarı yaşta olan ve en az bir eğitim düzeyini

tamamlayanların toplam nüfus içindeki oranı %88,9 iken bu oran erkeklerde %95,1, kadınlarda ise %82,8 oldu. Kız çocuklarının brüt okullaşma oranının, erkek çocuklarının brüt okullaşma oranına olan göreceli büyüklüğünü ifade eden cinsiyet eşitliği endeksi değeri, 1'e eşit ise kız ve erkek çocukları arasında eşitlik bulunduğu anlamına gelir. Cinsiyet eşitliği endeksi değerinin, 1'den küçük olması erkek çocukları lehine eşitsizlik, 1'den büyük olması ise kız çocukları lehine eşitsizlik olduğunu gösterdi. Cinsiyet eşitliği endeksi öğretim türüne göre incelendiğinde; 2016 yılında ilköğretim öğrenci cinsiyet eşitliği endeksi 1,009, ortaöğretim cinsiyet eşitliği endeksi 0,943 ve yükseköğretim cinsiyet eşitliği endeksi 0,964 oldu. Cinsiyet eşitliği endeksi yıllar itibarıyla incelendiğinde ise; yükseköğretim cinsiyet eşitliği endeksinin 2008 yılından beri sürekli kız öğrenciler lehine gelişme gösterdiği görüldü.

Seçilmiş göstergeler	(%)		
	Toplam	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayan nüfus oranı (25+ yaş)	5,1	1,6	8,5
Yükseköğretim veya fakülteden mezun nüfus oranı (25+ yaş)	16,5	18,8	14,2
İstihdam oranı (15+ yaş)	46,3	65,1	28,0
İşgücüne katılım oranı (15+ yaş)	52,0	72,0	32,5
Genç işsizlik oranı (15-24 yaş)	19,6	17,4	23,7

Tablo 2.2 : Cinsiyete göre seçilmiş göstergeler, 2016.

(Türkiye İstatistik Kurumu: İstatistiklerle Kadın, 2017, Mart, 6, 2018, (Çevrimiçi). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594>).

Yükseköğretimde kadın profesörlerin/okutmanların oranı %43,1 oldu.

Yükseköğretim istatistikleri sonuçlarına göre; 2007 yılında erkek profesörlerin/okutmanların oranı %59,9 iken kadın profesörlerin/okutmanların oranının %40,1 olduğu görüldü. Bu oran 2016 yılında erkeklerde %56,9'a düşerken kadınlarda %43,1'e yükseldi. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2016 yılında, Türkiye'de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı %46,3 olup bu oran erkeklerde %65,1, kadınlarda ise %28 oldu. Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görüldü. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %15,2, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım oranı %27,2, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %33,6, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %41,4 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,3 oldu. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; 2016 yılında cinsiyete ve ekonomik faaliyetlere göre istihdam oranı incelendiğinde, tarım

sektöründe toplam istihdam oranı %19,5, erkek istihdam oranı %15,5, kadın istihdam oranı %28,7 oldu. Sanayi sektöründe toplam istihdam oranı %26,8, erkek istihdam oranı %31,6, kadın istihdam oranı %15,9 oldu. Hizmet sektöründe ise toplam istihdam oranı %53,7 olup bu oran erkeklerde %53, kadınlarda %55,4 oldu. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; yarı zamanlı çalışanların istihdam içindeki oranı 2016 yılında toplamda %10,3 olurken, erkeklerde bu oran %6,5, kadınlarda ise %19,1 oldu. Hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2012 yılında %14,4 iken 2016 yılında %16,7 oldu. Evlenme istatistikleri, 2017 sonuçlarına göre; resmi olarak ilk evliliğini 2017 yılında yapmış olan kadınların ortalama ilk evlenme yaşı 24,6 iken bu yaş erkeklerde 27,7 oldu. İlk evlenme yaşının en yüksek olduğu il, erkeklerde 30,6, kadınlarda 28,2 ile Tunceli oldu. İlk evlenme yaşının en düşük olduğu il ise erkeklerde 25,8 ile Niğde ve Şanlıurfa, kadınlarda 21,6 ile ağı illeri oldu. Boşanma istatistikleri, 2017 sonuçlarına göre; kaba boşanma hızı binde 1,6 oldu. İllere göre incelendiğinde kaba boşanma hızının en yüksek olduğu il, binde 2,57 ile İzmir oldu. Bu ili binde 2,51 ile Antalya ve Muğla, binde 2,3 ile Aydın izledi. Kaba boşanma hızının en düşük olduğu il ise binde 0,2 ile Hakkari oldu. Bu ili binde 0,21 ile Bitlis, binde 0,22 ile Şırnak izledi. Aile yapısı araştırması, 2016 sonuçlarına göre; eşler arasında en fazla sorun yaşanan konunun %5,9 ile ev ile ilgili sorumluluklar olduğu görüldü. En fazla sorun yaşanan diğer konular sırasıyla, %5,4 ile ailece birlikte vakit geçirmeme ve %5,3 ile sigara alışkanlığı oldu. Cinsiyete göre incelendiğinde; kadınlar eşi ile en fazla eşinin gelirinin yeterli olmaması, ev ile ilgili sorumluluklar ve sigara alışkanlığı konularında sorun yaşadığını belirtti. Eşinin gelirinin yeterli olmaması konusunda kadınlar %7,3, erkekler %3 oranında, ev ile ilgili sorumluluklarda kadınlar %7,1, erkekler %4,6 oranında, sigara alışkanlığı konusunda ise kadınlar %6,7, erkekler %3,7 oranında sorun yaşadı. Yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre; 2017 yılında mutlu olduğunu beyan eden bireylerin oranı %58 oldu. Erkeklerde mutluluk oranı %53,6 iken kadınlarda bu oran %62,4 oldu. Toplamda evli fertlerin %60,6'sı, evli olmayan fertlerin ise %52,4'ünün mutlu olduğu görüldü. Evli erkeklerin %55,7'si, evli kadınların %65,2'si mutlu olduklarını beyan ederken evli olmayan erkeklerin %49,1'i, evli olmayan kadınların ise %55,8'i mutlu olduğunu ifade etti. Yaşam memnuniyeti araştırması sonuçlarına göre; mutluluk kaynağı olan kişiler incelendiğinde 2017 yılında erkeklerin %76,4'ü, kadınların %64,9'u kendilerini en çok tüm ailenin mutlu ettiğini beyan etti. Erkeklerin

%7,7'si, kadınların %20,7'si ise kendilerini en çok çocukların mutlu ettiğini beyan etti. Mutluluk kaynağı olan değerlerde ise erkeklerin %64,1'i, kadınların %71,8'i kendilerini en çok sağlığın mutlu ettiğini belirtirken, erkeklerin %15,2'si, kadınların %17,9'u kendilerini en çok sevginin mutlu ettiğini belirtti. (www.tuik.gov.tr.-sayı:27594-06.03.2018 .

Sonuç olarak; kadınların lehine sonuçların olduğu görülmektedir. Hem eğitim hem istihdam anlamında. Fakat yine de istihdam olarak hala kadınların erkeklerle aralarında farklar var. Birçok işyerinin annelik rollerinden dolayı kadınları işten çıkardıklarını hatta işe almadıklarını sosyal medya ve haberler sık sık duyurmaktadır. Eğitim anlamında hızla gelişirken hala çalışma hayatında istenen noktalara ulaşamamıştır.

Bunun dışında annelik ve aile hayatı hala kadınların en baş mutluluk sebeplerindendir. Çocuk sevgisinin kadınlardaki oranı erkeklerdeki oranın neredeyse 3 katı kadardır. Bunun fizyolojik etkisini de düşünmemiz gerekir. En başta da söylemiştik; annelik doğuştan gelen bir içgüdüdür. Babalık ise sonradan öğrenilir. Dolayısıyla kadınların çocuk sevgisi ve bakımı ile ilgili olan düşünce ve davranışları elbette erkeklerinkinden fazla olacaktır. Ama günümüzde babaların çocuk bakımı ile ilgili iş birliği ve iş bölümü yaptıklarına bir gerçektir.

Kadınlar ile ilgili bu istatistiklerden sonra bunlara da bağlı olarak kadının çalışması ve çalışmaması yönünde gelişen durumlar ise şöyledir:

- İlk neden olarak maddiyat söylenmişti. Anneliğinden önce çalışan kadın maddi gücü yüksek kadındır. Dolayısıyla doğumdan sonra tek maaş ile geçinmenin yarattığı konforsuz hayat annenin psikolojik olarak dağılmasına sebep olabilmektedir. Dolayısıyla çalışıp parasını kazanan ve bu anlamda kontrolü elinde tutan kadın daha moralli dolayısıyla daha mutlu olur.
- İkinci boyut ise; çalışmanın verdiği özgürlük hissidir. Özellikle uzun yıllar çalışmış kadınlar anne olduktan sonra birden eve kapanınca, kendilerini yalnız, çaresiz ve mutsuz hissetmektedir. Gün boyu çocukla ilgilenmek yer yer bunalmalara sebep olmaktadır. Birde bunlara ev işi, yemek gibi günü iyice monotonlaştıran işler de eklenince kadının tahammül sınırları iyiden iyiye zarar görmektedir. Kadın işe gitmek ile kendine mola verdiğini düşünür. Bu çocuktan sıkıldığı anlamına gelmemelidir. Ama sosyallik anlamında kadının nefes almasını sağlamaktadır. Bunlara ek olarak şunu da belirtelim ki; erkeğin burada rolü çok büyüktür. Hem eş hem baba rolü ile kadına

destek oluyor ev işi ve çocuk bakımında iş bölümüne gidiyorsa kadın için bu zor durumlar atlatılması kolay hale gelmektedir.

- Diğer neden ise, kariyere verilen aranın kadında yarattığı olumsuz durumlardır. İki ya da üç yıl bazı durumlarda çok önemli gözükme de bazı mesleklerde ve kadının yaşı göz önüne alındığında bu süre çok daha önemli hale gelmektedir. Ara verilen sürenin kariyerine zarar verdiğini düşünen kadın bunun büyük gerginliğini yaşamaktadır. Bu durum hatta ekonomik sıkıntı ile de birleşirse ev içinde eşler arasında olumsuz durumlara neden olmaktadır. Çalışmamayı tercih eden anneler ise; bu verilen arayı fedakarlık olarak görüp duygusal olarak kendilerini çok daha mutlu hissetmektedirler. Geri kalan hayatın büyük bir bölümünü çalışarak geçireceğini düşünen anne verilen birkaç yıllık aranın çocuğuyla geçirilen zamandan çok daha değerli olmadığını düşünerek bu konuyu önemsemez.

- Diğer en önemli noktalardan biride çalışan kadının çocuğuyla yeteri kadar ilgilenemediği algısıdır. Bu noktada ortaya şu görüş çıkmaktadır: Çocukla geçirilen sürenin uzunluğu mu yoksa kalitesi mi önemlidir. Çünkü evde olup çocuğuyla ilgilenmeyen çocuğunun ihtiyaçlarına cevap vermeyen anneler için çalışmamasının pek de önem arz etmediği savunulmaktadır. Diğer taraftan ise çalışmak zorunda olup çocuğuna yetemediği ona yeterince zaman ayıramadığını düşünüp mutsuz olan birçok kadın da mevcuttur. Bununla ilgili çocuğuyla geçirilen süreye takılıp çeşitli yargılar çıkaranlar için yapılmış bir araştırmadan çıkan sonuçlar şu şekilde özetlenmektedir.

Çocukla geçirilen sürenin uzunluğu değil, kalitesi önemlidir. Yani gerçekten annenin evde kaldığı süre çocuğuyla birlikte, onunla oynayarak, ilgilenerek sağlıklı etkileşime girerek geçirilmiyorsa olumlu hanesine yazılabilecek bir puan kazandırmıyor annelere.

Annenin çocuk ile birlikte geçirdiği süre arttıkça kalitesi azalmakta. Yani anne *“bunalmakta” “öf” “aman” “dayanamıyorum” “yeter”* hallerine girmekte ve bunun da çocuğa olumlu değil, olumsuz etkisi olmaktadır. Bu yüzden ev hanımları çocukları ile birlikte aynı mekan da olsalar da onlarla pek birlikte vakit geçirmeye katlanamıyorlar.

“Hangi anneler çocukları ile kaliteli zaman geçiriyor” sorusu ise bir başka karmaşa! Çünkü buna *“kumral, balık etinde, evine düşkün anneler”* filan gibi bir yanıt verilemiyor. Sadece şu değişkenlerle ilişkili olduğu söylenebilir:

anneninin yaşı, eğitim düzeyi, çocuğu isteyerek dünyaya getirip getirmemiş olması, iş yükünün yoğunluğu, çalışmaya ilişkin tutumları, annenin psikolojik özellikleri, bireysel ve aileye özgü etkenler gibi değişkenler belirleyici olabilmektedir (Yeşilyaprak, 2016: 113).

- Annenin çalışmasının hem çocuğa hem anneye iyi geldiği görüşleri yanında bunun tersini savunan görüşlerde vardır. Tıbbi olarak da ilk iki yıl emzirmek için önemlidir. Bu süreçte çocuk ve anne arasındaki bağlanmanın da güvenli ve sağlam olması gerekmektedir. Bu bağlama konusunun önemini Adem Güneş, Pam Leo, Susan Stiffelman gibi alanın da uzman olmuş kişiler çok önem vermektedir. Çocuğun ilk 4 yaşa kadar olan sevgi ve güven bağlanmasının geri kalan hayatı için dönüm noktası olduğunu söylerler. Bu noktada çalışan ya da çalışmayan anne olsun çocuğuyla etkin vakit geçirmek zorundadırlar. Ama bu bağlanma döneminde çocuğun anneye olan bağlanma ihtiyacı yüksek olduğundan annenin çocuğun her anında yanında olması gerektiğini savunan görüşler vardır. Çocuk sabah işe giden annesinin onu terk ettiği gibi bir düşünceye kapılabilir. Ve bu onda “istenmiyorum” algısı oluşturabilir. Bu sebeple eğer çalışmak zorunda kalınıyorsa bile eve gelince çocuğun ihtiyaçlarına odaklanmak önemlidir. Yine çocuk anne işe gidince anneanne/babaanne gibi güvenilir birine bırakılmaktadır. Fakat burada da şu sorun çıkmaktadır. Bu büyükler belki sevgi ve şefkat olarak bir bakıcıdan ya da kreşteki öğretmenden daha fazla şey katabilirler. Fakat çocukla etkili iletişim konusunda yetersiz kaldıkları aşikardır. Bunu olumsuz bir görüş olarak almamak gerekmektedir. Büyük annelerin artık yaşlarının geçtiğini, daha önce de fazla çocuk bakmış olduklarını, sese, gürültüye tahammül edemediklerini, fiziki olarak çocuğun peşinden koşacak güçte olmadıklarını düşünürsek onlara hak vermemek doğru olmaz. Ayrıca bu büyüklerin eğitim anlayışı ile annenin eğitim anlayışı birbirinin tam zıttı olabilmektedir. Bu durumda çocuk sürekli arada kalmaktadır. Bir davranış yaptığında bir taraf ters tepki gösterip diğer taraf hoşgörü gösterince çocuk o davranışın doğru ya da yanlış olduğunu algılayamamaktadır. Dolayısıyla büyüklerin verdiği bu tepkileri anlamsız ve çelişkili bulmaktadır.
- Çalışmayan anne güne çocukla başlar ve bu çocukta inanılmaz bir huzur oluşturur. Güne birlikte kahvaltı ederek başlamak devamında birlikte etkinlikler yapmak anne ve çocuk arasındaki ilişkiyi neredeyse mükemmel

düzeye getirir. Diğer yandan yaşı üç, dört olan çocuk artık anne-baba dışında kendi yaşlılarıyla oynama ihtiyacı duyar. Kendi ebeveyni ona yetmemektedir. Değişik arkadaşlıklar değişik ortamlar ve oyunlar keşfetmek ister. Sürekli koşmak, zıplamak ister. Fakat bunları ev ortamında dilediğince yapamaz. Fakat anne de nasıl olsa ben evdeyim gereksiz kreş masrafına girmeyelim mantığıyla çocuğu sosyal ortamdan uzak tutar. İşte burada çocuk zamanla paylaşmamaya, yaşlılarıyla geçinememeye başlar. Çünkü annesinden başka oyun arkadaşı yoktur. Etrafında sürekli annesini görmek ister. Fazlasıyla annesine bağımlı yaşamaya başlar.

Bu maddeler biraz daha artabilir. Fakat esas mantık burada çocukla etkin bir iletişimdir. Bazı durumlarda hatta belli bir yaşa kadar anne ile çocuğun birlikte zaman geçirmesi bizce de biraz daha ağır basan düşüncedir. Bunun için çeşitli önlemler konuşuluyor ama ne kadarının yapıldığı veya yapılacağı konusu net değil, uzun süre de net olacağı benzemiyor. Annelere yardımcı olacak ve destekleyecek birtakım fikirler şöyledir:

- İşyerlerinde kreş uygulamasının olması.
- Süt ve emzirme saatlerinin istisnasız her anneye uygulanabilmesi
- İş yerlerinde süt sağma/emzirme odalarının olması
- En önemli desteklerden biri de anneye yarım gün ya da yarım hafta çalışma imkanının verilmesi
- Evden çalışmanın desteklenmesi
- Eğer anne çalışmak zorunda ise; diğer ebeveyn olan babanın yukarıdaki imkanlardan faydalanan olması. Çünkü çocuğun anne ve babadan en az biriyle güvenli bağlanma yaşaması gerekmektedir. İlk tercih annedir. Ama anne için mümkün değilse babanın bu haklardan yararlanması önemlidir.

Bunun dışında eğer anne çalışıyorsa kendisi kendi hayatını kolaylaştırabilir. Bunun içinde şunlara önem verebilir.

- Çalışan kadın iyi bir organizatör olmalıdır.
- Önceliklerini belirlemeli ve ona göre plan yapmalıdır.

- Başkalarının-eş,anne,çocuk,arkadaş-sorumluluklarını üstlenmemelidir.
- Başkalarının “gözüne girmek” ve “aferin” almak için kendini sıkıntıya sokmamalıdır.
- Ev ve aile sorumluluklarını ilgili kişilerle paylaşın ve bununla ilgili ısrarlı ve tutarlı olun.
- Gerektiğinde kendine, eşine, çocuğuna, anne ve babasına, dostlarına suçluluk duymadan ve onları incitmeden “HAYIR” diyebilmeli.
- Başkalarıyla değil, kendi ile yarışmalı ve kendini hoşnut etmeye öncelik vermeli.
- En yakınları ve en sevdikleri dahil olsa bile kimseyi yaşamına, evine ve yaptıklarına karışma hakkı vermemeli.
- Kendi duygularının, isteklerinin, gereksinimlerinin ve amaçlarının farkında olmalı ve onlara sahip çıkmalıdır.
- Yanlışlarını ve başarısızlıklarını kabul etmeli ve onlardan ders çıkaracak fırsatlar yaratmalıdır.
- Gereksinim duyduğunda çevresindekilerden ya da uzmanda yardım ve destek istemelidir.
- Umutsuzluğa kapıldığında kendini mutlu hissedecek şeylerin yazılı olduğu bir liste yapıp gücünü ve umudunu tekrar kazanmaya yardımcı olmalıdır (Yeşilyaprak, 2016: 154).

Çalışan anneler ile ilgili bir öneride Galinsky'dan gelmiştir. Ona göre çocuk yetiştirirken sekiz kritik anne-baba becerisi gerekmektedir;

- 1- Çocuğunuza onu sevdiğinizi ve onun sizin için önemli olduğunu hissettirin. Bunu sadece sözle değil, her davranışınızla, ona yönelik tutumunuzla onun algılamasını sağlayın.
- 2- Çocuğunuzu dinleyin, onu sorularına, verdiği ipuçlarına yanıt verin.
- 3- Çocuğunuzu olduğu gibi kabul edin (koşulsuz kabul). Yetersizlikleriyle kabul edin ancak ondan başarı bekleyin.
- 4- Ona güçlü değerler kazandırın. (örneğin; çalışmanın erdemi, dürüstlük, insanları sevmek , iş birliği vb.)
- 5- Yapıcı disiplin kullanın.

- 6- Çocuğunuzla düzenli(rutin) ve törensel eylemler oluşturun. Bu konuda olumlu ve yaratıcı olun. Onun beyin gelişimini sağlayacak duyuşsal davranış kalıplarını benimseyin.
 - 7- Çocuğın eğitime katılın, eğitimin bir parçası olun, ilgilenin ve onda olumlu tutumlar gelişmesine katkıda bulunun.
 - 8- Size gereksinim duyduğı zaman çocuğunuz için, çocuğunuzun yanında olun. (örneğin, ona küsmeyin, cezalandırmak için sevginizden yoksun bırakmayın, çaresiz durumlarda desteğınızı çekmeyin).
- (Yeşilyaprak, 2015: 161).

Son olarak, Galinsky şöyle ekliyor; bu konuda yazılmış kitapları okumak, kurslara gitmek ve kendini eğitmek yeterli değildir, “sabır”, “sebat” ve “uygulama” önemli araçlardır.(Yeşilyaprak, 2015: 161).

Bu maddeleri kabul edenler ve etmeyenler elbette olacaktır. Ya da sadece bazı kriterleri uygulayanlar olacaktır. Önemli olan çocuğın ne kadar aktif ve istekli dinlendiğı ve ihtiyaçlarına önem verildiğidir. Ne kadar araştırmalar yapılmış olsa da hem fikir olunan bir şey vardır ki; çocuklar ailelerinin tepki ve davranışları üzerine şekillenmektedir. Sorunlu, hırçın ya da tam tersi, sevecan, sorumluluk sahibi çocuklar, bu niteliklere ve etiketlere ailelerinin onlara verdikleri veya veremedikleri duygu, düşünce, tavır ve davranışlardan dolayı sahip olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BLOGGER ANNELER ve İNSTAGRAM ANNELERİ

Blogger anneler; gelişen teknoloji, bilgisayar, internet derken hızlı bir şekilde dünya da geniş kitleleri etkisi altına alan sosyal medya da annelikleri ile var olmaya başlayan yeni bir annelik değişim sürecinin en baş aktörleridir. **Sanal annelik*** (araştırma sonunda ulaşılan bir kavram) de diyebileceğimiz bu değişimde anneler; yaşadıkları deneyimleri, tecrübeleri, bazen kötü bazen iyi yaşamışlıkları diğer insanlara ama özelde annelere sanal dünyada gösterme yolundadırlar.

İnstagram anneleri de bir bakıma blogger anneleri ile eşdeğerdir. Neredeyse her blog annesinin bir instagram hesabı var ama her instagram annesinin bir blog hesabı yoktur. Blog yazmak işin biraz daha “ben daha bilgiliyim” deme halidir. Yer yer farklılıkları vardır. Bunlara da aşağıdaki maddelerde yer verilecektir.

Annelik bireysel bir karar olduğu gibi aynı zamanda toplumsal bir karardır. Anne olmaya karar vermeden önce aslında önce yakın çevre sonra toplum tarafından çeşitli baskılara maruz kalınmaktadır. Evlendikten sonra sürekli ne zaman çocuk sahibi olacağının sorulması ya da ilk çocuktan sonra ikinci çocuğun sorulması bunlar toplumsal sürecin bir parçasıdır. Ayrıca daha küçük yaşlardan beri başlayan kız çocuklarına anne olma algısının yerleştirilmeye çalışılması aslında anneliğin toplumsal bir rol olduğunun en büyük kanıtıdır. Bunun dışında çocuk sahibi olduktan sonra da çocuk bakımı ile ilgili her konuda anneye yine önce yakın akrabalar olmak üzere, komşular ve diğer anneler tarafından büyük bir baskı yapılır. Bu baskı bazen öyle boyutlara varır ki; kendi çocuğuna bakamayan aciz bir konuma düşürülür anne. Lohusalık denen olgu da gerçek anlamında; kadının doğum sonrası fizyolojik sürecinin iyileşmesidir. Fakat yine bu da annenin toplumsal baskı ve yükün altında ezildiği bir dönem olarak algılanmaktadır. Çünkü bakıldığında anne aslında loğusa depresyonuna giriyorsa bütün bu suçlamalar, konuşmalar ve baskılar sonrası kendi ruhsal dengesinin bozulması sonucudur. Kısacası annelik hem özelde hem genelde sosyal bir boyuttur ve süreçtir. Dolayısıyla blogger anneler ya da annelikleri ile gündeme gelmek isteyen kadınlar bu toplumsal baskıdan kurtulmak ve geleneksel anneliğe bir parça itiraz etmek amacı ile seslerini duyurmak istemektedirler. Bunun

* Sanal Annelik: Sosyal Medya üzerinden diğer anneler ile etkileşim ve iletişim halinde olma durumudur. Annelik söylemlerinin sosyal medya üzerinden yansıtılması.

dışında hem çalışıp hem ev işleri ile uğraşan ve birde anne olan kadınların “*ben her şeye yetişiyorum*” sloganıyla mükemmel anneye ulaşma çabasının bir yansımasıdır.

3.1. Blogger ve Instagram Annelerinin Çocuklar Üzerindeki Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Bu konunun sosyolojik açıdan incelemesini yaparken hem negatif hem pozitif yaklaşılarak çok boyutlu incelenmeye çalışılacaktır. Hem diğer annelerin ve çocukların hem de toplumun üzerinde bıraktığı olumlu ve olumsuz etkiler incelenecektir.

Yarattıkları olumlu etkiler;

- Yıllardır kulaktan kulağa dolaşan annelik bilgisinin blimsel temel içerisinde yeniden düzenlenip bu sefer sanal dünyada geniş kitlelere ulaşması bağlamında birçok anneye faydalı olması.
- Sosyal medya’ nın dışında bir blogda yazı yazan anneler bir bakıma çocuğu ve çocuk ile ilgili olayları daha çok odak noktasına almaktadırlar. Bununla ilgili kitaplar okur, eğitimler alırlar. Daha sonrada bu bilgilerini kendi veya başka bir platformda blog yazarak diğer anneler ile paylaşırlar.
- Blog açma nedenlerine bakıldığı zamanda aslında hem kendileri hem çevresindekiler için faydalı olmaktadır. Çocukları ile ilgili resimleri, videoları ve güzel anları arşivlemek ve bu arşivleri uzaktaki çevresiyle paylaşmak için bir blog veya hesap açtıklarını söylemektedirler. Bir kısım annelerde ileride çocuğa bakıp hatırlayacağı bir anı bırakmak istemektedirler (Teke, 2014: 38, 39).

Burda şöyle bir bilgiye bakılacak olursa;

McDaniel’in ilk defa anne olan ve bebekleri on sekiz aydan küçük, yüz elli yedi Amerikalı anne üzerinde yaptığı araştırmada kadınlar blog yazma gerekçelerini kişisel deneyimleri belgelemek (yüzde 89) ve arkadaşlarla ve aile üyeleriyle iletişimi koparmamak (yüzde seksen altı) olarak belirtirler (Teke, 2014: 38).

- Blogger anneler ve instagram anneleri, annelerin ve anne olacakların bir araya gelerek bilgi paylaşmalarına ve sosyalleşmelerine olanak sağlamıştır. Ayrıca bu toplantılara çeşitli bebek markaları da katılmakta ve annelere

önemli bilgiler vermektedirler. Bazen çocuk doktorları, pedagoglar ve çocuk gelişimi alanında uzmanlarda annelere bebek ve annelik ile ilgili bilimsel ve tıbbi bilgiler vererek bilinçlenmelerini sağlamaktadırlar.

Yarattıkları olumsuz etkiler;

- Eğitimli ya da eğitimsiz her çocuk sahibi olan kadının kendini ve anneliğini kullanarak yanlış bilgiler vermesi ve bundan dolayı çok fazla bilgi kirliliğinin olması
- Elbette yol gösterici, eğitici yanları büyük oranda önemlidir. Fakat bazen toplumun belli kesimlerini üzdükleri veya tartışma yarattıkları da aşıkardır. Şöyle ki; birçok yeni nesil anne artık çocuk bakımı ile ilgili daha bilimsel temelli uygulamalara başvurmaktadırlar. Doktorlarının söyledikleri şeyleri yapmaktadırlar. İşte bu noktada yer yer eski ve yeni dönem uygulamalar arasındaki bu farkı anlatırken eskinin yöntemlerini uygulayan annelere; cahil, bilgisiz gibi atıflar yaparak bu iki kesimi çatışma haline sokmaktadırlar.
- Blogger anneler, aldıkları reklam ürünleri, markalarla yaptıkları reklam anlaşmaları ve katıldıkları etkinlikler ile ticari hayatında bir parçası haline gelerek ekonomik piyasanın birer üyeleri haline gelmişlerdir. Bu eğer sınırı aşarsa toplumdaki diğer kadınların ve annelerin tepkisini çekmektedir. Algı olarak “çocuğunu kullanan anne” imajına sürüklenmektedirler. Çünkü işin diğer boyutu aslında çocuğuna bakan annenin kariyerine son verip ev kadını olmasıyla başlar. Ve bu süreçten sonra paylaştığı resimler ve videolarla eğer tanınmaya başlar ise; bu sefer kariyerini bu platformlarda oluşturmaya başlar ve aldıkları reklamların ve ücretlerin sayısı diğer insanların dikkatini çeker. Dolayısıyla bu sefer annelikleri özelinde açılan siteler ve hesaplar başka alanlara kayar ve işin ticari boyutu ön plana geçer.
- Annelerinin elinde sürekli telefon gören çocuklar bunun doğal bir durum olduğunu algılamaktadırlar. Özellikle instagram anneleri için geçerli olan bir durumdur. Sürekli çocuğunun resimlerini ve videolarını koymak ve bunu çocuğun bilmesi ve izlemesi çocukta ilerleyen yaşlarda beğenilme, ego gibi negatif sonuçlara yol açmaktadır. Ayrıca telefon, tablet kullanmayı veya sosyal medya hesabı kullanmayı annesinden (tabi burda babanın rolü de büyük) gören, izleyen çocuk bunlara erişmek isteyecek ve normal kabul

edecektir. Zaten bu instagram annelerine bakıldığında çocuklarına da hesap açtıkları görülmektedir. Dolayısıyla maalesef çocukların internet kullanma oranı da yükselmektedir.

- Bunun dışında çocukların sürekli internette özellikle sosyal medyada sergilenmelerinin çocuk karakteri ve psikolojisi açısından oluşturduğu zararları önceki bölümlerde açıklamıştık. Bundan dolayı çocuğun mahremi dahil her anının sürekli sosyal medyada sergilenmesinin yarattığı olumsuzluk bireysel olduğu kadar toplumsal sorunlara da neden olmaktadır. Instagram annesi olmanın en önemli özelliği ise; çocuklarının eğlenceli ve güzel resimlerinin sergilenme zorunluluğudur. Bundan dolayı instagram anneleri bu konuda hassas ve dikkatli davranmalıdırlar. Ebeveynler çocuklara yabancılarla konuşmamayı, eğer evde yalnızlarsa kapıyı açmamalarını, bilinmeyen kişilere telefonda bilgi vermemeyi öğretmektedirler. Hatta çoğu aile, çocuklarının gittikleri yeri, oyun oynadıkları çocukları ve televizyonda izledikleri programları, okudukları dergi ve kitapları da denetlerler. Ancak, çoğu aile, çocuklar için dış dünya kadar endişe verici olan sanal dünyada gezinirken çocuklarını denetlemeleri ve rehberlik sağlamaları gerektiğinin farkında değildirler. İnternet'te çocukların kontrolsüz bir şekilde bırakılmaması oldukça tehlikeli sonuçlara maruz kalmamak için gereklidir.

Burada bir şeye dikkat çekmek gerekmektedir. AÇÇAP*, (AÇSAP) (2010) araştırmasında çocukların, İnternet kullanımı sırasında karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili ebeveynlerinin yerine arkadaşlarını tercih ederek arkadaşlarından yardım alma eğiliminde oldukları görülmüştür. Çocukların, ebeveynleri yerine arkadaşlarını tercih etmemeleri için ebeveynler dijital çağda dijital ebeveynlik rollerine sahip olmalılar. Dijital ebeveyn; dijital çağın gereksinimlerine göre hareket eden, temel düzeyde dijital araçlara hâkim, uçsuz bucaksız bir ortam olan dijital ortamlardaki olanakların farkında olan ve çocuğunu bu ortamlardaki risklere karşı koruyabilen, kişi haklarına gerçek hayatta saygı duyulması gerektiği gibi sanal ortamda da aynı şekilde davranılması gerektiğini çocuğuna aşıl原因 ve teknolojik gelişmelere kendini kapatmayan bireydir. Bu tanımdan yola çıkarak dijital ebeveynlere ait oluşturulan roller şöyledir:(Yurdakul, Dönmez, Yaman, Odabaşı, 2013: 888)

* AÇÇAP: Makale de AÇÇAP olarak yer alan kavram aslında AÇSAP olarak geçmektedir. Tanımı ise; Ana Çocuk Sağlığı Ve Aile Planlaması'dır.

Şekil 4.1 : Digital Ebeveynliğin Döngüsü.

Kısaca; sosyal medya ebeveynleri, instagram ebeveynleri, blogger ebeveynler, digital ebeveynler (daha çok anneler kullandığı için anneler özelinde anlatılmaktadır) hangi isimle anılırsa anılsınlar, öncelikle kendileri sosyal medyayı kullanırken birtakım koşullara uymak zorundadırlar. Sonra da bunları çocuklarına anlatarak onları dijital istismardan korumak zorundadırlar.

Dijital ebeveynlerin, dijital olanakların olumsuz yönlerinin farkında olmak için aşağıdaki özelliklere sahip olması gerektiği söylenebilir:

- Çevrimiçi ortamlardaki olumsuzlukları fark etme.
- Çevrimiçi ortamlardaki risklerin farkında olma.
- İnternet bağımlılığını fark etme.
- Tehlike sinyallerini fark etme.
- Çocuğun bilgisayarda ya da İnternet'te ne yaptığını ayırt etme. (Yurdakul, Dönmez, Yaman, Odabaşı, 2013: 890).

Dijital ebeveyn internetteki içeriklerin olumsuz yönlerinin farkında olduğu anda artık çocuğunu o olumsuz ortamdan korumak isteyecektir. Tam da bu noktada dijital ebeveynin belirlenmiş olan kontrol rolü devreye girmektedir. (Yurdakul, Dönmez, Yaman, Odabaşı, 2013: 890).

Ama bunu yaparken de farkında olması gereken bir noktada kendi kişisel hesaplarını da özgürce kullanamayacağını bilmesidir.

- Bunun dışında diğer bir olumsuz durum ise; çocukların hem fiziki hem psikolojik hem hem sosyolojik zorbalıklara maruz kalmalarına sebebiyet vermeleridir. Çocuğun bu kadar çok sosyal medya da gösteriliyor olması; bazen iç çamaşırılı, bazen banyodan çıkmış hali ile bazen deniz kenarında bikinili görüntüleri ile toplumdaki sapkın ve pedofili olan insanların dikkatini çekmektedir. Çocuk tacizlerine ve kaçırımlarına sebebiyet vermektedir.
- Özellikle instagram annelerinin annelikleri yanında yaşadıkları lüks hayatı sergilemeleri de bir tür özentiye sebep olmaktadır. İncelendiğinde birçok instagram annesinin kendisine ait lüks bir aracı var. Çocuğun eşinin kendine ait bir işi var. Yani maddi durumu zaten iyi olan bu annelerin kalan boş vakitlerinde annelik deneyimlerini ve bilgilerini paylaşmak için bloglara yöneldiğini görüyoruz. Dolayısıyla spor, diyet, ev içi dekorasyon, giyim ve kıyafetleri, gittikleri lüks restauratlar, tatilleri ile de yarışır durumdadırlar. Bunun sonucunda da onları takip eden diğer anneler görünürde belki de bu kadar mükemmel olmayan bu hayata özenmektedirler.
- Diğer önemli bir konu ise; takipçi kitlesidir. Bu annelerin paylaştıkları gönderilen altına yazılan yorumlar gerçekten durumun tehlikesini gözler önüne sergilemektedir. Bir kısım takipçi eğer instagram annesini eleştirirse diğer annelerin saldırısına uğrar. Daha önce hiç görmediği ve kendisine pek bir fayda sağlamayan biri için hakarete varan boyutlarda tartışmaya girmek insanları birbirine düşürmektedir. Yine bu yorumlarda herkes kendi fikrini kabul ettirmeye çalışırken bir diğer annenin uygulamasının ne kadar yanlış olduğunu söyleyerek yine annelik üzerinden “en iyi annelik” yarışına girmektedirler.

Çocukların internet kullanma oranları;

Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi kapsamında gerçekleştirilen araştırmaya katılan dokuz ve on altı yaş arasındaki çocukların İnternet’i kullanmaya on yaş civarında başladığı ve günde bir veya bir buçuk saat İnternet kullandıkları belirtilmektedir. (Çelen, Çelik, Seferoğlu, 2011: 647).

Çocuklar İnterneti;

- okul işleri (yüzde doksan iki)
- eğlence - video klip izlemek (yüzde elli dokuz)
- oyun oynamak (yüzde kırk dokuz)
- arkadaşları ile sosyal ağlarda paylaşımda bulunmak (yüzde kırk sekiz)
- haberleri okumak ya da izlemek (yüzde kırk)
- müzik ya da film indirmek (yüzde kırk) için kullandıklarını belirtmişlerdir.

3.2. Anneliğin Yeni Ölçütü

Blogger Anneler, bu işe ilk olarak annelik günlükleri tutmak, geleceğe anı bırakmak için başlamışlardır. Fakat daha sonra popülerlikleri arttıkça bu amaç çoktan aşılmış ve kıyasıya bir -tabi caizse- kıskançlık başlamıştır. Çünkü maalesef burada artık annelik sanki bir meslekmiş gibi bir algı yapılmaya başlanmıştır. Nasıl anne olduklarını ispatlamak yükümlülüğüyle reklamlarını yapmaya başlamışlardır.

Hürriyet Gazetesi'ne verdiği röportajda Psikolog Serap Duygulu bu durumu şöyle açıklamaktadır.

"Blogger olmak, deneyimlerin paylaşılmasıyla sınırlı kalmış olsaydı sorun yoktu. Ancak artık neredeyse uzman görüşü gibi paylaşımlara yönelmeye başlayınca sorunlar da başlamış oldu. Öncelikle 'anne olmak' gibi bir meslek çıktı. Oysa anne olmak bir meslek değildir. Anneliğin reklamı olmaz. Hâlbuki bazı Blogger annelerin kendi annelikleri üzerinden diğer anneleri yargıladıklarını, yönlendirdiklerini hatta 'En iyi anne benim' tutumları sergilediklerini, ayrıca açık ya da gizli ürün reklamları yaptıklarını görüyoruz. Deneyim paylaşmak artık ürün tanıtımı yapmaya, üstelik bunu da çocukları üzerinden yapmaya dönüştü! Birçok Blogger annenin; psikolog, diyetisyen, doktor gibi paylaşımlar yapması, hem onlar hem de onları takip edenler açısından son derece sakıncalı. Çocuklar büyüyünce onlara neden reklam ve tanıtım malzemesi haline geldiklerini, neden onlar üzerinden para kazanıldığını anlatmak mümkün olmayacak."

Yine hürriyet Gazetesi'ne verilen bir roportajda; Sosyal Medya Uzmanı Esra Öz, blogger annelerin aslında zamanla ticari kaygılar peşinde koşup instagrama ve dolayısıyla buranın getirdiği popülerliğe ve kazanca yöneldiklerini şöyle açıklamaktadır:

“Blog sayfaları ortaya çıktığında ‘günlük’ şeklinde kullanılırken, zamanla moda ve yemek blogları gibi özelleşmiş sayfalara dönüştü. Daha sonra ise anne Blogger’ların yazıları dikkat çekti. Annelik hikâyelerini yazmaları doğarken, sağlıkla ve psikolojiyle ilgili öğütler verir hale geldiler. Bu durum ise tehlikeleri beraberinde getirdi. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde Arş.Gör.Eda Turancı tarafımdan yapılan Anne Blogger’larla ilgili araştırmaya göre;

- Analiz edilen Blog sayfalarında annelerin “Sağlık ve psikoloji ile ilgili verilen tavsiyelerde sorumluluk kabul etmedikleri” yönünde uyarılar yazdıkları, dolayısıyla hem yorum yazıp hem de sorumluluk üstlenmedikleri ortaya çıkmıştır.
- Blog sayfalarında genel olarak ürün ve marka internet erişim bağlantılarına yönlendirmeler yaptıkları, doktor ve psikologların görüşlerine basın bülteni şeklinde yer verdikleri görülmektedir.
- Blogger anne’ adını kullanan annelerin Blog sayfalarının boş olduğu ortaya çıkmıştır. Yani Blogger olduklarını söylüyorlar ama Instagram üzerinden paylaşım yapıyorlar. Ürün pazarlayıp, toplantı düzenliyorlar. Kendilerini medya mensubu diye tanıtıyorlar. Ancak annelik bir meslek değil. Bu para kazanma yöntemi de tamamen etik dışıdır. Sırf para kazanmak için çocuklarını toplantılara götürüp kameraya bakmalarını istemeleri, “ürünleri giydirip mamaları yedirdiklerini” söyledikleri gözlemlenmiştir. Sosyal medyada paylaşılan bu çocukların gelecekte, bu fotoğrafları sildirmek için mahkemelere başvuracakları olasıdır. Ayrıca dijital ortama yüklenen hiçbir verinin tamamen yok olmadığı da unutulmamalıdır. Google’ın eski CEO’su Eric Schmidt, insanları sanal âleme döktükleri kişisel bilgi ve fotoğrafların iş arayacakları zaman bir utanç meselesine dönüşebileceği ve başlarına bela olabileceği konusunda uyardığını da hatırlatmak isterim (Kurt, 2017).

Bu söylemlerden de anlaşılıyor ki; instagram dünyasında aslında bir “annelik öğretisi” durumu vardır. Anneliğin ölçütü blogger anneler olmalıymış gibi ya da onların söyledikleri mükemmel anne olma yolunda emin adımlarmış gibi bir algı vardır. Bunu hem takipçiler yapmakta hem de bu instagram anneleri bu ortamı oluşturmaktadırlar.

Ama bilinmelidir ki; anneliğin anneler arasında oluşturulmaya çalışılan bir annelik ölçütü yoktur. Sevgi, güvenme, şefkat gibi zaten her annenin içinde var olan bu güdüler anneliğin ölçütü olsa gerek. Bunun dışında, gidilen aktiviteler, giydirilen kıyafetler, gönderilen okullar gibi özellikle maddi ve gösteriş içeren durumlar anneliğin asla ölçütü olamaz.

3.3. Anelik ve Sosyal Medya İlişkisi

Sosyal medya uçsuz bucaksız bir yer. Milyonlarca ürüne milyonlarca insana milyonlarca resime, videoya anında ulaşabileceğimiz bir platform. İşin hep eğlence ya da bilgi (öyle gösteriliyor) kısmına odaklanıp tehlike kısmı es geçiliyor. Yukarıda yazılan birçok tehlike ya da söylemler blogger anneler tarafından göz ardı ediliyor. Çünkü yaptıkları işin hep olumlu tarafını görüyorlar. Evet bizim de bahsettiğimiz gibi olumlu, pozitif etkileri var ama bunun yanında tehlikeli boyutları da var. Ama hem popülerliği hem de kazandıkları paraların haklılık durumunu savunmak için bu yargıları kabul etmiyorlar. Bu konu ile alakalı Ek 3’ de bir gazetenin röportajı yer almaktadır.

Dolayısıyla blogger’ların ve onların takipçilerinin bu paylaşımlarda dikkat etmesi gereken bir takım özellikler bulunmaktadır. Psikolog Serap Duygulu bu özellikleri şöyle sıralamaktadır:

- Uzman kimliğiyle yapılmamış, size yol göstermeyen paylaşımların sadece deneyimlere dayandığını ve kişilerin kendi görüşleri olduğunu unutmayın!
- Sosyal medyada herkesin her görüşü paylaşma özgürlüğü olduğunu, ama bunun sorunların çözümünde anahtar olmadığını göz önünde bulundurun.
- Sosyal medya çok fazla bilgi kirliliği içeriyor. Okuduğunuz bilgi size doğruymuş gibi görünse de alanında uzman insanlardan teyit almadan doğru kabul etmeyin. Özellikle çocukları, sağlığı, beslenmeyi ilgilendiren paylaşımlara ‘kesinlikle doğrudur’ şeklinde yaklaşmayın.
- Paylaşımın kendisinden çok, bir ürün dikkatinizi çekiyorsa, o paylaşımdaki önceliğin o ürünün reklamı olduğunu ve bilgi vermekten daha çok reklam ve tanıtım amacı taşıdığını unutmayın.
- Sosyal medyada çocukların mahremiyetini ihlal eden, özel anları kesinlikle paylaşılmamalı. Bezini değiştirirken, mayıyla, çıplak, poposunu gösteren fotoğraflar vb.

Reklam yapan Blogger’lar yaptıkları paylaşımın üzerine, tıpkı televizyonda ve görsel reklamlarda olduğu gibi “Bu paylaşım reklam içermektedir” yazısı yazmalı. Ancak bu durumda takipçileriyle olan etkileşimleri samimiyet kazanabilir. Böylece onları takip eden kişiler de hangi paylaşımın samimi bir deneyim, hangisinin karşılığı alınarak ücretli yapılan bir paylaşım olduğunu anlayabilir. Birçok Blogger “Deneyimledim” deyip, aslında hiç kullanmadığı bir ürünü ‘deneyim paylaşma’

adına paylaşıyor. Hâlbuki bu durum, bir markayı, samimi bir duygunun altına gizleyerek örtülü reklam yapmaktır. Bu da duygu istismarı anlamına gelir. (Kurt, Ömür: Blogger Anneler Teşhirci mi?, Hürriyet Gazetesi, 2017, Çevrimiçi. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/omur-kurt/blogger-anneler-teshirci-mi-40513007>).

3.4. Blogger ve Instagram Annesi Olmanın Koşulları

Blogger anne / instagram anneleri hangi isimle hitap edilirse edilsin sosyal medyanın figürlerinden en dikkat çeken oldukları aşikardır. Bu işi yapanlar yaptıkları bu fenomenlik işinin meslek olduğunu iddia etmektedirler. Belirli bir okulu, yüksek bir eğitimi olmamakla birlikte, internet okuryazarlığı, içerik üretme eğitimleri ve blog yazarlığı eğitimleri gibi işin teknik kısmını ilgilendiren bir takım eğitimler bulunmaktadır. Moda bloggerları, yemek bloggerları, makyaj blogerları gibi bir çok farklı ilgi alanı da bulunmaktadır. Toplumun hangi kısmına hitap ederse etsin kaliteli bilgi verildikten sonra yararlı bir alan olduğundan daha öncede bahsetmiştik. Fakat işin içine, maddi çıkarlar, reklamlar, herkes tarafından fazla tanınır olma gibi bireysel çıkarlar girince konunun esas amacından çıkılmış olunuyor. Özellikle annelik konusunda eğitilmiş olmayan kişilerin yaydığı bu bilgi kirliliğinin toplumdaki diğer kadınlar ve anneler üzerinde oldukça olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Bu konuda herhangi bir eğitim düzeyi olmadığına göre herhangi bir belirleyici etmen de yoktur. Bu hobiye kendi için meslek haline getirmiş kişiler için elbette belirli şartlar bulunmaktadır. Bu işi yaptıkları ve zaman ayırdıkları için belirli şartların olması gerektiğini kabul etmektedirler. Araştırmalardan edinilen bilgiye göre belirtiler şu şekilde sıralanabilir:

- Yeteri kadar zaman ayrılması
- İçerik üretmek
- Görsel vitrine önem vermek.
- Bloglarda ve instagram hesaplarında dikkat çekici resimler ve videolar paylaşmak
- Diğer blogger ve instagram anneleri ile etkileşimde olmak
- Reklam veren hesaplar ve şirketlerle temas halinde olmak
- Sahip olunan bilgiyi ilgi çekici hale getirip paylaşmak
- Düzenlenen her etkinliğe katılmak

- Özellikle çocuklar ile ilgili paylaşımlarda bulunmak.
- Yaşadığı annelik tecrübelerini paylaşmak

Fazla tanınır olmak blogger anneleri bu işin uzmanı gibi gösterse de gerçekte bunun böyle olmadığı bilinmektedir. Yaşadıkları çeşitli tecrübeler muhakkak ki vardır. Ama zaten her annenin yaşadığı annelik tecrübeleri ve deneyimleri vardır. Bunu uzman dili ile anlatarak toplumdaki diğer annelerin dikkatini çekmeyi başaran blogger/instagram anneleri bu işin koşulunun kendi anlattıklarından geçtiği gibi bir algı yansıtmaktadırlar. Annelik veya çocuk bakımı, eğitimi ile ilgili yaptıkları, söyledikleri bir şeyin bu işin kıstası gibi görülmesi aslında sakıncalı bir durumdur. Örneğin; kendi çocuklarına verdikleri uyku eğitimini bu işin en doğru yolu gibi anlatınca diğer anneler uyku eğitimi böyle olması gerekir gibi bir algıya sahip olmaktadır. Dolayısıyla uykunun ölçütü o uygulamadan geçiyormuş gibi bir düşünce hakim olmaktadır.

Kısacası bu işin bir ölçütü bulunmamaktadır. Özellikle çalışmayan ya da evden yarı-zamanlı çalışan annelerin boş zamanlarını değerlendirmek için giriştikleri bu iş bir hobiden ya da bir aktiviteden ibarettir.

3.5. Blogger ve Instagram Annesi ile Çocuğun Dünyası

Blogger / instagram anneleri ile çocuğunun arasında herhangi bir anne-çocuk ilişkisi bulunmaktadır. Annelik sözcüğünün başına “blogger” kelimesini getirince annelik daha yüce bir konuma erişmemektedir. Çünkü bu konuda tanınır olmak ve toplumda öncü konumda bulunmak sanki annelik ile ilgili kutsaliyeti bu alana çekmek istemektedir. Ama toplumdaki herhangi bir anne-çocuk ilişkisi dışında herhangi bir özel anlam yüklenmesi çok yanıltıcı olmaktadır. Elbette bazı alanlarda ya da konularda daha pozitif veya daha negatif etkileri bulunmaktadır. Bunlar da araştırmadan elde edilen bilgilerle şöyle sıralanabilir:

- Daha boş zamanı olan bu anneler çocuklarına daha çok zaman ayırebilmektedirler.
- Hem boş zaman hem maddi çıkar neticesinde katıldıkları çeşitli aktivitelerde çocukları ile eğlenceli vakit geçirebilme imkanı bulabilmektedirler.
- Katıldıkları çeşitli eğitimler, seminerler ile çocukları ile daha bilinçli ilgilenebilmektedirler.

- Bunların yanı sıra; çocuğun mahremine olan saygı azaldığı ve sürekli çocuğun resmi ve videosu çekildiği için çocuk bu durumdan rahatsızlık duyabilir.
- “Çocuk İstismarı” adı altında çocukların pedofiliye açık hale getirilmesi ve çocuğun bundan zarar görmesi. Bununla ilgili çok ünlü bir bloger anneye mahkemenen emsal niteliğinde bir karar çıkmıştır. Ek 4’de haberin içeriği ile ilgili bilgiler bulunmaktadır.
- Başka bir ilişki ise; anne ve babanın sosyal medya konusunda ortak bir kararda olmamalarıdır. Taraflardan biri bunu normal görüyorken diğerinin bundan rahatsız olması evde huzursuzluk çıkmasına sebep olmaktadır. Doğal olarak; çocuk bu huzursuz ortamdan etkilenmektedir.
- Anne katıldığı her etkinliğe çocuğu da peşinden sürüklemektedir. Bu çocuğun istemediği ortamlara girmesine ve gergin olmasına sebep olmaktadır.
- Bunun dışında annelerin; aldıkları reklamlar ya da tanıttıkları ürünleri çocukları vasıtasıyla göstermeleri çocuğun anneye olan güvenini sarsmaktadır.
- Annenin zaten çalışmıyorum çocuk benimle beraber günlük rutinime eşlik etsin mantığı çocuğu sosyalleşmekten uzak tutabilir. Kendisine bağlı bir hale getirebilir. Bunun dışında gittikleri farklı ortamlarda farklı çocuklar ile karşılaşmaları çocukların sosyalleşmesine katkı sağlayabilir.

SONUÇ

Tarihsel süreçte dönüşen ebeveynliğin niteliksel boyutu toplumda çeşitli etkenlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Anneliğin yıllardır süregelen saç ayaklarına birkaç tane daha öge katılmasıyla bu etkenlerin iç yüzü kendini çocukta, ailede ve ebeveynlerde göstermektedir.

Günümüz ebeveynliğini anlamak ve özümsemek için tarihin ilk dönmlerine gitmek ve ebeveynliğin ilk başladığı yer olan bebeği bulmak durumundayız. Bebeğin kendini anlaması çevresini fark etmesi için önce annesini çözmesi ve ona güvenmesi gerekmektedir. İşte orta çağlardan beri süregelen durum da budur. Çocuğun ve çocukluğun dogmatik görüşler dışında bir gerçekliğinin olduğu ve aslında kendi doğasını kendisinin yarattığı bir olguyu açıklamak ve bunu doğuştan gelenlerle kabul etmek insanlığın en baştan beri yapması gereken düşünceydi. Fakat çocuğun hatta bebeğin ahlak, edep ve namus kavramlarının dışında düşünülmesi gerekirken, bu kavramların uygulanabilirliğinin sıfır olmasından dolayı “ilk günahı” onda bulmak ve bunu savunmasız bir canlıya yüklemek sureti ile insanlığın gelecekteki kirli dünyasının nedenlerini ona yüklemek dini öğretilerin ve öğreticilerin kaostan beslenmelerinin önünü açmıştır.

İçten gelen annelik duygusunun bastırılmış olması ve çocukların kendine özgü kültürlerinin oluşturulmaması içinde bulunulan çağ’ ın en büyük handikapıdır. Yapılan yanlış uygulamalar, ortaya çıkan ihtiyaçlar yeni dönemi mecbur kılınca çocuğa ve çocukluğa yapılan haksızlık gün yüzüne çıkmaktadır. Bundan sonra gelen bir dönemde çocuklar gelişimin ve değişimin bir parçası olmaya başlamaktadırlar. Doğal olarak ebeveynlerde bu değişimden bazen isteyerek bazen zorla paylarını almaktadırlar.

Son teknolojiler, gelişen uzmanlık alanları, ortaya çıkan yeni metodlar ile birlikte ebeveynlik ve bunun özelinde annelikte temelden değişime uğramıştır. Gelenekselin baskıcı, korkutan, ceza ve ödülü disipline etmek için kullanan ailelerinden; daha modern, daha özgür ve daha demokratik ailelerine geçilmiştir. Fakat artık son süreçte bu özgür ve demokratik ailede kendi içinde başka kollara

ayrılmaktadır. Kimisi Faruk Öndağ'ın deyimi ile “veledsahî” bir düzende yol alıp adım adım herşeyini çocuğun kararlarına bırakan ve ailenin neredeyse tüm yönetimini çocuğun inisiyatifine bırakan ebeveynler varolmaktadır. Kimi ebeveynler ise demokratik ve özgür olmakla birlikte helikopter aileler kavramında olduğu gibi çocuklarını nefessiz bırakana kadar saran, her adımını kendileri hesaplayan, bir dakika boş zaman ayırmayıp her anına bir plan koyan ve başarının en önemli göstergesinin okuldaki notlar olduğunu düşünen ebeveynlerdir. Günümüzün ebeveynlerinin birçoğunu kapsayan bu yaklaşımda çocuğun başarısız olma durumu yoktur. Sınıfın en yüksek notu doksan beş ise o çocuk asla doksan dört alamaz. Çünkü her zaman en iyisi o olmalıdır. Başarılardan ders çıkaramaz kendine. Hayatı planlayamaz çünkü onun adına plan yapan aile üyeleri vardır.

Tüm bu aile ve ebeveynlik değişimlerinin yanında en önemli değişimi sosyal medyaya uzanan ebeveynler göstermiştir. Boş zamanın değerlendirilmesi olarak başlayan blogger anneler özellikle tanınır oldukça instagrama yönelmiş ve daha çok görsellikleri ile fark yaratmışlardır. Bu görsellikler; kendi ve çocuklarının resim ve videoları, giydikleri kıyafetler gibi toplumdaki birçok anneden farklı şartlarda yaşayan annelerdir. Tüm bu durumların pozitif ve negatif durumlarını her iki taraftan ele alarak konunun içinde inceledik. Çoğu uzman görüşleri ile birlikte ele alındığında da aynı görüş ortaya çıkmaktadır. Henüz muhakeme yeteneği olmayan çocukların mahremiyetine saygısızlık olarak adlandırılan bu durumda instagram anneleri önce bireysel olarak çocuğun sonra onun içinde yaşadığı toplumun temeli olan mahrem ve ayıp kavramlarını temelden sarsmaktadır. Kısa vadede bir sorun gibi gözükmesine de uzun vadede sıkıntılar ortaya çıkaracağı aşîkardır. Günün eğlence anlayışı içinde yapılan bu paylaşımlar çocukta sürekli beğenilme, onaylanma hissi doğurmaktadır. Dolayısıyla ileride işinde de herkesten ilgi ve beğeni beklemeye başlayacaktır. Günümüzde büyük şirketlerin ceoları ileride iş başvurularında bu resim ve videoların çocukların başına bela açacağını şiddetle söylemektedirler.

Araştırmanın başında anneler iki şekilde değişmiştir görüşü ile yola çıkmıştır. İlki; tarihsel süreçte çocuğun gelişimine, ihtiyaçlarına, verdiği tepkilere karşı geliştirdiği yaklaşımlar, yöntemler üzerinden annelik değişimi. İkincisi ise annelerin kendi egolarını, kendi zengin ve süslü hayatlarını ve kendi isteklerini çocuklarının üzerinde uygulayarak ve yaşatarak geliştirdikleri annelik olgusu. (parasal gösterişler, dekoratif gösterişler, hayal dünyasındaki beklentiler, modal

gösterişler, anneliklerinin yarıştırılması ve sonucunda oluşan fenomen yada blogger anneler.)

Bu görüşlerden ilki zaten tarihsel süreçte doğal akışta gerçekleşen ve olması gereken bir durumdur. Bir önceki dönemin eleştirisi ve bir sonraki dönemin ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap vermesinden dolayı ebeveynlik ve özelde annelik sürekli bir değişim içindedir. Önceleri bilinmeyen bir çocukluk döneminde yaşamak zorunda kalan çocuklar vardı. Maatbanın bulunmasıyla başlayan pozitif gelişmeler her geçen gün ebeveynliği değiştirmeye zorladı. Sanayi ile birlikte artan boş zaman annelerin çocuklarına çok daha fazla zaman ayırmasına sebep oldu. Gelişen teknoloji, ortaya çıkan kitaplar anneleri daha çok okumaya sevk etti. Böylece çocukların psikolojik ve fiziksel farklılıkları anneler tarafından fark edilmeye başlandı. Ve zamanla da artık baskının, korkutmanın çocuk üzerinde ve aile üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı anlaşıldı. Böylece ebeveynler katı görüşlerinden vazgeçmek zorunda kaldılar.

İkinci durum ise; direk günümüzde bağlantılıdır. Ebeveynliğin bu kadar önemli olduğu günümüzde annelerin anneliklerini sergileme yeri olarak sosyal medyayı seçmeleri beraberinde bir çok sıkıntıyı da getirmiştir. Elbette bütün anneler çocuklarını saf ve sonsuz bir bağla sevmektedirler. Ancak bazı durumlarda çocuklarını suistimal ettiklerinin farkına varamamaktadırlar. Bütün ünlü instagram/fenomen annelerin hesaplarına bakıldığı zaman istisnasız hepsinin ekonomik pazarın bir dinamiği olduğunu görüyoruz. Elbette satış ve pazarlamanın yeri olmamaktadır. Fakat çıkış noktası çocuk ise kullanılan dilin, sergilenen tavrın çok önemli olduğu unutulmamalıdır. Tanıtımı yapılan bir ürünün çocuklar üzerinde denenmesi bu çocukların ebeveynleri tarafından maddi çıkar için kullanıldıklarının açık bir göstergesidir. Anneliklerin yarıştırıldığı bu platformda bu ebeveynlerin çoğu görselinin yaşadıkları süslü hayatları sergilemek olduğunu farketmek çok kolaydır. Belki gerçekte bu kadar şaşalı bir hayatları yoktur ama bunun bu şekilde yansıtılması insanları kandırmaktır. Sabah yedi de kalkan; çocuğuna asla çizgi film izletmeyen, eline asla telefon vermeyen, bütün gün kitap okuyorum diyen bir annenin bu yaşamı birçok anneye samimi gelmemektedir. Eline hiç telefon vermiyorum diyen bir annenin hesabında bir günde yirmi paylaşım yaptığını görünce kendisinin telefonu elinden hiç düşürmediğini anlamak hiç zor değildir. Peki kendisi telefonu hiç bırakmaz iken çocuğuna bu denli iyi bir örnek nasıl olur. Tüm bu tutarsızlık takipçiler tarafından da fark edilmektedir. Fakat bu tarz eleştiriler kabul

görmediği için yapan kişinin yorumu silinip kendisi de engellenmektedir. Burada gerçekten önemli olan, maddiyat, gösteriş, tanınmışlık ve fenomenliktir. İşte anneliğin son zamanlardaki yüzü sosyal medya bağlamında bu şekilde değişmiştir.

Bir çok pedagog, uzman, avukat bu gidişatın çok büyük sorunlar doğuracağı yönünde aynı görüşleri söylemektedirler.

KAYNAKÇA

Ahioğlu, E. Nihal: Çocuk Yetiştirme Açısından Türkiye’de Çocukluğun Tarihi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı. 31, 2012, s. 41 – 52.

Aritürk, Mete Han: Çocukluk Felsefesi: Farklı Perspektiflerden Çocukluk ve Sosyolojisi, s. 93 – 109.

Arslan, D. Ali: Bir Sosyolojik Olgu Olarak Televizyon, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, C. 1, sayı. 2004.

Bolat, Özgür: Beni Ödülle Cezalandırma: Çocuk Eğitimi Anlayışını Değiştiren Kitap, 120.bs., İstanbul, Doğan Kitap, 2018.

Bozkurt, Veysel: Değişen Dünyada Sosyoloji: Temeller, Kavramlar, Kurumlar, 6.bs., Bursa, Ekin Yayınevi, 2011.

Bulut, Müge Kunt, Neslihan Avcı: Çocukluğa Bakış: Bir Sosyal Paylaşım Sitesi Örneği, Kastamonu Eğitim Dergisi, C. 24, sayı. 5, 2016, s. 2335 – 2352.

Burç, Pınar Ezgi: Popüler Kültür ve Annelik: Anneliğin Farklı Görünümleri, Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi, 2015.

Canatan, Kadir, Ergün Yıldırım: Aile Sosyolojisi, 2.bs., İstanbul, Açılım Kitap, 2011.

Çelen, Fatma Kübra, Aygül Çelik, Süleyman Sadi Seferoğlu: Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-İçi Riskler: Akademik Bilişim’11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, İnönü Üniversitesi, 2011, s. 647.

Cüceloğlu, Doğan: Geliştiren Anne – Baba, 21.bs., İstanbul, Remzi Kıtabevi, 2018.

Çelik, Eyüp, Fatma Betül Çat: Toplumda Değişen Çocuk Algısı, Eğitim Yöntemler ve İnternetin Etkilerine Yönelik Nitel Bir Araştırma, Akademik İncelemeler Dergisi, C. 13, sayı. 2, 2018, s. 265 – 300.

Deliktaş, Ayşe, Öznur Körükcü, Kamile Kukulu: Farklı Gruplarda Annelik Deneyimi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, C.5, sayı. 4, Antalya, 2015, s. 274 – 283.

Dereli, Esra: Montessori Eğitim Programının Çocukların Psikososyal Gelişimlerine ve Sosyal Problem Çözme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, C. 18, sayı. 2, 2017, s. 135 – 153.

Doğan, Hakan: Mutlu Çocuk Nasıl Yetiştirilir, 1.bs., İstanbul, Tutku Yayınevi, 2015.

Durakoğlu, Abdullah: Maria Montessori'ye Göre Çocuğun Doğası ve Eğitimi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2010.

Duygulu, Serap: Yeni Nesil Ebeveynlik ve Helikopter Aileler: K Kuşağı ve Tekno – Digital Kuşak, İstanbul, Destek Yayınları, 2018.

Elkind, David: Çocuk ve Toplum: Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler, Orijinal Ad: Images Of The Young Child, Çev. Demet Öngen, Ankara, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, 1999.

Ercan, Recep: Modern Çocukluk Paradigması, Journal of World of Turks, Orijinal Ad: Zeitschrift für die Welt der Türken, C.3, sayı. 2, 2011, s. 85- 98.

Genç, Özlem: Çocukların Orta Çağ Avrupa'sındaki Yeri, Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, C. 1, sayı. 1, 2016, s. 241 – 261.

Güneş, Adem: Doğal Ebeveynlik: Duyguda Özgür Davranışta Disiplinli Çocuklar İçin, 11.bs., İstanbul, Timaş Yayınları, 2017.

Gökdemirel, Sevgi, Gülçin Bozkurt, Gülbin Gökçay, Ayşe Bulut: Çalışan Annelerin Emzirme Sürecinde Yaşadıkları: Niteliksel Bir Çalışma, Çocuk Dergisi, 2008, s. 221 - 234.

Gökşen, Cengiz: Oyunların Çocukların Gelişimine Katkıları ve Gaziantep Çocuk Oyunları, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum, sayı. 52, 2014, s. 229 – 259.

Gürdal, Ayça Demir: Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak, “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, C. 15, sayı. 4, 2013, s. 1 – 26.

Işık, Sefer Yetkin: Küreselleşme, Kültürel Değişim ve Ebeveynlik: Ankara Kamil Ocak Mahallesi Örneği, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı, Ankara, 2013.

Kadioğlu, Cansu Tor, Ayşe Şahin: Hamile Kadınların Sosyal Medya Kullanımı ve Satın Alma Kararları ile İlişkisi: Mersin’de Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 22, sayı. 4, 2017, s.981 – 991.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem, Bilge Ataca: Çocuğun Değeri ve Aile Değişimi: Türkiye’den Otuz Yıllık Bir Portre, Çev. Pelin Önder Erol, Ebru Aloğlu, Sosyoloji Dergisi, sayı. 35, 2017, s. 77- 101.

Karakaya, Zeki: Çocuk Felsefesi ve Çocuk Eğitimi, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, sayı. 1, 2006, s. 23 – 37.

Kılıçgün, Müge Yurtsever: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutumları İle Ebeveynlik Rollerindeki İlişki, Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, s. 1, 2015.

Kırman, Aslı, Özcan Doğan: Anne – Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta – Sentez Çalışması, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.4, 2017, s.28 – 49.

Leo, Pam: Çocuklarla El Ele Ebeveynlik: Tehdit, Zorlama ve Baskı Yerine Gönül Bağı, Korku Yerine Sevgi ile Ebeveynlik, Çev. Ayla Yasa, 3.bs., İstanbul, Gün Yayıncılık, 2017.

Mayall, Berry: Çocuk Hakları İle İlgili Çocukluk Dönemi Sosyolojisi, Çev. Özlem Aydoğmuş Ördem, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume, Ankara, 2016, s.161 – 176.

Mermer, Pınar: Yavaş Ebeveynlik, 11.bs., İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 2018.

Mermer, Pınar: Yavaş Ebeveynlik 2, 2.bs., İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, 2015.

Murphy, Ann Pleshette: Oyun Çocuğun Gıdasıdır, Orijinal Ad: The Secret Of Play, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu, 1.bs., İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2009.

Nacak, Melike, Bilge Yağmurlu, Elif Durgel, Fons van de Vijver: Metropol ve Anadolu'da Ebeveynlik: Biliş ve Davranışlarda Şehrin ve Eğitim Düzeyinin Rolü, Türk Psikoloji Dergisi, C.26, sayı, 67, 2011, s. 85 – 100.

Onur, Bekir: 3. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, Dünya'da ve Türkiye'de Değişen Çocukluk, Orijinal Ad: Changing Childhood In The World and In Turkey, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, sayı. 9, Ankara, 2001.

Öndağ, Faruk: İnternet Çağında Pozitif Ebeveynlik, 5.bs., İstanbul, Timaş Yayınları, 2017.

Örsel, Sedef: Çocuklarla El Ele Ebeveynlik Yolculuğum: Yaşanmış Olaylar, Deneyimler ve Gözlemlerin Işığında Ebeveyn Olmak, Disiplin, Oyun ve Zihinsel Gelişim, Akademik Başarı, 1.bs., İstanbul, Gün Yayıncılık, 2014.

Özcan, Özge: Orta Çağ'dan Erken Modern Döneme Çocukluğun Tarihsel Gelişimi, Çocuk ve Medeniyet Dergisi, sayı. 2, 2017. s. 91 – 125.

Öztan, Güven Gürkan: Türkiye'de Çocukluğun Politik İnşası, 2.bs., İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.

Öztürk, Hatice Karakuş: Çocukluğun Tarihsel Gelişimi Üzerine Düşünceler, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı. 13, 2013, s. 253 – 276.

Öztürk, Murat: İslamiyetten Önce Türklerde Aile ve Kutadgu Bilig'de Türk Ailesi, t.y, s. 12.

Runkel, Hal Runkel: Bağırmayan Anne Baba Olmak : Sakin Kalarak Çocuk Büyütmek, Orijinal Ad: Screamfree Parenting: The Revolutionary Approach to Raising Your Kids by Keeping Your Cool, Çev. Ebrar Güldemler, 6.bs, İstanbul, 2017.

Sağlam, Mehmet, Neriman Aral: Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları, Çocuk ve Medeniyet Dergisi, sayı. 2, 2016, s. 43 – 56.

Seldin, Tım: Harika Çocuk Nasıl Yetiştirilir?: Montessori Yöntemiyle, Çev. Tuğba Işık Ercan, 4.bs., İstanbul, Kaknüs Yayınevi, 2014.

Seyidoğlu, Halil: Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı, 10.bs., İstanbul, Güzem Can Yayınları, 2009.

Stearns, Peter N: Çocukluğun Tarihi, Orijinal Ad: Childhood in World History, Çev. Hilal Dikmen, Büşra Uçar, 1.bs., İstanbul, Dedalus Kitap, 2018.

Stiffelman, Susan: İnatlaşmadan Ebeveynlik: Anne Baba Olmak Bazen Fırtınalı Bir Denizde Yol Almaya Benzer. Mutlu Çocuklar Yetiştirmenin Yolu Sakin Bir Kaptan Olmaktan Geçer, Orijinal Ad: Parenting Without Power Struggles, Çev. Ayşegül Cebenoyan, 1.bs., İstanbul, Doğan Kitap, 2018.

Şahin, Fatma Tezel: Sosyal Değişim Sürecinde Değişen Baba Rolü, Gazi Üniversitesi, Meslekî Eğitim Fakültesi, Çocuk Gelişimi Eğitimi Bölümü, Ankara, s. 765 – 774.

Şen, Burcu Gezer: Çocuk Sosyolojisi Bağlamında Ailelerin Çocuklarına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi, Elazığ İli Örneği, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Elazığ, 2011.

Şen, Şerife, Elif Boyraz: Annelik Rolü Ve Çocuk İçin Tüketime Yansımaları: Kadınların Ebeveynlik Tutumları Ve Hedonik Tüketim Eğilimi Üzerine Bir Araştırma, KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C. 14, sayı. 2, 2017, s. 347 – 370.

Şimşek, Hüseyin: Eğitim ve Oyun Bağlamında 19. Yüzyılda Türk Çocukluk Anlayışında Değişmeler, Değerler Eğitimi Dergisi, C. 11, sayı. 25, 2013, s. 215 – 249.

Şirin, Mustafa Ruhi: Çocuk ve Çocukluk: Kültürel ve Sosyolojik Boyut, Çocuk ve Medeniyet Dergisi, sayı. 1, 2017, s. 5- 13.

Tan, Mine: Çağlar Boyunca Çocukluk, s. 71- 88.

Teke, Selcan Gürçayır: Dönüşen Anneliğe Yönelik Netnografik Bir Analiz: Blogger Anneler, Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Milli Folklor, sayı.103, Ankara, 2014, s. 32 – 47.

Tezcan, Mahmut: Çocuk Sosyolojisi, 3.bs., Ankara, Anı Yayıncılık, 2017.

Twenge, M. Jean: Ben Nesli: Bugünün Gençleri Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve iddialı. Fakat Bir O Kadar da Depresif ve Kaygılı?, Çev. Esra Öztürk, 2.bs., İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2009.

Türkdoğan, Özlem: Ana Akım Medyada Annelik Miti, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Bilim Dalı, Kadın Araştırmaları Dergisi, sayı. 13, 2013, s. 35 – 59.

Uğurlu, Elif Gizem: Annelik Rolünün Öğrenilme Sürecinde Medyanın Yeri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı. 34, 2013, s. 1 – 24.

Yavuzer, Haluk, Mustafa Ruhi Şirin: 1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı, C.1, İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2013

Yeşilyaprak, Binnur: Çalışan Anne ve Çocuk: Siz Başrolü Seçtiniz, 9.bs., İstanbul, Remzi Kitabevi, 2016.

Yılmaz, Hasan, Müjgan Ülker, Ahmet Selçuk Yılmaz: Kadınlarda Ebeveynlik Rollerine İlişkin Kendilik Algısı'nın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 7, sayı. 2, t.y, s. 425 - 431

Yurdakul, Işıl Kabakçı, Onur Dönmez, Fatih Yaman, Hatice Ferhan Odabaşı: Digital Ebeveynlik ve Değişen Roller, Gaziantep University Journal of Social Sciences, C. 12, sayı. 4, 2013, s. 883 – 896.

Zeybekoğlu, Özge: Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık ve Aile, Mediterranean Journal of Humanities, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, C. III, 2013, s. 297- 328.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Afyoncu Erhan: Osmanlı'da çocuklar okula "amin alayı" ile başladılar, Eylül 17, 2017, (Çevrimiçi).

<https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhanafyoncu/2017/09/17/osmanlida-cocuklar-okula-amin-alayi-ile-baslardi>

Aktaş, Faith: Orta Çağda Günlük Hayat, Aralık 15, 2013, (Çevrimiçi).

<http://blogs.hisarschool.k12.tr/fatihaktas/2013/12/15/orta-cagda-gunluk-hayat/>

Aldemir, Ayşegül: Tarihte Çocuk Olmak, t.y, (Çevrimiçi).

<http://www.yesiltopuklar.com/tarihte-cocuk-olmak.html>

Arıca, Engin: Çocuk, Çocukluk ve Çocuğun Gelişim Evreleri, BBY164 Çocuk ve Gençlik Yayınları, 2015, (Çevrimiçi).

<https://slideplayer.biz.tr/slide/7345646/>

Armutlu, Sena: Geçmişte Çocuk Olmak, Mart 19, 2018, (Çevrimiçi).

<http://cocuknotasi.com/gecmiste-cocukluk/>

Çakır, Aylin: Antik Yunan ve Roma' da Oyuncaklar, Nisan 19, 2019, (Çevrimiçi).

<http://www.aktuelarkeoloji.com.tr/antik-yunan--ve-romada-oyuncaklar>

Ensonhaber.com: Antik Çağ'da Gençlerin Zorlu Yaşamı.

<https://www.ensonhaber.com/galeri/antik-cagda-genclerin-zorlu-yasami#8>

Gümüş, Sultan: Blogger Anneler Tehlike Saçıyor, İlkse Gazetesi, Haziran, 16, 2018, (Çevrimiçi).

<http://ilksegazetesi.com/haberler/yasam/blogger-anneler-tehlike-saciyor-52671>

Hürriyet Haber: Çalışan Anne Oranı Yüzde 45'lere Çıktı, Mayıs, 7, 2010, (Çevrimiçi).

<http://www.hurriyet.com.tr/calisan-anne-orani-yuzde-45-lere-cikti-14646259>

Kırık, Ali Murat: Instagram Anneleri Masum mu?, Milat Gazetesi, Nisan 6, 2019, (Çevrimiçi).

<https://www.milatgazetesi.com/doc-dr-ali-murat-kirik/instagram-anneleri-masum-mu/haber-201373>,

KozanBilgi.Net: Orta Çağ' da Giyim, Kasım, 11, 2014, (Çevrimiçi).

<https://www.kozanbilgi.net/ortacagda-giyim.html>

Kurt, Ömür: Blogger Anneler Teşhirci mi?, Hürriyet Gazetesi, 2017, (Çevrimiçi).
<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/omur-kurt/blogger-anneler-teshirci-mi-40513007>

Özçekim İçerik Platformu: Sosyal Medya Bize Ne Yaptı: Fenomen Anneler Soluğu Mahkemede Alabilir, Temmuz, 15, 2018, (Çevrimiçi).
<http://ozcekim.com.tr/diger/haber/sosyal-medya-bize-ne-yapti-fenomen-anneler-solugu-mahkemede-alabilir/>

Parıltı, Murat: Çocuğun İhtiyaçlarına Cevap Veren Uygulama: Paylaşım Ebeveynlik, Haziran 18, 2016, (Çevrimiçi).
<http://paylasimliebeveynlik.com/2016/06/18/cocugun-ihtiyaclarina-cevap-veren-uygulama-paylasimli-ebeveynlik/>

Parıltı, Murat: Paylaşım Ebeveynlik Nedir?, Haziran 16, 2016, (Çevrimiçi).
<http://paylasimliebeveynlik.com/2016/06/16/hello-world/>

SonDakika.com: Blogger Anneler Çocuk Müzesinde, Aralık, 2018, (Çevrimiçi).
<https://www.sondakika.com/haber/haber-blogger-anneler-cocuk-muzesinde-bulustu-11530103/>

Şahin, Ceren: Tarihin Gizemli Dünyasında Bugün: Antik Çağ Oyun ve Oyuncakları, Şubat, 7, 2018, (Çevrimiçi).
<http://www.anadoludabugun.com.tr/tarihin-gizemli-dunyasinda-bugun-antik-cag-oyun-ve-oyuncaklari-46539>

Türkiye İstatistik Kurumu: İstatistiklerle Kadın, 2017, Mart, 6, 2018, (Çevrimiçi).
<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594>

Ulus, Çağdaş: “Blogger” Anneye Çocuk İstismarı Suçlaması!, Haziran, 30, 2017, (Çevrimiçi).
<http://www.gazetevatan.com/-blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi--1080670-gundem/>

Yılmaz, Aslı Bayram: Anneliğin Kitabını Yazmaya Çalışan “Blogger Anneler”den Korkun!, Haziran, 15, 2015, (Çevrimiçi).
<https://www.gzt.com/hayat/anneligin-kitabini-yazmaya-calisan-blogger-annelerden-korkun-2721613>

EK 1

Soru – Cevap Şeklinde Uzman Görüşleri

Alanında başarılı olmuş, sosyal medyayı yakından takip eden uzmanlara sorulan 20 soru ve alınan cevaplar neticesinde “yeni nesil ebeveynlik ve blogger anneler” konusuna bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmıştır. Bir psikolog, bir sınıf öğretmeni, bir nöropsikolog / çocuk terapisti ve bir blogger babadan oluşan çalışma da kişilerin sorulara verdiği cevaplar tamamen kendi duygu ve düşüncelerini içermektedir. Blogger Baba isminin yazılmasını istememiş ve bazı sorulara cevap vermemiştir. Ayrıca birçok instagram annesine mail atılmış hiç biri sorulara cevap vermek istememiştir. Hazırlanan sorular çalışmanın bütününden elde edilen sonuçlara göre; çocukların fenomen olan ebeveynleri tarafından yönlendirilmelerinin yarattığı özellikle olumsuz sonuçları ölçmek için hazırlanmıştır.

Sorular uzmanlara kişisel mail yoluyla iletilmiştir. Cevapları da yine mail üzerinden alınmıştır.

Konunun uzmanlarına bakıldığında aslında temelde aynı şeyi vurgulamaktadırlar. Gazeteciler, psikologlar, öğretmenler hepsi çocukların internet ortamlarına bu kadar sokulmalarının tehlikeli olduğunu ve bunun ileride kimlik oluşumuna zarar verdiğini söylemektedirler.

Bu uzmanların yanında pek çok blogger anneye de bu sorular sorulmuştur. Fakat hiç biri soruları yanıtlamak istememiştir. Kanımızca kendilerine yönelik bütün bu algıların farkında oldukları için sorulara cevap vererek kendilerini savunacak pozisyona sokmak istememişlerdir.

Çalışmanın içinde çeşitli fenomen annelerin gazeteye verdikleri röportajlara yer verdik. Orada da görüyoruz ki, tüm bu suçlamaları kabul etmemektedirler. Ama esas sıkıntı alanında uzman psikologlar ve doktorlar tüm bu platformların çocuklara son derece zarar verdiğini söylemelerine rağmen blogger/instagram annelerinin bunları kabul etmemesidir. Buradan da anlaşılıyor ki; aslında esas amaç parasal çıkarlar, tanınır ve ünlü olmaktır. Dolayısıyla bu medya dünyasında var olmak için çocukları sergileme yoluna gitmektedirler. Bundan sebep yaptıkları işin fark yarattıklarını söyleyip, savunma yoluna gitmektedirler.

1) Yeni Nesil Ebeveynlik hakkında ne düşünüyorsunuz?

Psikolog Erkan Çifte: Ebeveynler Egitim almadan ebeveyn olmaya devam ediyor. Akademik anlamda eğitilmiş insan sayımız artsada Çocuk yetiştirme, bakım vb. konularda hala kulaktan dolma bilgiler ile ebeveyn olan bir topluma sahibiz. Yeni nesil sadece yıllar geçtiği için soylenen bir kavram ve koruyuculuk arttığı için soylenmekte zihin ve bilinç olarak yeni nesil ebeveynlik kavramıhenüz yok.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Nesiller arası değişim ve farklılık söz konusu. Eski zamanlarda geniş aile merkezli bir yapımız varken şimdilerde çekirdek tipi ailelerdeyiz. Bu çekirdek tipi ailelerin merkezinde elbette ki çocuklar mevcut. Roller ve biçimler değişmeye başladı. Güvenli bağlanma adına üstüne düşen rolü fazlasıyla yapan anne bu rolün birçoğunu babaya kaptırmış durumda. Babalar eskisi gibi otorite merkezi ve sadece çocuğunu uykusunda seven babadan çıkıp her probleme el atan biri haline gelmiştir. Babaların bu rolü çok kıymetlidir aynı zamanda annelerin birtakım rollerinin ve yorgunluklarının azalmasına sebep olmuştur. Böyle bir durumun içinde otorite merkezi olarak annelerin daha fazla söz sahibi olduğuna şahitlik etmeye başladım. İyi polis baba, kötü polis anne olarak şekillenmeye başlanan bir yapıdan söz ediyorum. Aynı şekilde neredeyse tüm “olurları” babanın verdiği ve “hayırları” annenin eksilttiği bir düzen oluşmaya başladı. Teknolojinin hayatımıza hiç anlamadan bu kadar hızlı girmesiyle de ebeveynlik konusunda rollerin değişmesini hızlandırdığını düşünüyorum. Sınırları belirleme konusunda yaşanan sıkıntılarla her gün biz psikologların kapıları çalınıyor. Evde otorite sağlanamadığı için birtakım problemlerle gelen insanların sayısı hiçte az değil. Bu durum bize “ne oldu da ebeveynlik ile alakalı yaşanan sıkıntılardan gelen insanların sayısı arttı” diye düşünmemize sebep oldu.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Yeni Nesil ebeveynlerin, her anlamda eğitim kirliliğine, kimlik karmaşasına maruz kaldığını düşünüyorum. Çok şey bilmek isteyen, sürekli arayan, aradığının ne olduğunu bilmeyen anne babalar olarak görüyorum. Çocuğuna öğretmen, arkadaş, kardeş olma çabasına girerken gerçek rolünden uzaklaştıklarını düşünüyorum.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Bence yeni nesil ebeveynler nesilden nesile aktarılan tecrübe ve kitaplardan/internette ulaşılabilen akademik bilgiler arasında sıkışmış ve ne yapacağını bilemez durumdadır. Birinden birine

sıkıca tutunmaya çalışıyorlar ancak ikisini de kullanarak, ikisini harmanlayarak yeni bir şey çıkarmaya gönüllü olmuyorlar.

2) Yeni Nesil Ebeveynler teknolojinin imkanlarını doğru kullanabiliyorlar mı?

Psikolog Erkan Çifte: Hayır kullanamıyor ama başkalarından kendileri için kullanmalarını bekliyor. Ebeveynlerin teknoloji kavramı mutfak robotundan ibaret.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoğlu Delen: Yeni nesil ebeveynlerin teknolojiyi kendileri için gayet iyi ve yeterli kullandığını düşünüyorum. Her anlarını, etkinliklerini ve çocukları için yararlı olabilecek her imkândan yararlandıklarını fark ediyorum. Açıkçası bu iyi ve sevinebileceğimiz bir durum. Fakat bununla birlikte çocuklarda artan teknoloji kullanımına hazırlıksız olduklarını düşünüyorum. Yani çocukları bir bakıma eleştiriyorlar ama kendileri bu imkândan mahrum kalmıyorlar. Ellerinde teknolojik bir alet varken aynı zamanda çocuğuna; “yavrum bırak o telefonu hadi kitabını oku” diyorlar. Fiiliyat ile desteklenmemiş her söz gibi bu sözde havada kalıyor. Ev içinde çatışmalar ve ayrışmalar da peşinden gerçekleşmesi olası şeyler haline geliyor. Çocukların farklı bir dünyası var ve ne kadar kabul etmekte zorlansak ta teknoloji ve oyunlar artık dünyamızın değişmez gerçeği oldu. Onlarla ayrışma yoluna giderek hiçbir sorunu çözemeyiz. Onları bu konuda anlamalıyız. Gerekirse oynadığı oyunları bizde oynayıp onun dünyasına girmeye çalışmalıyız. Yasaklarla değil sorumluluklar ve sınırlar ile kontrol altına almalıyız.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Teknoloji kullanımını susturucu olarak kullanıyorlar.

İsmi Vermek İstemeyen Fenomen Bir Baba:: İçinde bulunduğumuz çağ bilgiye en kolay ulaşılan çağ. Kendimizi bu kadar düşük maliyetle bu kadar donatabildiğimiz bir çağ hiç yaşanmadı. Ancak bir yandan da bilginin üretilmesi kolaylaştığı için doğru bilgiye ulaşmak da günden güne zorlaşıyor. Bence insanlar en kolay ulaşabildiği bilgiyi kullanıyor. Araştırmıyor, sorgulamıyor, kendisine uyar mı diye düşünmüyor. O yüzden bence imkanlar heba oluyor.

3) Geleneksel ebeveynlik değişen koşullara ne ölçüde uyum sağlayamadı? (teknolojiyi kullanma, annelik yaklaşımı gibi)

Psikolog Erkan Çifte: Uyum sağladığını düşünüyorum. Orta yaş grubunun anneleri ve babaları şu an akıllı telefon kullanabiliyor. Çocuklarının üzerindeki baskıyı azaltmış durumda, daha mantıklı ve koruyucu yaklaşıyor çok benzeşiyorlar.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Teknolojinin hız kesmeden yayılması ile birlikte ekran kullanımları küçük yaşlara kadar düştü. İster istemez çocukların farklı bir dünyası oldu. Geleneksel ebeveynlik modeli ile iletişim kurmanın neredeyse imkansız yakın derecede azaldığı görülmekte. Ebeveynler çocukları ile iletişim kurmak için onların dünyasına girmek mecburiyetindedir. Buna sadece sanal oyunlar bakımında yaklaşmak eksik kalır. Aynı zamanda çocuğunun gün boyu maruz kaldığı uyaranların neler olduğunu bilmesi ve buna göre bir yaklaşım içine girmesi gerekir. Çocuğuyla aynı dili kullanmayan ve onun bir birey olduğunun farkına varmayan ebeveynler sınırlar konusunda oldukça zorluk çekmekte.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Uyum sağlayamadığını düşünmüyorum. Teknoloji kirliliğinde kalan anne – babaların zamanla geleneksel ebeveynliğe döndüğünü görüyorum.

İsmi Vermek İstemeyen Fenomen Bir Baba: Uyum sağlayamadı demek doğru değil bence. Ancak bilgi birikimi arttıkça imkanlar da arttı ve bu artan imkanlarla daha iyi bir ebeveynlik yapmak mümkün. Buna uyumsuzluk değil, ilerleme demek daha doğru.

4) Ebeveynlik yaklaşımlarında ideal olan tek bir yaklaşım mıdır? Yoksa yerine göre geleneksel yerine göre yeni nesil olunabilir mi?

Psikolog Erkan Çifte: İdeal olan ebeveynlik öncesi eğitimidir ve çocuk sonrası bu eğitimin devam etmesidir.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Ebeveynlik yaklaşımında doğru olan tek yöntem yoktur. Ebeveynlik yaklaşımında olumlu sonuçlar doğuran yöntemler vardır. Tek bir yaklaşımın her koşul için doğru sonuçlar oluşturacağını sanmıyorum. Ebeveynlerin hem geleneksel yaklaşımları hem de modern zaman yaklaşımlarını benimsemesini önemli buluyorum. Zaman içinde doğru kabul edilen gerçeklerin şimdiki zaman içinde yanlış kabul edilebilir olması olası bir durum. Bundan dolayı

ebeveynler kendilerini her zaman güncellemeli. Hem çocuklarının hem de kendilerinin gelişimi ve ruh sağlığı için.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Tek bir yaklaşım söz konusu değildir.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Ebeveynlik konusunda idealden söz etmek mümkün değil. Herkesin hayata bakışı, değer yargıları, çocuğuyla ilişkisi farklı. Ebeveynlik tarzı da haliyle farklı olacak ve olmalı. Bence hem geleneksel bakış açısı hem de yeni nesil ebeveynlik harmanlanmalı ve ikisinden de faydalanılmalı.

5) Yaklaşımlar aslında ihtiyaçtan dolayı mı değişir ya da tam tersi sistem değişti için mi ihtiyaçlar farklılaşır?

Psikolog Erkan Çifte: Her ikisinin de örnekleri yaşamımızda mevcut. Duruma veya ürüne göre her ikisinde mümkündür.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoğlu Delen: Değişmeyen tek şey elbette ki değişimin kendisi. Zamana göre ihtiyaçlar değişir ve ona uygun davranmak gerekir. İhtiyaçların bir bütün halinde değişmesi sistem değişikliğini beraberinde getirir. Bu uzun bir süreçtir. Çizgileri keskin olmayan bir alandır.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Değişimin gerekliliğine olan inançtan, sosyal medya – moda herşey değişir. Ama malzeme insan olunca bu durum biraz farklılaşıyor. Değiştirilmeye çalışılan şey sistemdir.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: İmkanlar arttıkça, bilgi birikimi arttıkça ihtiyaçlar yaratılıyor. Teknoloji de öyle. 30 yıl önce kimsenin cep telefonu yoktu ve insanlar binlerce yıldır cep telefonsuz yaşadı. Ancak cep telefonu çıktı ve bu bir ihtiyaç haline döndü. Şu anda kimse cep telefonsuz bir hayat düşünmüyor. Aynı şey farklı dönemde televizyon için, daha yakın dönemde tabletler için ve diğer tüm teknolojik ürünler için geçerli. İmkanlar arttıkça ihtiyaçlar oluşuyor. İkinci Dünya Savaşı döneminde insanların en temel ihtiyacı hayatta kalmakken, Orta Çağ'daki veba salgınında en temel ihtiyaç hayatta kalmakken şu anda çok farklı kaygılarla çocuk büyütüyoruz.

6) Çocuğa yaklaşım da ideal bir uygulama var mıdır?

Psikolog Erkan Çifte: Evet çocuğu birey olarak yetiştirmek kendi ayaklarının üzerinde duracak şekilde büyütmek gereklidir. Ama kitapsal bir uygulama mümkün değildir.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Kesinlikle tek bir ideal bir yaklaşımdan söz edemeyiz. Her canlıda olduğu gibi en önemli faktör iletişim. Çocukla kurduğumuz iletişim onun gelişiminde çok önemli bir yer tutar. Bakım vereni olarak ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve onun güvenli bağlanması desteklemek zorundayız. İleriki yaşlardaki sosyal ve bilişsel becerilerini uygun şekilde kullanması bebeklik dönemindeki bakımdan geçmektedir.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Her çocuk özeldir. Yoktur

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Hayır. Herkes için ideal farklıdır.

7) Anneliğın ölçütü/kıstası var mıdır?

Psikolog Erkan Çifte: Hayır.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Elbette anneliğın bir ölçütü yoktur. Çünkü her bireyin içinde bulunduğu ortam, sosyal şartlar, maddi ve manevi ölçütler farklıdır. Hatta bu çemberi geniş tutabiliriz. Coğrafi konum ve iklim dahi bunu etkilemektedir. Her zamana ve duruma uygun görünen ya da ters görünen ölçütler olabilmektedir. Aslında çocuğumuz ile kurduğumuz sağlıklı bir iletişim ve mutlu bebeklik geçirmesi bizim için en önem kıstastır.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Her anne yapabildiğinin en iyisini yapar. Kıstas yoktur.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Hayır. Fiziksel ya da mental bir problem yaşamayan herkes zaten çocuğu için elinden geleni yapıyor. Herkesin imkanları farklı ama elinden geleni yapıyor olmak yeterli.

8) Size göre blogger anneler toplumu ne yönde olumlu ne yönde olumsuz etkiliyor.? Bazı durumlarda örnek olurken aslında çoğu zaman özentiye ve yetersizlik duygusuna neden olduğunu düşünüyor musunuz?

Psikolog Erkan Çifte: Evet, kesinlikle

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Onların paylaştıkları içeriklerin çoğunu değerli buluyorum. Biz her ne kadar alanın uzmanı olsak ve bu konu hakkında fikir beyan etsek te onlar da geniş bir anne topluluğuna hitap ediyorlar. Hatta bir bakıma bizden daha çok insana ulaşabiliyorlar. Bu ölçüde az önce de cevapladığımız gibi kesin ve tek bir annelik yoktur. Blogger annelerimizin akademik seviyede çocuk eğitimi ve ruh sağlığı konularında daha dikkatli ve bilinçli olmalarını temenni ediyorum. Aynı zamanda imkanlar ve bazı marka iş birlikleri ile çok yüksek seviyede hayat lanse ettiklerine şahit oluyorum. Sizin sorduğunuz ölçüde onları takip eden ailelere yetersizlik duygularını hissettirdiklerini düşünüyorum. Gerek hayat tarzları ile gerek çocuk yetiştirme metotları ile.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Blogger anne takip etmiyorum. Çocuklarla sürekli etkinlik hallerine girdikleri için yetersizlik hissi verebileceklerini düşünüyorum.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Birçok insan çevre baskısından bunaldığı anda sosyal medyada kendi gibi olumsuz tecrübeler yaşayan, kendini yetersiz hisseden kişiye ulaşabiliyor ve yalnız olmadıklarını görüyorlar. Herkes benzer sorunlar yaşıyor aslında. Bu yetersizlik hissini bir nebze hafifletiyordur. Bir yandan da sadece geniş bir kitleye ulaşabildiği için kendini uzman ilan eden ve sadece uzmanların vermesi gereken tavsiyeler veren insanlar var. Bunlardan kendilerini korumaları ve okudukları her şeyi kendi akıl süzgeçlerinden geçirmeleri lazım. Tecrübe paylaşımıyla uzmanlık gereken konularda ahkam kesmek birbirinden ayrılmalı.

9) Toplumdaki diğer annelerin de blogger anneleri örnek alıp (aslında doğru kavram ölçüt alıp) kendi hayatlarına ve çocuklarına yaklaşımlarında uygulamalarını ne derece doğru buluyorsunuz?

Psikolog Erkan Çifte: Pek desteklemiyorum inanmıyorum ve samimi bulmuyorum. Popüler olmak için kendi narsist duygularının peşinde koşan bireyler olarak görüyorum.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Her anne ve her çocuğun arasındaki iletişim biriktir. Bundan dolayı annelerin bir sorun olduğunda blogger annelerin metotlarından çok bu alanda ihtisası olan insanlardan hizmet almasını ve onların söylediklerine önem vermesine ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: İyi, doğruyu, uygunu seçebilen insan için bu uygulamalar ufuk geliştirici. Ama analiz etme yeteneği gelişmiş bir insan olabilmek zor.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Herkes farklı bir anne babalık tecrübesi yaşıyor. Hatta birden fazla çocuğu olanlar her çocukla farklı bir tecrübe yaşıyor. Başkalarıyla, ister sosyal medyada ister gerçek hayatta, ebeveynliğin kıyaslanması başlı başına bir problem.

10) Blogger/fenomen annelere bu örnek alınma misyonunun yüklenmesini doğru buluyor musunuz? Ve kendilerine bu misyonu yüklemelerini destekliyor musunuz?

Psikolog Erkan Çifte: Hayır.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoğlu Delen: Onların niyetlerinin kötü olduğunu düşünmüyorum. Elbette hem çocuklarını büyütüyorlar hem eğleniyorlar hem de göz önünde oluyorlar. Bu bir bakıma insani bir ihtiyaç. Aynı zamanda markaların ticari çıkarları için bu annelerden yararlandığını düşünüyorum ve bunu doğru bulmuyorum. Sırf ticari kaygı için yanlış ve uygunsuz içeriklerin paylaşıldığına çok sefer şahit olduk. Dolayısıyla bu işi misyonu ile yapan insanlara saygı duyuyorum. Ters yönde maddi kaygıyı ön planda tutan ve toplum tarafından yüce bir misyon yüklenen hesapların varlığından rahatsızım ve bunların denetim altında tutulmasının gerektiğini düşünüyorum.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Doğru bulmuyorum. Desteklemiyorum.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Hayır. Bizler sadece hikaye anlatıcısıyız. Kendi tecrübelerimizi paylaşıyoruz. Mükemmel değiliz, herkes gibi hatalar yapıyoruz. Ne influencer'lar kendilerine, ne de takipçiler influencer'lara böyle bir misyon yüklememeli. Onların her yaptığı doğru değil, olmak zorunda da değil.

11) Anneliklerinin sosyal medya da ticari çıkar olarak kullanılması hakkında ne düşünüyorsunuz. Belki hepsi için bunu söylemek doğru olmaz ama küçük bir kısım da olsa çeşitli yönlendirmelere sebep olduğu için bunu sosyolojik bağlamda sorgulamak gerekmektedir.

Psikolog Erkan Çifte: Populistlik yapıyorlar. Eğitimini aldıkları noktalarda ancak bu işi paylaşmalılar.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Evet, hepsi olmasa da bazı hesaplar bu şekilde yayın yapıyor. Çocuklarının bakımını azaltmadığı, sevgisini eksiltmediği ve ticari kaygı olarak kullanılmadığı bir ortamda tehlikeden söz edemeyiz. Ama tersi durumların yaşanması etik olmayacaktır. Elbette bebeklerimiz de bir bireydir. Çok küçük yaşlarda onların onayını almak mümkün olmasa da onlara olan sevgimiz ve bir saygı kültürünün oturması bakımından seviyeli bir şekilde yapılması gerektiğini düşünüyorum. Kendileri için yararlı olan ve zamanında faydasını gördükleri içerikleri elbette ki paylaşabilirler. Kesinlikle bu durumun kendilerinin yarar gördüğü ve herkes için aynı sonucu doğurmayacağını ifade etmeleri gerekmektedir. Aksi halde anneler kendi çocuklarına uymayan bir yöntemi deneyerek hem zaman kaybına hem de çocukları üzerinde oluşacak olumsuzluklara zemin hazırlayabilirler.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Türk toplumu için aile mahremidir. Gelenekselci olacak belki ama bu kadar göz önüne serilmesi, reklam edilmesi çok yanlıştır. Tiyatro salonu, sinema, parklara sadece sosyal medyaya yüklemek için gidip görüntü alanlar var. Parka gidip fotoğraf çekip sonra gidip yerine oturan ve çocuğu yalnızlaştıran aile tipleri var.

İsmi Vermek İstemeyen Fenomen Bir Baba: Cevap vermek istememiştir.

12) Benimde araştırma konum dahilinde ve bir çok olumsuz sonuç doğurduğu ortada olan bir durum varki; çocukların bu kadar sosyal medyaya ortak edilmesi. Sürekli fotoğraflanması ve bunu bilmesi, herkesin onu beğendiğini-izlediğini görmesi bu çocukta ego, beğenilme vs duygular yaratmaktadır. Bunları bile bile takipçi vs gibi kaygılarla yine de bu tavrın devam etmesi. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Psikolog Erkan Çifte: Çocuklardan izin alınmadan yapılmamalıdır. İzin verebilecek kadar olgunlaşacakları yaşa kadar da beklenmelidir.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Çocuğun gelişimini büyük oranda etkileyecek bir durum bu. Zamanında hep göz önünde olarak ve bütün ilginin üzerinde olduğu bir ortamda büyüyen çocuk ileriki sosyal hayatında sorunlar ile karşılaşabilir. Kreş, okul, park vs gibi ortamlarda ilgiyi üzerine çekmeye çalışabilir. Ya da ilginin onda olmadığı zamanlarda uyumsuz birine dönüşebilir. Nihayetinde sürece uygun ya da uygun olmayan gibi durumlarda çocuğun ruh sağlığı ve öz saygısı zedeleneyecektir. Çocukların ön planda olduğu sosyal medya paylaşımların uygun olmadığını ve kısıtlamaların olması gerektiğini düşünüyorum.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Başarısızlık ya da kabul görmeme odaklı kimse yoktur. Bunun kanıtı olarak “like” olgusunu söyleyebiliriz. Somutlaştırılan bir ölçüt olduğu sürece bu durum hiç değişmeyecek.

İsmi Vermek İstemeyen Fenomen Bir Baba: Cevap vermek istememiştir.

13) Ebeveyn-çocuk çatışmasında sosyal medyanın etkisi ne kadar önemlidir.? Bu çatışmanın oluşması ve çözülmesi bağlamında çift yönlü cevap veriniz.

Psikolog Erkan Çifte: İhtiyaçların oluşması bağlamında önyak olmakta ailelerde koruma duygusu ile bu ihtiyaçları baskılamaktadır. Çatışma böyle yaratılıyor. Çözümü ise; düşünce ve duygu eğitimler ile olmalıdır.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Sosyal medyada “fenomen” diye tanımladığımız insanların varlığı günden güne artıyor. Bunların içinde örnek hayat süren insanlar olduğu gibi uç noktalarda ve gençleri olumsuz etkileyebilecek hayat süren belli bir kısmı da mevcut. Özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde sosyal ortamımızın genişlemesi ile çocuklar için arkadaşlarının fikri çok önemli olmaya başlayacaktır. Gerçek hayatlarını yansıtmayan ama fenomenlerin çok basit bir şekilde ulaşabildiği imkanlar onları etkilemekte. Sonuçta çocuklarımız bunları sosyal medyadan görmektedir. Çok fazla uyarana maruz kalması hem bilişsel hem de duygusal açıdan etkilerini arttıracaktır. Sosyal medyadan gerçek hayatına döndüğünde hayatında eksik olduğunu düşündüğü ya da olmasını hemen istediği şeyi ebeveyninden talep edebilir. Bunun olması mümkün olduğu kadar olmayacağı durumlar da olabilir. Ebeveyn – çocuk çatışmasında sosyal medyanın etkisi yıkıcı etkisini burada gösterebilir. Aile ve çocuk istekleri konusunda uyuşmazlığa girebilir. Aile ya çocuğunun gelişimi açısından bu duruma onay vermez ya da bazen maddi

imkanlar buna el vermeyebilir. Her iki durumda da çocuk ile kurulan iletişim çok önemlidir. Çocuklarımıza yapabileceğimiz ve yapamayacağımız şeylerin neler olduğunu anlatmamız gerekebilir. Tutarlı ve onu düşündüğümüzü ama aynı zamanda da tutucu olmadığımızı ve onu sevdiğimizi ve çok iyi anladığımızı belli etmemiz gerekecektir. Çocuğun istediği bir şey yapılabilecek bir durum ise bir durumun pekiştireci olarak bu durumu kullanabilirsiniz. Hem istediği şeye hemen değil de emek vererek ulaşır. Hem de böylece çocuğunuza sorumluluk bilincini aşılayabilirsiniz.

Sosyal medyanın etkisi tamamen negatif yönde değildir elbette. Çocuklarımızın sosyal medyada ilham aldıkları ve kendilerini gerçekleştirebileceğine inandığı durumlarda olabilir. Bu durumu açık yüreklilik ile sizinle paylaşması ve sizin de bu duruma yönelik yapıcı icraatlarınız ile belki de çocuğunuz farklı ufuklara yelken açabilir. Tamamıyla kısıtlamanın çocuklarımız için yararlı olmadığını düşünüyorum. Kontrol ve sorumluluk bilinci içinde yararı dahi olabileceğini düşündüğüm bir konu.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Beklenti oluşturduğu için çok önemlidir. Hem çocuğu hem aileyi kontrolsüz bir güçtür. Tv, tablet, cep telefonları ile çocuk tanıştırılmamalıdır. Evde de aileler kontrollü kullanmalıdırlar.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Herhangi bir etkisi olduğunu düşünmüyorum.

14) Çalışan ve çalışmayan annenin çocuğa yaklaşımında önemli derece farklar var mıdır? Bunun nedenlerini ve sonuçlarını düşünerek görüşünüzü belirtiniz.

Psikolog Erkan Çifte: Kesinlikle var. Çalışan annenin ayırdığı vakitte öfkesi de azdır. Çalışmayan annenin vakti fazla ama öfkesi de fazladır.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Kadının çocuk sahibi olması da çalışma yaşamı ve aile ilişkileri üzerinde belirleyici olmaktadır. Çoğu toplumda çocukların bakımı ve eğitimi konusunda kadına duyulan ihtiyaç ve anneliğe toplumda atfedilen değerler kadının çalışma yaşamına katılım kararı ve kariyerinde oldukça büyük öneme sahiptir. Çalışan çocuklu kadının davranışlarını ve sorunlarını inceleyen, birbirinden farklı yaklaşımlar vardır. Kimi yaklaşımlar, kadınların ücretli çalışmayı ve çocuk sahibi olmayı birleştirerek, ikisini birden yap stratejisine yönlendirildiklerini ve çocuk sahibi olup ona bakma isteğinin, çevrenin kadınlara annelik yapma baskısının

bir ie yansıması olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında, evde oturup ocuk yetiştirmeyi tercih eden kadınların gerçek dünyaya katılmayı seemediklerini vurgulayan görüşler de vardır. Ayrıca, bazı uzmanlar çalışan anneleri çocukların gelişim problemleri yüzünden suçlarken, diğerleri bütün enerjilerini çocuklarına harcayan annelerin onların gelişimlerini engellediklerini ifade etmişlerdir.

Sınıf ğretmeni Sevgi Kurşuni: alışan anneler yeterli zaman ayıramadığını düşündüğü için çocuklarına minimalist ebeveynlik yapamayacaktır. Vicdanını rahatlatmak için kısa sürede her şeyi almaya çalışacaktır. Evde duran anneler ise; sürekli aynı koşturmaca içinde doğru zaman yönetimi yapamazlarsa kaygı yaşayabilirler. Bu annenin eğitime verdiği önemle değişir.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: alışan anneler kendini suçlu hissediyor. Çalışmayan anneler ise özellikle annelikle beraber iş hayatından uzaklaştıysa kendilerinin annelik dışında hayatta bir misyonu kalmadığını düşünüyor. Sonuçta herkes bir suçluluk duyuyor. Çalışmayan anneler tek misyonları ocuk bakmak gibi hissettikleri için anneliği olması gerekenden fazla sahipleniyorlar. alışan anneler ise geçirdikleri zamanın mümkün olduğunca kaliteli olması gerektiğini düşünerek sürekli bir etkinlik arayışı içerisindeler.

15) Bu kadar çok uzmanın, kitapların, makalelerin olması veya bu kadar göz önünde olması aslında bir kafa karışıklığı yaratır mı? Eskinin az ama öz bilgilerini düşününce.

Psikolog Erkan ifte: Ne kadar farklı ve çeşitli o kadar iyi diye düşünüyorum.

Nöropsikolog şeyla İbrahimoglu Delen: Bu kadar çok uzmanın, kitapların, makalelerin olması veya bu kadar göz önünde olması aslında söylenecek daha çok şeyin olduğunu gösterir bence. nceki sorularda da belirttiğim gibi tek ve kesin çözüm olan bir yöntem yoktur. Her zaman farklı yaklaşımların olduğunu ve daha da olacağını düşünmeliyiz. Ne kadar çok veri ve bulgu bulursak o kadar çabuk problemleri çözer ve mutlu ocuk – mutlu aile tablolarına sahip oluruz. Eskinin az imkanları çok kıymetli imkanlardır. Hala işe yarar pek çok değerli bilgi bulunuyor. Ancak eskiye nazaran daha fazla uyarana maruz kalıyoruz. Bilgilerin sürekli kendini yenilemesi aslında sevinilecek bir durumdur. Elbette akademik çerçevede olanlardan söz ediyorum.

Sınıf ğretmeni Sevgi Kurşuni: Kesinlikle yaratır.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Eğer bu kaynakları kullanmayı bilir, her şeyi harfi harfine uygulamaya çalışmaz, okuduğumuz her şeyden kendimize uyan kadarını almayı bilirsek yaratmaz. Aksine çok da faydalı olur. Ancak eğer doğru kullanılmazsa kafa karışıklığı yaratabilir elbette.

16) Sosyal medya da çocukların bu kadar aslında olmadıkları gibi gösterilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? (kız çocukların makyajlı fotoğrafları, bikinili fotoğrafları veya ikon haline getirilmiş halleri. Ve bu durumun onu gören diğer çocuklardaki olumsuz/olumlu etkileri hakkında fikrinizi belirtmişsiniz? Ve çocukların ilerleyen dönemlerinde bu hayat tarzına yani ebeveynlerin onları içine soktukları (giyim tarzı beslenme kültürü gibi) yaşam biçimine yönelmeleri mümkün olur mu?

Psikolog Erkan Çifte: Doğru bulmuyorum. Yaşam biçimlerini etkiler ama rahatsız edici tarzda kültür oluşturmaz kanımca.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Çocuğun erken dönemde göz önünde bulunması ileriki zamanlarında sosyal hayatında doğabilecek sorunlara işaret edebilir. Aynı zamanda ülkemizde çocuk tacizi ve istismarı vakalarının maalesef ki bu kadar çok olması bizi bu konuda daha dikkatli olmaya itmelidir. Ne yazık ki sapkın zihniyetli insanlar ve topluluklar tarafından kötü niyetlerle kullanılabilir olduğundan ben sosyal medyada erken yaş paylaşımlarını doğru bulmuyor. Kaldı ki çocuklarda bir bireydir ve onayı alınmaları gerekir. Her ne kadar ayırt etme kabiliyetleri ebeveynler kadar gelişmiş olmasa da bu durum ileriki hayatlarında sağlıklı iletişimde temelinde yer alır. Akademik ve sosyal hayatlarında menfaatlerine olabilecek durumlar; göz önünde olma, saygınlık, tanınırlık ve özgüven sahibi olma gibi durumlar olabileceği gibi zararlarına olabilecek; sosyal normlara uyum sağlayamama, dışlanma, hep gördüğü ilgiyi görememe ve bununla birlikte psikolojik olarak düşüşe geçme durumu söz konusu olabilir.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Çocukları ve diğer insanları gerçek yaşamdan uzaklaştırıyor. Herkesin gerçek olmadığı ama olmak istediği bir yaşamı resmediyor.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Çocukların büyükler gibi giydirilmesinin (sosyal medyada değil gerçek hayatta da olsa) birçok psikolojik ve fizyolojik olumsuzluk getirdiğine dair bilimsel araştırmalar var. Hatta bunlar erken

ergenliğe dahi yol açabiliyor. Çocuklar çocuk gibi giyinmeli. Sosyal medya ya da gerçek hayat farketmez.

17) Çocukların okul, ödev, etkinlik, hobi gibi bir dolu karmaşanın içinde oyun, kendine zaman ayırma gibi mahrem alanlarının yok olduğunu düşünüyor musunuz? Gelmeyen geleceğe günün hazzını yaşamadan hazırlanması ne derece doğrudur? (bunların abartılarak çocuğa yüklenmesi anlamında değerlendiriniz)

Psikolog Erkan Çifte: Hayır düşünmüyorum yönetilebilir alanlar.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Çocuklar elbette okullarına gidecekler etkinlik, hobi ve ödevlerini yapacaklar. Onlara aynı zamanda sorumluluk bilincini kazandırma konusunda çok kıymetlidir. Ama sürekli çocuğu bir yarıştaymış gibi hiç nefes almadan “kıymetli zaman geçirme” adı altında o kurstan alıp bu kursa sonra bu hobiye ardından diğer etkinlik grubuna götürmek çocuğun seçim yapma ve bir şeylerde derinleşmesine engel olacaktır. Çocukları kendi ellerimizle bir şeylerden çok çabuk sıkılır hale getiriyoruz. Tüketme kültürüne istemeden dahil oluyoruz. İleride çocuğumuz kararsız ya da isabetli kararlar vermediği zaman da onu suçluyoruz. Ödevleri seven bir tane bile çocuk bulmak çok zor. Çünkü hepsi hap bilgiler niteliğinde. Çocuğun yaratıcılığını geliştirecek ve onun düşünmesini sağlayacak projeler yok. Varsa yoksa kuru gürültü olarak ödevler var. Onları heyecanlandıracak ve adımında kendi emeklerinin olduğu projeler olmalı. Çocuğa canı sıkıldığında ve çocuk istediğinde farklı oyuncaklar alan ebeveynler görüyorum. Çocuklarımıza bir şeyde sebatlı olmamayı kendi ellerimizle öğretiyoruz. Oyun çocuğun gelişimi için çok önemlidir ve gereklidir. Çocuğa her seferinde yeni alınan oyuncak farklı düşünmesini ve yaratıcılığının gelişmesini engeller. Sıkılmayan çocuk yaratıcı olamaz. Kendi kendine bir şeyler yapamaz. Çocuk o anın tadını çıkarmalıdır. Sıkılarak bir şeyleri öğrenmelidir. Daha şimdiden onu gelecekte belli olmayan ve kendi isteği ile dahi seçmediği uğraşların içine sokmanın faydası yoktur. Yapılan araştırmalara göre bir spor dalında başarılı olan insanların, o sporu ömür boyu yapmak istemeleri ile bu başarının geldiği görülmüştür. Çocuklarımızın elbette hobisi ve uğraş dalları olacak. Ama bunları kendi istekleri ile seçmeleri en sağlıklısı. Onlara özel alan bırakmayarak mahremiyetlerini ellerinden çalıyoruz.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Teknoloji daha cazip kılınıyor. İnsani pasifize ediyor. Hareket etmemekten haz duyan nesiller yetiştirilmeye çalışılıyor.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Cevap vermek istememiştir.

18) Ve çocukların her adımda pedagog veya psikolojik destek alması daha doğrusu ebeveynlerin her adımı onlara danışarak çözmesi ne kadar doğrudur.?

Psikolog Erkan Çifte: Destek alması doğrudur ama sorunları onlara danışarak çözmesi yanlıştır.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Aileler, çocuklarının sağlığı ve kontrolleri için nasıl doktorlara başvuruyorsa aynı zamanda ruh sağlıklarının gelişimi için psikologların desteğine başvurmalarını kıymetli buluyorum. Elbette her an bunun gerçekleşmesi mümkün değil ama çözemedikleri durumlarda destek almaları hem çocuklarının hem de kendilerinin sağlığı açısından çok önemlidir.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Aslında durum şudur: Anne ve babaların sözünü hafife alan ebeveynler kendilerine yol gösterecek bir rehber arıyorlar. Keşke anne ve babalığın kitabı olsa. Ama malesef ki yok.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Cevap vermek istememiştir.

19) Çocukların hayatını ve geleceğini yönlendirirken helikopter ebeveynlik tarzının benimsenmesi sizce doğru mudur? Sadece kontrol ve destek amaçlı çocuğu tercihlerinde daha rahat bırakmak mı yoksa her adımında her kararında etkileyici rol oynamak mı?

Psikolog Erkan Çifte: Rahat bırakmak olmalı.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoglu Delen: Helikopter ebeveynlik modern zamanlarda sıkça adını duyar olduğumuz bir ebeveynlik tarzı olmaya başladı. Aileler ne kadar bilinçli ve modern olsa da söz konusu çocukları ve onların gelişimi olduğunda ister istemez üstüne titremeyi abartabiliyorlar. Çocuklarımızı kendi kendilerine yetmeleri konusunda eğitime de yaşanan aksaklıklardan ve onu bir birey olarak kabul etme de zorluk yaşandığından dolayı bu tarz ebeveynlikler görülmektedir. Helikopter ebeveynlerin çocukların başarısı ve ruh sağlığı konusunda çok zararlı olduğunu düşünüyorum. Olayın temelinde “ne var ki çocuğumu

düşünüyorum” inancı olsa da düpedüz çocuklarımızın hayatını “manipüle” etmiş oluyoruz. Onlardan tercih hakkını ellerimizle kendimiz alıyoruz. Karar verme süreçlerinde düşünmelerine imkân vermiyoruz. Sonrasında ise kavuğundan çıkamamış ve ayakları üstüne sağlam basamayan bireyler yetiştiriyoruz. Çocuklarımıza tercihlerinde elbette ki danışmanlık yapacağız ama sınırları ihlal etmeden. Sınırları ihlal edilen her çocuk başka bir çocuğun sınırını ihlal edecektir. Çocukların yaptığı işler ve verdiği kararlar ile sonucunda neler yaşadığını öğrenmesi gerekir. İyiyi de kötüyü de görmesi gerekir. Destek istediği yerlerde destek olunmalı ama istemediği sürece müdahale edilmemelidir. Sonucuna kendi katlanması için zamanında aile içindeki sınırların iyi belirlenmesi ve çocuğunda bunu iyi öğrenmesi gerekmektedir. Sınırlar, çoğu ebeveyn tarafından katı bir aile modeli gibi görünse de sınırları olan çocuk mutlu çocuktur. Kendi gelişimi desteleyen ve sonucunda olabilecek şeyleri tahmin eden çocuktur. Buna göre kararlar alır ve ona göre adımlar atar.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Çocuğun tercihlerinde yol gösterici olmak gerekir. Baskıcı ya da aşırı serbest tavır kişilik gelişimini olumsuz etkiler.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Cevap vermek istememiştir.

20) Son olarak; sosyolojinin bir alt dalı olan çocukluk sosyolojisinin aslında tüm oluşan bu karmaşayı, toplumdaki neden sonuç ilişkilerini çözeceği konusunda ne düşünüyorsunuz. Çocuk gelişimciler, pedagoglar kadar toplumsal olayları daha detaylı inceleyen ve tarihsel süreci de içine alarak çözümler ve yaklaşımlar sergileyen, çocuk sosyolojisi ile uğraşan sosyologların daha çok ön planda olmaları sizce gerekir mi?

Psikolog Erkan Çifte: Mantıklı.

Nöropsikolog Şeyla İbrahimoğlu Delen: Çocukluk sosyal ve politik bir konu olup toplumun sosyal ve politik hedefleri ile ilgilidir. Çocuk gelişimi ve sosyalizasyon konusunda geniş ve güçlü bir bilgi yığını vardır. Çocukluk doğal değil sosyal bir inşadır. Çocukluğun sosyolojisi genel olarak haklar yelpazesinde çocuğun statüsünü iyileştirecek önlemleri önerir. Çocukluğun sosyolojisi çocuğu bir mülkiyet olarak değil bir birey olarak ele alır. Bir toplumun inşası ve başarısı sadece tek bir kişi ya da kurumdan tarafından ele alınmaz. İş birliği içinde olan birçok meslek ve kurum

olmalı. Bu bağlamda çocuk sosyolojisi ile uğraşan sosyologların da içinde olduğu önemli birimlerin kurulması gerekmektedir.

Sınıf Öğretmeni Sevgi Kurşuni: Bu bir ekip işidir. Farkındalık oluşturmak için sosyologlarında çalışmalarına yer verilmelidir. Ama planlamada ön – arka olarak değil. Doğru ekip ile ekip işi şeklinde olmalıdır.

İsmi Veremeyen Fenomen Bir Baba: Cevap vermek istememiştir.

Bu uzmanların dışında; dünyaca ünlü çocuk gelişimci Pam Leo*’dan bu konu hakkında küçük bir görüş alınmıştır.

Görüşü şöyledir;

Bağlantı - El Ele Ebeveynlik - Ebeveynlik ilkelerinin zamansız olduğunu ve her yerde tüm ebeveynlere hizmet edeceğini düşünüyorum. Bir topluluğa sahip olmak için yalvaran annelerin, yargılayıcı veya incitici olmadıkça, iyi bir şey olabileceğini düşünüyorum. Çoğu ülkede uygulanmakta olan çok sayıda zorlamaya dayalı ebeveynlik vardır, bu nedenle ebeveynlerin bağlantının önemi ve bunun nasıl inşa edilip sürdürüleceği hakkında bilgi sahibi olmasının önemli olduğuna inanıyorum.

“I feel Connection Parenting principles are timeless and would serve all parents everywhere. I think mothers bogging to have a community can be a good thing as long as it doesn't get judgmental or hurtful. There is a lot of coercion based parenting being practiced in most countries so I believe it's important that parents have information on the importance of connection and how to build and maintain it”.

* Pam Leo; insani gelişme konusunda bağımsız bir bilgin, ebeveyn eğitimsi, sertifikalı doğum eğitimsidir. “İlk çocuğum 1972’de doğduktan sonra, insan davranışını anlama tutkum haline geldi” diyerek hayatını bu alanda çalışmaya adanmıştır. Çocuk gelişimi, psikoloji, sosyoloji ve antropoloji üzerine çalışmaları vardır.

EK 2

Blogger / Instagram Anneleri ile İlgili Haberler

1) Blogger Anneler Tehlike Saçıyor

İnternet çağı olarak adlandırılan günümüz dünyasında gün geçmiyor ki yeni bir oluşum hayatımıza katılmasın. Bu oluşumlardan bu ara sıkça söz edilenlerden biri de blogger anneler.

SULTAN GÜMÜŞ / ÖZEL HABER

Bloggerlik, son yılların en gözde mesleklerinden biri. Binlerce takipçisi olan bloggerlar, paylaşım yaparak para kazanıyorlar. Spordan yemeğe, gezi fotoğrafçılığından dekorasyona kadar birçok alanda blogger var, ama tartışmalar en çok □blogger anneler□ üzerinde yoğunlaşıyor. Onlar, çocuklarının her anını sosyal medyada paylaşmakla suçlanıyor. Çocukları üzerinden para kazanmak, örtülü reklam yapmak, şahıs şirketleri kurarak Instagram□da paylaştıkları gönderilere fatura kesmek, psikolog gibi uzman tavsiyeleri vermek ve çocukları teşhir etmek onlara gelen eleştiriler arasında. Evet, anı biriktirmek, takipçileri yönlendirmek ve bilinmeyenleri açıklamak□ için kullanılan bu yöntem, kimi zaman insanların hoşuna gitse de, kimi zaman da çok sert tepkilere neden olabiliyor. Son zamanlarda blogger annelere yönelik artan, istismara davet ediyorsunuz□suçlaması gündemi meşgul etmeye başladı. Konuyla ilgili konuşan Uzman Psikoterapist Öznur Ulaş Köseoğlu, “Annelerin oyuncak bebek gibi kız çocuklarını süsleyip sürekli fotoğraflarını çekmeleri ve bunları yayınlamaları, maalesef ki ruh sağlığı bozuk ve bu konulara yatkın insanların dikkatlerini daha çok üzerlerine çekiyor” dedi.

PEDOFİLİ OLGULARINDA BÜYÜK ARTIŞ: Çocukların fotoğraflarının sürekli sosyal mecralarda paylaşılmasını doğru bulmadıklarını belirten Köseoğlu, şu uyarılarda bulundu: □Normalde de çocukların fotoğraflarının sürekli tekrar eden bir düzende internet ortamında paylaşılmasını çok sağlıklı bulmuyoruz. Bu bir güven meselesi, aslında bir kısır döngü. İnsanlar çocuklarını paylaşabilirler ama dünyada da ülkemizde de çocuk pornografi ve pedofili olgularında büyük bir artış var. Özellikle anneler de oyuncak bebek gibi kız çocuklarını süsleyip sürekli fotoğraflarını çekmeleri maalesef ki ruh sağlığı bozuk ve bu konulara yatkın insanların dikkatlerini daha çok üzerlerine çekiyor. Çocukları bir kadın gibi giydirip, süsleyip, onları herkese gösterdiğimiz zaman bu ciddi sıkıntıyı artırıyor. Biz her zaman çocukların

çocuk kalması taraftarıyız. Bunlara bir de şu açıdan bakmak gerekiyor. Orada koyduğunuz bir fotoğraftan çocuğunuz ileride rahatsız olabilir. O türde bir görüntü sergilemek istemiyor olabilir. Bu da ileride çocuğunuzun ruhsal dengesine kötü etki etmesine yol açar.□

ŞOV DÜNYASININ MİNİMALİZE HALİ: Bir kişinin elinde sürekli telefon, bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletler varsa tabi ki de bu ortamda sağlıklı bir iletişim söz konusu olmaz□diyen Köseoğlu, sözlerini şöyle sürdürdü: Sizin tek derdiniz çocuğunuzun fotoğraflarını çekmek, ne kadar iyi bir anne olduğunuzu kanıtlamaksa, bu sadece kendinizi kandırmak olur. Bunlar şov dünyasının minimize hali gibi. Birbirimizin ne kadar, hangi konuda iyi olduğunu gösterme çabası. Bu tavırlar iletişimi olumsuz etkiliyor. Bizler, çocuklarla iletişim kurarken telefon kullanımı istemiyoruz, televizyonun açık olmasını istemiyoruz. İnternete bu kadar zaman ayıracak kadar vakti olan biri önce çocuğuyla sağlıklı iletişimi öğrenmelidir.□

ÖNLENEMEYECİK BİR GİDİŞAT: Her blogger anne çocuklarını ihmal ediyor□ ifadesinin de yanlış olduğunu belirten Köseoğlu, şu an sosyal medya kullanımı ile ilgili dünyada önlenemeyecek bir gidişat var. Keyifli bu mecrayı takip eden ve yararlı içerikler paylaşan insanlara kimsenin bir şey söyleme hakkı yok. Ancak işin dozunu aştıkları zaman herkes rahatsız olmaya başlıyor. Uzmanlık gerektiren durumlarda da çok fazla kişisel görüş belirtmemeye dikkat edilmeli. Annelik kavramını sorgulatacak şekilde tutumlardan da uzak durulmalı□dedi

DEĞERSİZ VE YOKSUN HİSSETMEK: Uzman Psikolog Köseoğlu, her şeye bütünsel olarak baktığımızda onlarla geçirmemiz gereken zamanı harcıyoruz. Diğerleri ise istemeden de olsa internet ortamında kötü amaçlı kullanılabilecek içerikler üretmiş oluyoruz. Toplumsal olarak baktığımızda, sizin yaşadığınız iyi ve güzel bir şey başka annenin ömrü boyunca kendi çocuğu ile yaşayamayacağı bir şey de olabilir. Herkesin yaşantısını birbirlerinin gözünün içine sokması insanlarda memnuniyetsizlik de yaratabilir. İnsanlarda doyumsuzluk ve daha iyi bir hayat için iç geçirmesine neden oluyor. Kendinizi daha değersiz ve yoksun hissetmeniz olası bir şey değerlendirmesinde bulundu.

BLOGGERLIK UZMANLIK DEĞİL: Blogger olmak aslında herhangi bir konuda uzman olmak demek değil, deneyimleri paylaşmak demektir□diyen Köseoğlu, Çocuğuyla ilgili sorun yaşamış bir anne bu sorunu nasıl aştığını kendisini takip edenlere aktararak diğer annelere yaşadıkları sorunda yalnız olmadıklarını ve sorunların çözümleri olduğunu hissettirebilir. Bu anlamda blogger olmak çok da

yararlı bir etkinlik olarak görülebilir. Ancak son zamanlarda blogger olmanın bu amacı ve alanı aştığını gözlemliyoruz. Özellikle yaşı çok küçük çocukların neredeyse her anını paylaşmak birçok açıdan sakıncalar içeriyor. Öncelikle pedofili olarak bildiğimiz çocuk tacizlerinin en önemli kaynaklarından birisi sosyal paylaşım alanları. Küçük çocukların en özel anlarının paylaşılması onlar için bulunmaz fırsat! Ek olarak gelecekte bu çocuklar büyüyüp yetişkin olduklarında kendilerine ait bu görüntülerin paylaşılması nedeniyle sorun yaşayabilirler. Geçtiğimiz yıl Fransa bu paylaşımlar nedeniyle aileleriyle çatışma yaşayan bireylere hukuki destek verilmesi yönünde bir yasayı yürürlüğe soktu. Ayrıca yapılan araştırmalara göre, sosyal medyada abartılı biçimde yer almanın bireyleri bir tür kişilik bozukluğu olan Narsizm'e kadar götürebildiği ortaya çıktı dedi.

ANNELİĞİN REKLAMI OLMAZ!: Anneliğin bir meslek olmadığını kaydeden Köseoğlu, halbuki bazı blogger annelerin kendi annelikleri üzerinden diğer anneleri yargıladıklarını, yönlendirdiklerini hatta, “En iyi anne benim” tutumları sergilediklerini, ayrıca açık ya da gizli ürün reklamları yaptıklarını görüyoruz. Deneyim paylaşmak artık ürün tanıtımı yapmaya, üstelik bunu da çocukları üzerinden yapmaya dönüştü. Birçok blogger annenin; psikolog, diyetisyen, doktor gibi paylaşımlar yapması, hem onlar hem de onları takip edenler açısından son derece sakıncalı. Çocuklar büyüyünce onlara neden reklam ve tanıtım malzemesi haline geldiklerini, neden onlar üzerinden para kazanıldığını anlatmak mümkün olmayacak diye aktardı.

ÇOCUĞUN SIRTINDAN PARA İDDİASI: Blogger anneler takipçilerine kimi zaman çocuklarının nasıl yemek yediğini, kimi zaman nerede uyuduklarını, hangi kıyafetleri giydiklerini ve hangi oyunları oynamaktan hoşlandıkları hakkında detaylı bilgiler sunuyor. Çok takipçisi bulunan fenomen adı altında birleşen blogger anneler ise adeta takipçilerine örnek teşkil etmek için oradan oraya koşturarak farklı olmak için büyük bir çaba gösteriyor. Tanınan bir çok blogger kullanıcısı gibi blogger anneler de çoğunlukla yaptıkları paylaşımlarda kullandıkları ürünler ve katıldıkları davetlerde yaptıkları reklamları iş imkanına çevirerek para kazanıyor.

DİKKAT! Köseoğlu, bloggerlara ve onları takip edenlere uyarılarda bulunarak şunları ekledi: Bu maddelere yukarıda da değinmiştir. Ancak haberin kaynağında olduğu için tekrar vermek istedik.

*Uzm.kimliğiyle yapılmamış, size yol göstermeyen paylaşımların sadece deneyimlere dayandığını ve kişilerin kendi görüşleri olduğunu unutmayın.

*Sosyal medyada herkesin her görüşü paylaşma özgürlüğü olduğunu, ama bunun sorunların çözümünde anahtar olmadığını göz önünde bulundurun.

*Sosyal medya çok fazla bilgi kirliliği içeriyor. Okuduğunuz bilgi size doğruymuş gibi görünse de alanında uzman insanlardan teyit almadan doğru kabul etmeyin. Özellikle çocukları, sağlığı, beslenmeyi ilgilendiren paylaşımlara □kesinlikle doğrudur□ şeklinde yaklaşmayın.

*Paylaşımın kendisinden çok, bir ürün dikkatinizi çekiyorsa, o paylaşımdaki önceliğin o ürünün reklamı olduğunu ve bilgi vermekten daha çok reklam ve tanıtım amacı taşıdığını unutmayın.

*Sosyal medyada çocukların mahremiyetini ihlal eden, özel anları kesinlikle paylaşılmamalı. Bezini değiştirirken, mayoyla, çıplak, poposunu gösteren fotoğraflar vb.

*Reklam yapan bloggerlar yaptıkları paylaşımın üzerine, tıpkı televizyonda ve görsel reklamlarda olduğu gibi □Bu paylaşım reklam içermektedir□ yazısı yazmalı. Ancak bu durumda takipçileriyle olan etkileşimleri samimiyet kazanabilir. Böylece onları takip eden kişiler de hangi paylaşımın samimi bir deneyim, hangisinin karşılığı alınarak ücretli yapılan bir paylaşım olduğunu anlayabilir. Birçok blogger, Deneyimledim□ deyip, aslında hiç kullanmadığı bir ürünü □deneyim paylaşma□ adına paylaşıyor. Halbuki bu durum, bir markayı, samimi bir duygunun altına gizleyerek örtülü reklam yapmaktır. Bu da duygu istismarı anlamına gelir. (Gümüş, 2018). (<http://ilksesgazetesi.com/haberler/yasam/blogger-anneler-tehlike-saciyor-52671>).

2) Anneliğin kitabını yazmaya çalışan “Blogger Anneler”den korkun!

Etrafınızdaki birçok anne, ‘anneliğin kitabı’nı yazan ünlü bloggerların ağızlarından çıkan her sözü kanun kabul ediyor. Peki, yeni nesil blogger anneler kimdir ve amaçları nedir?

ASLI BAYRAM YILMAZ 15/06/2017 PERŞEMBE,

Gelir seviyesi biraz yüksek olan ve kısa bir süre önce doğum yapan tanınan kadınların yeni hobisi “anneliğin kitabı”nı yazmak. Sosyal medya aracılığıyla hepimiz bu annelerle bir şekilde karşılaşyoruz. Ama ne yaptıklarını anlamak biraz zamanımızı alıyor.

“Blogger annelik” dönemi: Yeni doğum yapan ünlü kadınlar ya da eşlerinden dolayı magazin dünyasında tanınan kadınların birçoğu hastane odasından çıkar çıkmaz kendilerine bir blog açıyor. Bloggerlıkla yetinmeyen bu ‘anneler’ özellikle Instagram’dan sürekli paylaşımlarda bulunuyor. Peki, yeni nesil blogger annelerin amacı nedir? Maddi konuda rahat, genellikle çalışmayıp evde çocuk büyüten annelerin birçoğunun blogları ve aktif olarak kullandıkları Instagram hesapları bulunuyor. Her çocuğun özel olduğunu, bu nedenle bütün bebeklerin aynı şekilde yetiştirilemeyeceğini bilmeyen söz konusu ‘blogger anneler’ çoğu zaman takipçilerini yanlış yönlendiriyor.

“Blogger annelerin” birçoğu annelik kitabı yazmaya çalışıyor. Söz konusu annelerin çocukları asla televizyon izlemez, daima kitap okurlar. Annelik konusunda kendilerini inanılmaz bir noktada gören bu kadınlar popüler olmalarının kısa bir süre sonrasında ise kitap yazmaya başlıyor. Kitap yazarak anneliklerini taçlandırıran kadınlar için artık hayat imza günleri ve boş vakitlerinde çocuklarının fotoğraflarını çekmekten ibaret oluyor. Unutmadan söz konusu bu anneler kendilerine hediye edilen ürünlerin tanıtımlarını da sosyal medya hesaplarından yapıyor. Anneliğin kitabını yazan bu kadınlar kendilerine gelen hediyeleri çocuklar onlar olmadan asla yetiştirilemezmiş gibi anlatıyor. Çoğu zaman bu kadınlar bilgileri olmadığı halde bazı konularda anneleri yanlış yönlendiriyor.

Ne diyelim; her çocuk özeldir. Kimse kimsenin çocuk yetiştirme biçimini kopyalamamalı. Bir çocuğun yetiştirilmesinde o evladın anneye olan bağından karakterine kadar birçok önemli nokta bulunur. Aynı anne-baba iki evladını birbirinden çok farklı şekilde yetiştirebilir. Bu tamamen çocukla ilgilidir. Yani siz siz olun; konusunda uzman olmayan kimsenin size empoze etmeye çalıştığı bilgiyi uygulamaya kalkmayın. (Yılmaz, 2015). (<https://www.gzt.com/hayat/anneligin-kitabini-yazmaya-calisan-blogger-annelerden-korkun-2721613>)

3) Sosyal Medya Bize Ne Yaptı: Fenomen Anneler Soluğu Mahkemede Alabilir.

Sosyal medyanın “gösteriş”lik yanı, bizleri birçok farklı tabloya tanık ettirdi. Blogger’lık gibi mesleklerin doğmasını sağlayan sosyal mecralar, tüm dünyada farklı olayların yaşanmasına sebebiyet verdi. Özellikle çocuğu olan blogger’ların, çocukları üzerinden paylaşım yapması birçok tepki aldı ve almaya devam ediyor. Peki, sosyal

medya ve sosyal medyada “kullanılmak” çocuk psikolojisini nasıl etkiliyor? Uzmanlar, sosyal medyada dikkat çekmek ya da para kazanmak için bir obje gibi kullanılan çocukların ruh sağlığı kapsamında olumsuz etkiler olduğunu öne sürüyor. Doğduğu andan itibaren kameraların ve sosyal medyanın önünde olan çocuk, bu ilginin içinde boğuluyor, boğuluyor ve gün sonunda sönen bir sabun köpüğü gibi psikolojik olarak kendini değersiz hissediyor. Bu durum, çocuğun ilerleyen yaşlarına da etki ediyor.

Çocuk ve annelik üzerinden ticari kâr sağlamak, bebeğin anne karnında büyümesiyle başlıyor. Gebelikte hamile giyim markaları, bebek dünyaya geldiğinde bebek bezi, bebek malzemeleri markaları. Influencer marketing yapmaya yani sosyal medya fenomenleri üzerinden reklam yaptırmaya yer arıyor.

Ancak son zamanlarda artan çocuk kaybolma vakaları üzerine EGM, çocukların fotoğraflarının ve isimlerinin sosyal medyada paylaşılması konusunda herkesi uyarmıştı.

Çocuğunun fotoğraflarını, videolarını sosyal medyada paylaşarak yüz binleri gülümseten, paralar kazanan, akraba yorumlarına cevap yetiştiremeyen anneler dikkat! Bir anda soluğu mahkemede alabilirsiniz.

Daha önce İtalya’da bu doğrultuda bir olay yaşanmıştı. 16 yaşında bir çocuk, izinsiz fotoğraflarını paylaştığı gerekçesiyle annesini dava etti. “Bir Daha Paylaşırsa 10 Bin Euro Tazminat.” 16 yaşındaki genç çocuk, annesine defalarca söylemesine rağmen annesi fotoğraflarını ve kendisiyle ilgili yorumları sosyal medyada paylaşmaya devam etmişti. Çocuk en sonunda dayanamayarak çözümü hukuksal yollarda aramak adına mahkemeye başvurdu. Yapılan dava sonucu çocuğun lehine sonuçlandı. Anne, çocuğun fotoğraflarını silmek zorunda kaldı. Bir daha paylaşırsa annenin çocuğuna 10 bin Euro ödemesi kararlaştırıldı.

Bu ve benzeri tüm olaylar küçük yaştaki çocukların toplumsal imajının ve özel hayatının gizliliğinin korunması ilkesiyle bağdaşıyor.

Bu olayların benzeri son zamanlarda Türkiye’de de yaşanmıştı. 174 bin takipçiyle her gün çocuklarının fotoğraflarını paylaşan bir fenomen anneye, boşanmak üzere olduğu eşi; “Çocuklarımı reklam malzemesi yapıp para kazanıyor, istismara davetiye çıkarıyor.” diyerek davalık etmişti. Çocuk istismarına davetiye suçlanan anneye baba tarafından velayet davası açılmıştı.

Mahkeme, “Çocuklarım üzerinden takipçi kazanıyor.” diyen babayı haklı bulmuş ve dava bitene kadar çocukların velayetini anneden almıştı. Bunun yanı sıra anneye çocuklarının fotoğrafını paylaşma yasağı da getirmişti.

Pedagoglardan Uyarı!

Bugün Türkiye’de de anne-babalar tarafından yürütülen sosyal medya hesapları mevcut. Çocukları üzerinden reklamlar yapan, para ve takipçi kazanan ebeveynler; “çocuk istismarına davet” olarak nitelendiriliyor. Özellikle blogger annelerin bu hususa dikkat etmesi gerekiyor. Pedagogların açıklamalarına göre bu durum çocukların psikolojik sağlıklarına da zarar verebiliyor. (Özçelik İçerik Platformu, 2018). (<http://ozcekim.com.tr/diger/haber/sosyal-medya-bize-ne-yapti-fenomen-anneler-solugu-mahkemede-alabilir/>)

4) Instagram Anneleri Masum mu?

Doç.Dr. Ali Murat Kırık

Sosyal medyada anne olmak...

Sosyal medya aracılığıyla annelik ise farklı boyutlara ulaşmış ve annelik kavramının yeniden sorgulanması gibi bir durum ortaya çıkmıştır. Dünyanın en fedakâr varlıkları olan anneler, gece gündüz evlatlarıyla ilgilenir, sorunlarına üzülür, mutluluklarına ise sevinir. Günümüzde annelerin bir kısmı sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmakta, evlatlarıyla çekmiş oldukları fotoğrafları paylaşmakta, birtakım bilgileri sosyal ağlar üzerinden almaktadır, sunmaktadırlar. Annelerin sürekli olarak sosyal paylaşım ağlarında var olma arzuları ise önemli tehlikelere neden olmaktadır. Bunlardan bir tanesi teşhircilik, bir diğeri ise bağımlılıktır.

Teşhircilik sosyal medyanın temel sorunu!

Sosyal medyada teşhircilik; Instagram annelerin bilerek ya da bilmeyerek yapmış olduğu en büyük kusurlardandır. Kendilerini olduğundan farklı gösterme, çocuklarının fotoğraflarını ve gayriciddi anlarını paylaşma Instagram annelerinin yapmış olduğu en büyük yanlışlardır. Çünkü gelecekte bu tarz fotoğraflarını gören çocuk; psikolojik sorunlar yaşayabilmekte ve yaşitlarının yanında küçük düşebilmektedir.

Instagram anneleri reklam mı yapıyor?

Bununla birlikte Instagram anneleri aynı zamanda profillerini reklam amaçlı da kullanabilmektedirler. Kendilerine gönderilen ürün veya eşyaları şahsi hesaplarından paylaşarak bilinçaltı mesajlar gönderebilmektedirler.

Küçük çocuklara makyaj yapılması ya da yarı açık elbiseler giydirilmesi teşhirciliğin en temel göstergesidir. Sosyal ağlarda teşhircilik ailevi ilişkilerin çatırdamasına neden olmakta, bireylerin toplumsal yozlaşma içerisine girmesine zemin teşkil etmektedir.

Peki çözüm ne olacak?

Sosyal medya bireylerin sosyolojik ve psikolojik yapısını da derinden etkilemektedir. Instagram anneleri profillerinde paylaşmış oldukları görsellerde kusursuz bir yapı ortaya koymaktadırlar. Bu profiller birçok anneye örnek oluşturmakta, tabiri caizse rol model halini almaktadır. Bu yaşantıya birçok insan özenmekte ve anneler sosyal ağlarda benzeri hesaplar açmaktadırlar. Bu durum pedofili olarak adlandırılan sapkın davranışların da ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Pedofili; birçok açıdan büyük riskleri beraberinde getirmektedir. Çocukların bazı fotoğraflarda cinsel bir obje olarak kullanılması ne yazık ki sosyal ağlarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Sosyal medya sanal bir ortam olduğundan dolayı iletişimin de sanallaşmasına neden olmuştur. Özenme ve empati kuramama gibi problemler yine sosyal ağlar aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Instagram anneler tıpkı bir meslek sahibi gibi çocuklarıyla ilgilenmekte, bu nedenle bazı temel ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Bu durum anne-çocuk ilişkisinin de zedelenmesine neden olmaktadır. Unutulmamalıdır ki; bir ülkenin geleceği kuvvetli aile bağlarına ve eğitime bağlıdır. (Kırık, 2019). (<https://www.milatgazetesi.com/doc-dr-ali-murat-kirik/instagram-anneleri-masum-mu/haber-201373>)

EK 3

İnstagram Annelerinin Hürriyet Gazetesi' nden Ömür Kurt' a Verdikleri 8 Temmuz 2017 Tarihli Röportajları

1) Blogger annelerin çocuklarını deşifre ettiği söyleniyor. Sizce bu doğru mu?

Hassas Anne: Bu bence çok yanlış bir kelime. Günümüzde annelerin %99'u çocuklarının fotoğraf ve videolarını sosyal medyada paylaşıyor, çocuklarını deşifre mi etmiş oluyorlar? İnternette milyonlarca çocuk fotoğrafı var zaten, bizimkilerin gizlenmesine gerek olduğunu düşünmüyorum. Blogger'lık tüm dünyada bir meslek olarak kabul ediliyor. İnşallah ülkemizde de yakında mesleğimizin bu olduğu anlaşılacak ve kabul edilecek. Çocuğunun fotoğrafını paylaşan her anne bunu meslek olarak yapabiliyor mu? Tabii ki hayır! Demek ki bazı anneler bunu bir iş olarak kabul ediyor ve markalarla işbirliği yapıyor, onların etkinliklerine katılıp oradan aldıkları bilgileri geniş bir kitleye ulaştırabiliyorlar. Bence bir annenin çektiği güzel fotoğraflar ve başka annelerin kalbine dokunan yazıları sayesinde bir para kazanılıyorsa bu o annenin diğer annelerden farklı olması sayesindedir. Yoksa tüm çocuklar çok tatlı ve sevimli. Pek çok anne de çocuğunun fotoğrafını paylaşıyor ama herkes 'Blogger anne' olamıyor. Blogger'lığın sakıncalı olduğunu düşünmüyorum. Zaten Blogger'lıktan bir para kazanılıyorsa bu para çocukların eğitimi ve geleceği için kullanılıyor.

2) Çocuk istismarına karşı nasıl önlem alıyorsunuz?

Melinasmom: Benim kızımın bir doğum hikâyesi var. Bu hikâyeyi okuyan binlerce kişi onunla ister istemez duygusal bir bağ kurdu. Ben ilk başlarda kızımın iyi ve sağlıklı olduğunu, tüp bebek yapmak isteyen annelerin sorularına yanıt olabilecek, onların yüzünde bir tebessüm oluşturacak şeyleri paylaşıyordum. Bu sonra 1-2 yaş aralığında konuşmaya çalışmasını paylaşmamla devam etti. Tüm bunları paylaşıırken Blogger olmayan bir anne gibi çok özel olmayan, okula giderken koştuğu ya da dondurma yerken sevimli olduğu anlarını paylaşıyorum. Örneğin paylaştığımda çok fazla kişinin güleceğini ve eğleneceğini bildiğim halde paylaşmadığım yüzlerce anımız var. Mahremiyetine, özel alanlarına saygı duyarak, beyin süzgecimden geçirerek anlık paylaşımlar yapıyorum. Bikinili fotoğraflarını, gittiği okulu paylaşmayı tercih etmiyorum artık.

3) İnternete konulan fotoğraf ve videolar internette kalıyor, adeta ‘internetin malı’ oluyor. Sizce çocuğunuz gelecekte bu fotoğraf ve videolardan rahatsızlık duyar mı?

Ollaluna: Şimdi paylaştığım fotoğraflar yüzünden gelecekte bir sorun olmayacak. Çünkü benim çocuğum, benim ve eşimin dünya görüşüyle büyüyor. Yani burada sorun yaşanıp yaşanmaması bence tamamen içinde büyüdüğü aile ve ailenin bakış açısıyla alakalı. Benim çocuklarım ise aksine “Hey anne harika bir iş çıkartmışsın!” deyip en komik bebeklik fotoğrafını Facebook’una ‘profil fotosu’ yapacak. Çünkü onlar büyüdüğünde, dünya ve teknoloji bu özgürlükleri daha da normalleştirmiş olacak. Çocuğun gelecekte rencide olabileceği iddiası bana çok yüzeysel geliyor. Paylaştığım fotoğraflara baktığımda “Benim çocukluğuma ait böyle fotoğraflarımın olmasını ister miydim?” diye düşünüyorum. Evet, kesinlikle isterdim. Kendi çocukluğuma ait fotoğrafların bulunduğu albüme baktığımda 4-5 kareden fazla bir anı yok çocukluğuma ait.. Video hiç yok. Bence bu çok dramatik. Hayatının en masum, en güvende, en mutlu olduğun halin ama elinde sana bunu hatırlatacak doğru düzgün görsel bir şey yok. Bu yüzden olabildiğince çocuklarımın anlarını evde veya dijitalde albümlüyorum.

4) Sizi takip eden binlerce anne var. Sizden fikir alıyorlar. Sizce verdiğiniz fikirler onlara ne gibi yararlar sağlıyor?

Saadet Algan: Takipçilerimle karşılıklı paylaşım içindeyiz. Mesela migrenim tutuyor, “Aman Saadet şunu yap” diyorlar. “Aras'ın geniz eti var” diyorum, “Biz şöyle yaptık” diye mailler alıyorum. Karşılıklı ve interaktif paylaşımlarımız var. Ben onlardan öğreniyorum, onlar da benden. Ben çocuklarımla yaşadıklarımı paylaşıırken, beni takip eden ve yazan herkesi dinliyorum, cevaplıyorum, fayda sağlayacağını inandığım tavsiyeleri uyguluyorum.

5) Çocuklarınız üzerinden para kazandığınız ve devlete vergi vermediğiniz söyleniyor. Doğru mu bu?

Milkandmom: Rahatsız olduğum konu yaptığımız işin itibarsızlaştırılmaya çalışılması. Bunu yapanlar, bundan prim elde etmeye çalışanlar. Sadece sarışın ve renkli gözlü çocuklar doğurmadım, aynı zamanda donanımlı biriyim. Üniversite

eğitimimden sonra İngiltere'deki bir üniversitede pazarlama ve yöneticilik eğitimleri aldım. Döndüğümde çok uluslu bir firmada satın alma pozisyonunda görev yaptım. Çocuğumun olmasıyla beraber hayatıma yeni bir yön verdim ve onu kendim büyütmeye karar verdim. İkinci hamileliğim sonrasında yaptığım paylaşımlar kitlelere ulaşmaya başlayınca da kendimi bu sektörün içinde buldum. Kaliteli içerik üretmek, sektörü ve dinamiklerini daha derinden anlayabilmek için kendi alanımda yüksek lisans yapmaya başladım. Yani işimi layığıyla yapmak için yoğun mesai harcıyorum. Bunu yaparken de mutlu çocuklar ve sağlam aile bağları oluşturmaya çaba gösteriyorum. Ayrıca vergi vermediğimiz de doğru değil. Bu işi profesyonel olarak yapan Blogger'ların şahıs şirketleri var ve yaptığımız iş karşılığında firmalara fatura kesiyoruz.

(Kurt, 2017). (<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/omur-kurt/blogger-anneler-teshirci-mi-40513007>).

EK 4

‘Blogger’ anneye çocuk istismarı suçlaması!

ÇAĞDAŞ ULUS / VATAN İSTİHBARAT - 30 Haziran 2017

Sosyal medyada sürekli iki çocuğunun fotoğraflarını paylaşan Nihan Kayalıoğlu’nun eşi, “Çocuklarımı reklam malzemesi yapıp para kazanıyor, istismara davetiye çıkarıyor” diyerek dava açtı. Mahkeme babayı haklı buldu.

Sosyal medyada 200 bine yakın takipçisi olan ve neredeyse her gün iki çocuğunun fotoğraflarını paylaşan ünlü anne bloggerlardan Nihan Kayalıoğlu’na eşi Savaş İçten boşanma davası açtı. İstanbul Beykoz Aile Mahkemesi’ne başvuran İçten, eşiyle şiddetli geçimsizlik yaşadığını belirterek boşanmayı talep etti. Çocuklarının velayetinin de kendisine verilmesini isteyen baba, “Eşim çocuklarımız Can Ali ve Lila’nın fotoğraf ve videolarını sosyal medya hesabında kamuya sunarak istismara davetiye çıkarmaktadır. Ayrıca kendisine ün kazandırmak için de çocuklarımı katıldığı TV programlarına da çıkarması kabul edilemez” diye açıkladı. Baba aynı zamanda, Kayalıoğlu’nun çocuklarının fotoğraflarını kullanarak kendi tanınırlılığını ve takipçi sayısını artırdığını söyledi.

Fotoğraf yasağı geldi: Boşanma davası sürerken mahkeme aldığı ara kararda çocukların velayetinin dava bitene kadar babaya bırakılmasına karar verdi. Ayrıca babanın çocuklarına ait fotoğrafların anne tarafından sosyal medyada paylaşılmama talebini de haklı bulan mahkeme Kayalıoğlu’nun o fotoğrafları sosyal medyada paylaşmasına yasak getirdi. Annenin çocuklarını görmesine ise hafta sonu için izin verildi. Uzmanlar bu kararın emsal niteliğinde olduğunu belirtti. (Ulus, 2017).

(<http://www.gazetevatan.com/-blogger-anneye-cocuk-istismari-suclamasi--1080670-gundem/>)

